№8
(4906)
Бейсенбі
22 қаңтар
2026 жыл

ASTANA AQSHAMY

ELORDA AQPARAT

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

1990 ЖЫЛҒЫ 13 ҚАЗАННАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

АУҚЫМДЫ САЯСИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢІНЕ ҚАДАМ БАСТЫҚ

Қызылордада өткен Ұлттық құрылтай еліміздің қоғамдық-саяси өміріндегі елеулі оқиға ретінде тарихта қалмақ. Айтулы алқалы жиында ұлт пен елдің өзекті мәселелері ортаға салынды. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев сөз сөйлеп, мемлекеттік құрылымға қатысты маңызды шешімдерді айқындады.

2-6

> “
>
> **Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ,**
> ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ:
>
> Қазақстан Әділеттің, Заң мен тәртіптің мекені, еңбекқор адамдардың елі болуға тиіс. Заң үстемдігі мен жасампаз еңбек жоғары тұрмыстық мәдениет идеологиясымен астасып жатуы керек. Осы қағидаттар көптеген елде табысты әрі берекелі өмір сүрудің формуласы саналады. Осындай басты құндылықтар мен өмірлік ұстанымдар әр адамның бойына отбасынан, мектеп қабырғасынан дариды. Сондықтан біз іргелі институттарды күшейтуге баса назар аударуымыз керек.

Бүгін Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев АҚШ Президенті Дональд Трамптың шақыруымен Бейбітшілік кеңесінің Жарғысына қол қою рәсіміне қатысу үшін Давос қаласына жұмыс сапарымен барады.

Дональд Трамп Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевты Газа бойынша құрылатын Бейбітшілік кеңесінің құрамына кіруге ресми шақырып, ал Қазақстанға құрылтайшы мемлекеттердің бірі болуды ұсынды.

Айта кетейік, осыған дейін АҚШ президенті Дональд Трамп Газа бойынша Бейбітшілік кеңесі құрылатынын мәлімдеген болатын.

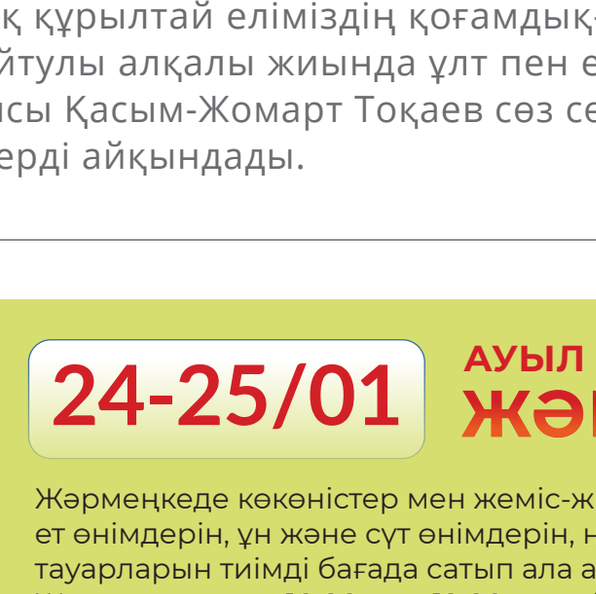
«Бейбітшілік кеңесі» жарғысына қол қою рәсімі 22 қаңтар күні өтеді.

24-25/01

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘРМЕҢКЕСІ

Жәрмеңкеде көкөністер мен жеміс-жидектерді, ет өнімдерін, ұн және сүт өнімдерін, наубайхана тауарларын тиімді бағада сатып ала аласыздар. Жәрмеңке сағат 10:00-ден 19:00-ге дейін өтеді. Өтетін орны: «Keryen Joly» сауда орталығы, Алаш тасжолы, 35Б.

ТАЗА ҮЙ – ТАЗА ЕЛ

Астана қаласында «Таза Қазақстан» экологиялық мәдениетті дамыту тұжырымдамасы аясында «Таза үй – Таза ел» экологиялық бастамасы іске қосылды.

Экологиялық бастама аясында елордадағы тұрғын үй кешендерінің аулалары мен аумақтарында қағаз және пластик қалдықтарын бөлек жинауға арналған арнайы контейнерлер орнатылды. Тұрғындар картон, қағаз, пластик және бөтелкелерді таза күйінде сұрыптап тапсыру мүмкіндігіне ие болды. Жиналған барлық қалдықтар қайта өңдеу зауыттарына жөнелтіліп, оларға «екінші өмір» беріледі.

– Қалдықтарды бөлек жинау – бұл тек экология мен экономика мәселесі ғана емес, сонымен қатар қоғамның экологиялық мәдениетінің көрсеткіші. «Таза үй – Таза ел» бастамасы әрбір елорда тұрғынына өз үйінің, қаласының және тұтас елінің тазалығы үшін жеке жауапкершілікті сезінуге, сондай-ақ осы арқылы табыс тауып, оны үйдің қажеттіліктеріне жұмсауға мүмкіндік береді, – деп атап өтті «Жасыл даму» АҚ басқарма төрағасының орынбасары Нұржан Қабдолданов.

Жобаның бастамашысы – ҚР Экология және табиғи ресурстар министрлігінің, Астана қаласы әкімдігінің және Халықтық социал-демократиялық партияның қолдауымен «Жасыл даму» АҚ. Ал жобаны тәжірибелік тұрғыда жүзеге асыруды «Astana Qaqazy» ЖШС қамтамасыз етті.

№8 (4906) 22/01/2026 Бейсенбі

АУҚЫМДЫ САЯСИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰРЫЛТАЙДЫҢ БЕСІНШІ ОТЫРЫСЫНДА СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

ҚҰРМЕТТІ ҚАУЫМ!

Жаңа ғана сөз сөйлеген Құрылтай мүшелері маңызды ой-пікірлер айтты. Құрылтайдың аясында пайдалы пікір алмасулар болды. Барлығы еліміздің дамуына қажетті боларына сенемін.

Бүгін Ұлттық құрылтай жиыны осымен бесінші рет шақырылып отыр. Бұл форумның алғашқы отырысы ұлт ұясы – Ұлытауда өтті. Екінші жиын түбі бір түркі жұртының қара шаңырағы – Түркістанда болды. Үшінші отырыс бірегей Атырау аймағында ұйымдастырылды. Ал былтыр тарихы бай Көкшетау төрінде жиналдық.

Енді міне, қастерлі Қызылорда жерінде бас қосып отырмыз. Бұл – халқымыз үшін орны ерекше аймақ. «Сыр – Алаштың анасы» деген аталы сөз бар. Осы атыраптағы Шірік-Рабат, Жанкент, Сығанақ, Алтынасар, Баршынкент қалаларының орны көне заманның өзінде қазақ жерінде дамыған қала өркениеті болғанын аңғартады. Қызылорданы сол әйгілі қалалардың заңды жалғасы дей аламыз. Бұл шаһардың тарихи мән-маңызы айрықша. Оның осыдан бір ғасыр бұрын Қазақстан астанасы болғаны баршаға мәлім. Бұл жерде еліміздің болашағына қатысты аса маңызды шешімдер қабылданды.

Жалпы, «Сыр елі – жыр елі» деп бекер айтылмайды. Қорқыт ата заманынан жалғасып келе жатқан жыраулық-жыршылық және күйшілік өнер бұл аймақта кең қанат жайған. Жиенбай, Нұртуған, Нартай сынды саңлақтар негізін қалаған жыршылық мектептерді бүкіл еліміз біледі.

Сыр бойы – нағыз еңбек адамдарының мекені. Кеңес заманында осы аймақтан 100-ге жуық Еңбек Ері шыққан. Әйгілі күрішші Ыбырай Жақаевты халқымыз ерен еңбектің символына балайды. Аға буынның абыройлы жолын бүгінгі ұрпақ лайықты жалғастырып келеді.

Соңғы жылдары Қызылорда облысы заман талабына сай өсіп-өркендеп жатыр. Былтыр аймақтың ішкі жалпы өнімі 6,5 пайызға өсті. Үш жылда облысқа 2 триллион теңгеге жуық инвестиция тартылды. Былтыр 27 инвестициялық жоба жүзеге асырылды. Соның ішінде жаңа жылу электр орталығы іске қосылғанын ерекше атап өткен жөн. Стратегиялық маңызы бар бұл нысан толығымен инвестордың қаржысына салынды. Жылу орталығы аймақтың энергетикалық қауіпсіздігін нығайта түседі. Облыс тұрғындары сапалы ауыз сумен қамтамасыз етілді. Халықтың 80 пайызы көгілдір отынды пайдаланады. Елді-мекендерге газ құбырын тарту жұмысы алдағы уақытта жалғаса береді.

Аймақтағы автокөлік жолының сапасы жалпы жақсы жағдайда деуге болады. Облыстың әуе және темір жол жүйесі де жаңғыртылып жатыр. Қорқыт ата әуежайының жаңа терминалы ашылды. Қызылорда қаласындағы тарихи ғимараттың бірі – темір жол вокзалы күрделі жөндеуден өтті. Бұған қоса, аймақтағы 10 темір жол бекетін жаңғырту жұмысы басталды. Мұның бәрі облыстың логистикалық әлеуетін арттыра түседі.

Қазір Қызылорда облысында, әсіресе, әлеуметтік салада жақсы жаңалық көп. Үш жылда осы аймақта 34 білім беру, 45 мәдениет және спорт нысаны салынды. Бұған қоса, 40 медицина нысаны ашылды. Менің тапсырмаммен Қызылордада 300 орынға арналған көпбейінді ауруханының құрылысы басталды. Көп ұзамай 500 орындық емхана және 200 орындық перзентхана салынады.

Бір сөзбен айтқанда, Қызылорда облысы барлық салада қарқынды дамуда. Облыстың жағдайы жалпы жақсы деп күмәнсіз айтуға болады. Бұл – әкім Нұрлыбек Нәлібаевтың белсенді, табанды жұмысының нәтижесі.

Өткен ғасырдың ортасында адамзат баласы алғаш рет Байқоңырдан ғарышқа аттанғаны – бүкіл әлемге белгілі дерек. Ұлы Жібек жолының бойындағы тарихи өлке жаңа дәуірде де ойдағыдай дамуда.

Қызылордаға келіп тұрып, Арал мәселесіне тоқталмай кету мүмкін емес. Аралды құтқару – барша адамзат үшін әлі де өте өзекті міндет. Мен бұл мәселе туралы халыққа Жолдауымда айттым. Жылдар бойы жүргізілген жұмыстың арқасында Солтүстік Аралды құтқарып қалдық. Қашқан теңіз қайтып, Кіші Аралдың қалпына келе бастағанына біраз жыл болды. Қазір Көкарал бөгетін биіктету шаралары қолға алынып жатыр. Жоба осы жылдың соңында басталады. Кіші Аралдың суының көлемін айтарлықтай көбейтуге мүмкіндік болады.

Бірақ бұл тек біздің қолымызда тұрған мәселе емес. Қазақстандағы ірі өзендердің көбі бастауын көрші мемлекеттерден алады. Дарияның басында тұрған елдердің су саласындағы саясатына байланысты Сырдың суы теңізге әр кезде әртүрлі көлемде жетеді. Демек көп түйткілдің шешімі су саласындағы шебер дипломатияға байланысты. Қазір Орталық Азия елдерінің бәрімен су ресурстарын бірлесе пайдалану туралы келісімдер жасалды. Түптеп келгенде, Арал ғана емес, Каспийдің, Балқаштың, Ертістің тағдырын шешу үшін көршілермен мәмілеге келіп, келісімдерге қол қоюымыз қажет.

Су – еліміз үшін стратегиялық ресурс. Біз су мәселесімен жүйелі түрде айналысуымыз керек. Мен былтыр Біріккен Ұлттар Ұйымы аясында Халықаралық су ұйымын құруды ұсындым. Біріккен Ұлттар Ұйымын реформалау барысында осы мәселені алға қарай жылжытуымыз қажет. Алдағы сәуірде Астанада Халықаралық экология саммиті өтеді. Жиында Аралды құтқару қорына мүше мемлекеттер басшыларымен Арал мәселесін талқылаймыз. Кіші Аралдың қалпына келуі бүкіл Сыр өңірін одан әрі көркейтуге жол ашады деп үміттенеміз.

Бүгінгі басқосуға Сыр елінің азаматтары қатысып отыр. Олардың ішінде ардагерлер, зиялы қауым өкілдері, қоғам белсенділері, кәсіпкерлер және жастар бар. Осы орайда, жергілікті халықтың еңбекқорлығы мен ұйымшылдығын атап өткім келеді. Мен Сыр елі жұртшылығының бойынан туған жерге деген сүйіспеншілікті, қамқорлық пен жанашырлықты, нағыз отаншылдықты көремін. Облыс орталығымен қатар, әр ауылдың тазалығы көз тартады. Мысалы, Нағи Ілиясов, Таң ауылдарын бүкіл елге үлгі ретінде үнемі айтып жүремін. Сіздер осы аймақпен қатар, күллі еліміздің дамуына үлес қосып келесіздер.

Біз бір ел, бір халық болып жұмыла білгеннің арқасында өткен жылды мол табыспен аяқтадық. Былтыр экономикамыз 6,5 пайызға өсті. Еліміздің ішкі жалпы өнімі 300 миллиард доллардан асты, ал жан басына шаққандағы үлесі тәуелсіздік тарихында тұңғыш рет 15 мың доллар болды. Бұл – бүкіл Орталық Азия аймағы бойынша рекордтық көрсеткіш. Ұлттық қордың валюталық активтері 5 миллиард долларға ұлғайды. Алтын-валюта қорымыз ең жоғары деңгейге жетіп, 65 миллиард доллардан асты. Шағын және орта бизнестің экономикадағы үлесі 40 пайызға жақындады. Халық саны 20,5 миллионға жуықтады. Азаматтардың орташа өмір сүру ұзақтығы 75,4 жасқа жетті.

Ең бастысы, қоғам өзгерді, реформаларымыз тұрақты сипатқа ие болды, халықтың сана-сезімінде үлкен бетбұрыс жасалды. Осы ретте, Ұлттық құрылтай айрықша рөл атқарғаны сөзсіз. Төрт жылда Құрылтай мүшелері ел өміріне ықпал ететін көптеген маңызды бастама көтерді. Ұлттық құрылтайда айтылған ұсыныстардың негізінде 26 заң қабылданды. Осының өзі Құрылтай ауқымды реформалардың негізгі қозғаушы күші болғанын айқын көрсетеді.

Әйелдердің құқығы мен балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін нақты қадамдар жасалды. Лудоманияға, яғни ойынқұмарлыққа және нашақорлыққа қарсы белсенді күрес жүргізіле бастады. Ономастика саласындағы жұмыстар ретке келтірілді. Мемлекеттік наградалар жүйесіне жаңадан құрметті атақтар енгізілді. Сол арқылы еңбек адамдарының мәртебесі арта түсті. Бұдан бөлек, біз ұлттың жаңа сапасын қалыптастыратын басты құндылықтарымызды айқындап алдық. Ұрпақтың болашағына зиянын тигізетін кеселдерге барынша тосқауыл қоятын болдық.

Құрылтай мүшелері өткен жылғы жиында ішкі саясат саласын ретке келтіру туралы бастама көтерді. Тиісті құжатты әзірлеуге өздеріңіз белсене атсалыстыңыздар. Былтыр Қазақстан Республикасы ішкі саясатының негізгі қағидаттары, құндылықтары мен бағыттары бекітілді. Енді осы құжатты басымдық ретінде қарап, белсенді түрде іске асыруымыз керек.

ҚАДІРЛІ ҚАУЫМ!

Мемлекеттік саясаттың стратегиялық бағдарының бірі – мәдениет пен өнер. Себебі қоғамның санасы жаңғырмаса, реформалар ойдағыдай нәтиже бермейді. Бұл – ақиқат. Сондықтан біз руханият мәселелеріне айрықша мән береміз. Бұл салада бұрын-соңды болмаған ауқымды шаруалар қолға алынады. Атап айтқанда, Алматы облысында қазақ драма театры, Абай, Ақтөбе облыстарында театрлар бой көтереді. Шымкентте де Опера және балет театрының құрылысы басталмақ. Биыл Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ ұлттық драма театрының ашылғанына 100 жыл толды. Осыған орай, театр ғимаратына жүргізіліп жатқан күрделі жөндеу жұмысы аяқталмақ. Наталья Сац атындағы орыс мемлекеттік академиялық балалар мен жасөспірімдер театры да жаңғыртылады. Бұдан бөлек, екі жылдың ішінде елімізде 100-ден астам мәдениет ошағы жөнделеді.

Музей ісін дамыту – маңызды міндеттің бірі. Осы ретте, Қызылордада ашылған жаңа тарихи-өлкетану музейін ерекше атап өткім келеді. Мен күзде қалаға жұмыс сапарымен келгенде мұражайды аралап көрдім. Заман талабына сай салынған орталықта музей ісін ұйымдастырудың тың тәсілдері қолданылған. Бұл тәжірибені басқа облыстарға үлгі етуге болады.

Қызылордада жаңа драма театр салу жоспарымызда бар, биыл құрылысты бастауымыз керек. Өткен сапарымда мен облыстың зиялы қауым өкілдерімен кездескен кезде заманауи кітапхана салу керек деп айттым. Енді бұл құрылыс биылдан бастап жүргізіледі.

Қазіргі таңда жастар арасында Қазақстан өрлеу кезеңіне қадам басты деген пікір бар. Жас буын өкілдері жаңа қоғамдық этиканы, креативті индустрияны дамытуға зор үлес қосуда. Әлем елдері қазіргі қазақ өнерін ерекше құбылыс деп бағалайтын болды. Кино саласы да дамып жатыр.

Жас ұрпақтың ұлттық бірегейлігімізді өнерімен айшықтап, ұлтымызды жаһан жұртына танытуы – зор мақтаныш. Жастардың күш-қуаты, ынта-жігері, жаңашылдығы мен жасампаздығы кез келген салаға зор серпін береді. Сондықтан біз өскелең ұрпаққа әрдайым жан-жақты қолдау көрсетеміз. Олардың ұлттық құндылықтармен қатар жаңа заманның жақсы қасиеттерін бойына сіңіруіне барынша жағдай жасаймыз.

Бұған дейін Ұлттық құрылтайда еліміздің рухани-мәдени мұрасын әлемге таныту туралы бастамалар көтерілді. Соған сәйкес жоспарлы жұмыс жүргізіліп жатыр. Мысалы, 14 жылда алғаш рет аса құнды «Хандар шежіресі» қолжазбасын ЮНЕСКО-ның «Әлем жады» деректі мұралар тізіміне енгіздік. Биыл жазда Корея Республикасының Пусан қаласында Бүкіләлемдік мұралар комитетінің кезекті отырысы өтеді. Сол кезде «Маңғыстаудың жерасты мешіттерін» ұйым тізіміне қосу мәселесі қаралады. Қазір Қазақстан материалдық емес мәдени мұралар тізіміне өз нысандарын белсенді түрде енгізіп жатқан 25 елдің қатарына кіреді. Бірақ мұнымен тоқтап қалуға болмайды. Төл тарихымызды зерделеу, өнеріміз бен мәдениетімізді өркендету үшін әлі де көп жұмыс істелуге тиіс. Бұл шаралар алдағы уақытта да жалғаса береді.

Елімізде танымдық әрі тағылымдық мәні зор тарихи орындар мен құнды жәдігерлер аз емес. Мысалы, таза ағаштан салынған Жаркент мешіті – қытай сәулетшілері мен ұйғыр шеберлерінің қолынан шыққан бірегей туынды. Алматыдағы «Вознесенск кафедралды шіркеуі» де айрықша тарихи нысан. Татулық пен достықтың символы саналатын осы екі ғимаратты «Бірлігіміз – әралуандықта» қағидатының іс жүзіндегі көрінісі деуге болады.

Ұлы даланың әрбір тау-тасы халқымыздың сан ғасырлық жылнамасынан сыр шертеді. Соның бірі – қойнауы қазынаға толы Қаратау петроглифтері. Төрт мың жылдық тарихы бар таңбалы тастар төл өркениетіміздің тамыры тым тереңде жатқанын көрсетеді. Ғалымдарымыз Қызылорда жеріндегі Сауысқандық пен Түркістан облысындағы Арпаөзеннен жалпы саны 17 мың петроглиф тапқан. Осындай құнды жәдігерлеріміз бен ұлттық дәстүр-

ЖАҢА КЕЗЕҢІНЕ ҚАДАМ БАСТЫҚ

леріміз ЮНЕСКО-ның бүкіләлемдік мұралар тізімінде болуға әбден лайық деп санаймын. Құзырлы министрлікке осы мәселелерге қатысты жұмысты қолға алуды тапсырамын.

Сондай-ақ Абай ілімі біздің ұлттық бірегейлігіміздің, ұлттық болмысымыздың өзегі болуға тиіс. Оның ой-толғамдары қанша заман өтсе де өзекті болып қала береді. Қазіргі «Адал азамат» тұжырымдамасы ұлы ойшылдың «Толық адам» идеясымен тығыз астасып жатыр. Біз Абайдың «Қара сөздерін» ЮНЕСКО-ның «Әлем жады» деректі мұралар тізіміне енгізуіміз керек.

Әл-Фараби, Ясауи ілімдері де ұлт руханиятының ұстыны саналады. Ашығын айтсақ, ұлы бабаларымыздың өсиеттерін олардың мерейтойы кезінде ғана еске аламыз. Бұл дұрыс емес. Сондықтан Әл-Фараби, Ясауи және Абай ілімдерін жан-жақты дәріптейтін ғылыми жиындарды тұрақты өткізіп тұруымыз қажет. Бұл басқаға емес, ең алдымен, өзіміз үшін керек. Олардың мұралары – біздің руханифилософиялық болмысымыздың тірегі. Еліміздің гуманитарлық институттары ұлы ойшылдарымыздың ілімін жүйелі түрде насихаттағаны жөн.

Басты міндет – халқымыздың баға жетпес қазынасы ұлттық мұрасын сақтап, ұрпаққа табыстау. Осы ретте, кейбір Құрылтай мүшелерінің философия, әлеуметтану, саясаттану сияқты ғылымдарды дамыту және қоғамдық-саяси ой-пікірлер көптомдығын әзірлеу туралы ұсынысын атап өтуге болады. Сондай-ақ олар ғылыми мекемелердің зерттеулері онлайн платформа арқылы бәріне бірдей қолжетімді болуы керек екенін айтты.

Жуырда Астана мен Алматыда Президенттік кітапханалардың құрылысы басталады. Меніңше, бұл нысандар тек кітаптар жиналған жер емес, қазақтың тарихын, мәдениеті мен өркениетін дәріптейтін орталықтар болуы керек. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект қарқынды дамыған сайын ұлттық бірегейлігімізді нығайту өзекті бола түседі. Төл тарихы мен мәдениетін электронды форматқа көшіріп, оны жаһандық цифрлық өркениетке қосқан елдер ғана ұлттық болмысын сақтап қалады. Мұны жаңа дәуірдің талабы деуге болады. Түптеп келгенде, бұл – жұртымыздың идеологиялық дербестігіне және болашағына тікелей қатысты мәселе.

Мен халықтың жады мен ғылым-білімін жинақтайтын «Ұлттық цифрлық мұра» қорын құру идеясын қолдаймын. Цифрландыру және жасанды интеллект жылы аясындағы мұндай бастама тарихи мұрамызды сақтап, оны терең зерделеуге жол ашады. Мен былтырғы Құрылтайда ғылыми еңбектерді, мұрағат материалдарын, мұражай қорларын және өнер туындыларын жүйелеу қажеттігін ерекше атап өттім. «Ұлттық цифрлық мұра» бұл шаруаны заман талабына сай жүргізуге мүмкіндік береді.

Біз соңғы жылдары сан ғасырлық тарихи мұрамызды ғылыми тұрғыдан зерделеу және дәріптеу жолында біраз жетістікке жеттік. Биыл көктемде Жошы хан туралы деректі фильмді түсіру жұмыстары аяқталады. Мен осы ауқымды жобаның басталғаны туралы Атырауда өткен Құрылтай отырысында айттым. Көп сериялы фильмнің тұсаукесері беделді халықаралық платформаларда өтеді. Бұл туынды Алтын Орда брендін жер жүзіне дәріптеуге ықпал етеді. Бірақ осындай тарихи тақырыпқа келгенде тартымды, көрнекі, яғни визуалды бейне жасаудан бөлек, алдымен оның ішкі мазмұны, мән-мағынасы терең болуын ойластыру қажет. Сондықтан менің тапсырмаммен мамыр айында Алтын Орда тарихына арналған халықаралық симпозиум ұйымдастырылады. Іс-шараға әлемнің беделді ғалымдары шақырылады.

Біз тұтас түркі өркениетін зерделеуге де баса мән береміз. Қыркүйекте ресейлік әріптестерімізбен және басқа да елдердің өкілдерімен бірге «Өр Алтай – түркілердің ата қонысы» деген халықаралық конференция өткізуді жоспарлап отырмыз.

Бес жыл бұрын менің «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты мақалам жарық көрді. Онда қазіргі заманғы ғылыми тәсілдер негізінде төл тарихымызға арналған жаңа академиялық еңбек жазу туралы тапсырма бердім. Осы ауқымды әрі іргелі зерттеу жұмысы жыл соңына қарай аяқталады. Қазақстанның академиялық тарихының көлемді жеті томдығы жарыққа шығады. Бұл еңбек мемлекеттігімізді нығайтуға және ұлтымыздың біртұтас тарихи сана-сезімін қалыптастыруға қосқан қомақты үлесіміз болмақ. Осы маңызды ғылыми жинақ Тәуелсіздігіміздің 35 жылдығына орай шыққалы отыр. Мұның зор символдық мәні бар. Біз бұл тарихи белесті дәл осындай нақты істермен атап өтуіміз керек. Өткенді ұмытпай, болашаққа сеніммен қарасақ, еліміздің дәйекті дамуына жол ашылады. Сондай-ақ ұрпақтың отаншылдық сезімі ел игілігі жолындағы нақты іспен ұштасады.

Отаншылдық дегеніміз – әрине, Отанға деген сүйіспеншілік деген сөз. Алайда, Отан алдындағы жауапкершілігіңді сезініп, перзенттік парызыңды өтеуге талпынбасаң, «отаншылмын, патриотпын» деген сөзіңнің құны көк тиын болмақ.

Қазір қоғамда «Қазақстанның мемлекеттік Туын қайда және қашан қолданған жөн?» деген маңызды мәселе талқыланып жатыр. Бұл мәселе арнайы нормалармен және ережелермен реттеледі. Мемлекеттік рәміздерді пайдалануға жеңіл-желпі, салғырт қарауға болмайды. Заң талабы әрдайым орындалуға тиіс. Дегенмен, ең алдымен, заңның түпкі мәнін терең түсіну керек. Мемлекеттік рәміздерді қадірлеп, оларды жөнімен пайдаланатын отаншыл азаматтарды барынша қолдау қажет. Мен үйлерде, көліктерде, көшелерде, сондай-ақ еліміздегі, әсіресе, шетелдегі спорттық және іс-шараларда көк Туымыз желбіреп тұрғанда қуанып қаламын. Сол арқылы еліміздің азаматтары бірлігі бекем ұлт екенімізді көрсетеді. Олардың әрекеттерінен туған елін мақтан тұтатыны байқалып тұрады.

Қазақстанның аспанмен астасқан көк туын бүкіл әлем біледі. Еліміздің спортшылары жарқын жеңісімен, ғалымдары іргелі еңбегімен, өнерпаздары тамаша дарынымен Отанымызды жер жүзіне танытып жүр. Әр азаматымыздың жетістігі – Қазақстанның жетістігі, әр өреніміздің абыройы – барша қазақтың беделі. Біз туған жерге жанашырлығын, туған елге адалдығын нақты іспен көрсететін нағыз патриот азаматтарды қолдауымыз қажет.

Жасампаз отаншылдықтың негізгі қағидаттары өмірдің өзінен алынған деуге болады. Мысалы, «Таза Қазақстан» жалпыұлттық акциясына, волонтерлік қозғалыстарға, қайырымдылық шараларға әлеуметтік кәсіпкерлікке және ел игілігіне арналған басқа да жұмыстарға белсене қатысу – жауапкершілікке негізделген жасампаз отаншылдық көрінісі. Бұл жайында бүгін депутат Сабильянов өте жақсы айтты.

«Таза Қазақстан» – ұлттық идеологиямыздың ажырамас бөлігіне айналды. Тазалық халқымыздың адал ниеті мен таза пейілінен басталады. Бұл – ең алдымен көшелерді, үйлерді таза, ұқыпты ұстау деген сөз. Таза Қазақстан – әдемі ұран да, науқан да емес, бұл – күнделікті қажырлы еңбектің нәтижесі. Тазалық тәртіпті күшейтеді, ал тәртіп жауапкершілікті арттырады. Осы маңызды тұжырымды ұрпақтың санасына сіңіру өте маңызды. Біз сонда ғана нағыз өркениетті және ілгері қадам басушы озық ел боламыз.

Қазақстанның патриоты болу – азаматтық жауапкершілікті терең түсіну деген сөз. Ұлт мүддесін желеу етіп бос айқайға басатын, одан қалды, азаматтарымыздың Отанымызға деген шынайы сүйіспеншілігін саяси ұпай жинауға пайдаланғысы келетін теріс пиғылды адамдардың бізге қажеті жоқ. Барлық салада, соның ішінде зауыттарда, ауыл шаруашылығында, денсаулық сақтау ұйымдарында, мектептерде, университеттер мен ғылыми зертханаларда, мемлекеттік мекемелерде, жеке компанияларда жұмыс істеп жүрген адамдардың білікті әрі табанды еңбегін, әскери борышын өтеп жүрген және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ететін азаматтарымыздың Отанға адалдығын жауапкершілікке негізделген жасампаз отаншылдық деуге болады.

Қазақстан Әділеттің, Заң мен тәртіптің мекені, еңбекқор адамдардың елі болуға тиіс. Заң үстемдігі мен жасампаз еңбек жоғары тұрмыстық мәдениет идеологиясымен астасып жатуы керек. Осы қағидаттар көптеген елде табысты әрі берекелі өмір сүрудің формуласы саналады. Осындай басты құндылықтар мен өмірлік ұстанымдар әр адамның бойына отбасынан, мектеп қабырғасынан дариды. Сондықтан біз іргелі институттарды күшейтуге баса назар аударуымыз керек.

Түрлі саяси авантюристердің ұлттық құндылықтарымыздың өзегіне балта шабуына, жастарды «жаңалық» болып көрінетін жат құндылықтарға еліктіріп, адастыруына жол бермеуге тиіспіз. Менің нені меңзеп тұрғанымды бәріңіз түсінген шығарсыздар деп сенемін. Мемлекет дәстүрлі мәдени құндылықтарын қорғауға, елді іштен ірітетін зиянды нәрселерді, турасын айтсақ, ерсі қылықтарды насихаттауға тосқауыл қоюға міндетті.

Қоғамымызда ер мен әйел өз еркімен шаңырақ көтеріп, некесін мемлекеттік мекемеде ресми түрде тіркейтін дәстүрлі отбасы институтын заңнамалық тұрғыдан нығайта түскен жөн. Бірақ мемлекеттің моральға қатысты ресми ұстанымына сай келмейтін көзқарасы үшін біреуді қылмыстық құдалауға, моральдық жағынан кемсітуге еш жол беруге болмайды. Ал мемлекеттің ұстанымын «Әр азаматтың таңдау құқығы бар. Алайда ешкім өз таңдауын біреуге күштеп таңа алмайды» деген формуламен түйіндеуге болады. Біздің мемлекетіміз барлық азаматтың құқығы мен бостандығын, ар-намысын табандылықпен қорғай береді.

Шымкентте Нұрай есімді бойжеткеннің кісі қолынан қаза болуы бүкіл елді дүрліктірді. Ұлттық құрылтайға осы оқиға бойынша 130-дан астам өтініш келіп түсті. Күдіктінің Нұрайды аңдып, маза бермей, қоқан-лоқы көрсеткені анықталып отыр. Ақыры, мұның арты адам өліміне әкеп соқтырды. Осыған байланысты Ішкі істер министріне Шымкент қалалық департаментінің әрекетіне құқықтық баға беруді тапсырдым. Бас прокурор да бұл мәселені мұқият тексереді. Қыз алып қашу – адам ұрлау деген сөз, бұл – ұлтымыздың беделіне нұқсан келтіретін өрескел, жабайы қылмыс. Ондай қатыгездікке ешқашан жол беруге болмайды.

Жыл өткен сайын халықтың сана-сезімі өсіп, қоғамда азаматтық жауапкершілік деңгейі артып келеді. Заңнамалық өзгерістер де соған сай болуы өте маңызды. Заң мен тәртіп – бәріне ортақ. Еліміздің әрбір азаматы заң талаптарын бұлжытпай орындауға тиіс.

ҚҰРМЕТТІ ҰЛТТЫҚ ҚҰРЫЛТАЙ МҮШЕЛЕРІ!

Кез келген мемлекеттің күші – халықта. Азаматтарымыздың жасампаздық қуатының арқасында еліміз кез келген кедергі мен тосқауылға қарсы тұрып, орасан зор табысқа жетеріне кәміл сенемін. Өздеріңіз білесіздер, мен түрлі жоспарлар құрып, стратегиялар жасауды құптай бермеймін. Себебі бос қиялға беріліп, құрғақ уәде беруге түбегейлі қарсымын. Болашаққа бағдар жасап, жоспар құрғанда өмірге шынайы көзқараспен қараған жөн деп санаймын. Біз өте қауырт дәуірге қадам бастық. Бұл адамдардың үйреншікті өмір салтын бұзады, сана-сезімін өзгертеді. Цифрландыру мен жасанды интеллект түбегейлі жаңа орта қалыптастырады. Онда әбден орнығып қалғандай көрінетін ұғымдар мен тәжірибелерге мүлдем орын жоқ. Жаһандық цифрлық экономика дәуірінде мемлекеттердегі халық саны бұрынғыдай аса маңызды болмай қалатын сияқты. Жасанды интеллект заманына бейімделе білген, соған қарап тіршілігін түзген, тіпті, жаңа үдерістерге нақты әрі белсене қатысқан елдер ғана табысқа жетпек. Сондықтан Қазақстан цифрландыру ісін қарқынды дамытып, жеке және қоғамдық өмірдің барлық саласына жасанды интеллектіні енгізе бастады.

Біз білім, ғылым және жоғары технология саласына қомақты инвестиция салатын болдық. Себебі адам капиталының сапасын арттыру – айрықша маңызды міндет. Бұл, әсіресе, ел дамуының қазіргідей тарихи, бетбұрысты кезеңінде халқымыздың болашағына тікелей әсерін тигізеді. Ең бастысы – бұл жоспарлар жұртты құр уәдемен жарылқайтын тұсаукесер рәсімдері мен форумдардың көлеңкесінде қалып қоймауы керек. Біз пиар-акциялар мен көз алдайтын жалған ілгерілеуге емес, нақты жетістікке ұмтылуымыз қажет.

Цифрландыру және жасанды интеллект жылын сән қуып, ұрандату үшін жариялаған жоқпыз. Бұл шешім бүкіл мемлекеттік аппаратқа нақты міндет жүктеп отыр. Бұл – стратегиялық міндет. Сондықтан мемлекет үшін айрықша маңызды осы міндетті орындауға қатысты талап та өте жоғары болмақ. Бұл бағыттағы жұмыстың нәтижесі нақты әрі көзге көрінетін көрсеткіштермен өлшенуге тиіс. Атап айтқанда, шешім қабылдау мерзімін қысқартуға, еңбек өнімділігін арттыруға және қызмет сапасын жақсартуға оң ықпал етуі керек.

Дегенмен, басқару ісінде белең алған берекесіздікті озық технологиялар өз бетімен жойып жібере алмайды. Мұны жете түсінген абзал. Жұмыс әуел бастан дұрыс жолға қойылмаса, бірін-бірі қайталайтын міндеттер көбейіп, қағазбастылық шаруаға кедергі келтіре берсе, жасанды интеллектіні енгізу арқылы бәрін әп-сәтте жөнге келтіремін деу – бос әурешілік. Сондықтан цифрлық өзгерістер стратегиясын жүзеге асыру үшін алдымен басқару жүйесін ретке алу қажет. Осыған орай, шұғыл міндет туындап отыр: мемлекеттік сектордағы жұмысты ұйымдастыру мәдениетін жақсартып, оған басқару саласындағы озық тәжірибелер мен құзыреттерді енгізу керек. Цифрлық шешімдердің және жасанды интеллект технологиясының көмегімен барлық саладағы мемлекеттік басқару ісінің сапасын арттыруға мол мүмкіндік бар. Соны дұрыс пайдаланған жөн.

Жоғары технологияға негізделген, энергияны көп қажет етпейтін жаңа экономика құру үшін, ең алдымен, мықты инфрақұрылым қалыптастыру қажет. Логистика саласында алдымен көрінген жерге қойма салынып, содан кейін ғана оған аса маңызды инженерлік жүйелер тартылып жатады. Осындай қателіктерге жол бермеу керек. Оның үстіне, мұндай нысандар бәріне бірыңғай талаптарға сай келе бермейді. Соның салдарынан шығын көбейіп, ауқымды жұмыстың мән-маңызы жоғалады. Бұл – басқару ісіндегі сауатсыздықтың көрінісі. Сондықтан мұқият ойластырылған әрі ортақ ұстаным болуы қажет. Барлық IT инфрақұрылымның сенімді, үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ететін қуатты дата орталықтар салуға арналған арнайы аймақтарды алдын-ала анықтап алу керек. Деректерді талдау орталықтарын дәл сондай жерлерге салу қажет. Мұндай орталықтарда қуат көздері, қауіпсіздікті қамтамасыз ету және салқындату жүйесі болуға тиіс.

Үкімет Павлодар облысының әкімдігімен бірге Екібастұз бассейнінің энергетикалық қуатын пайдалана отырып, «Деректерді өңдеу орталығы алқабын» жасауды жоспарлап отыр. Бастама жаман емес, оның қаншалықты табысты жүзеге асырылатынын көре жатармыз.

Біз атом стансаларының құрылысы аяқталғанын күтпей-ақ, жаңа қуат көздерін іске қосуды қолға алуымыз керек. Сондай-ақ дата-орталықтар металлургия комбинаттары сияқты көп мөлшерде энергия тұтынатынын қаперде ұстаған жөн. Сол себепті, қуат көздерінің жеткілікті болуын қамтамасыз ету мемлекеттік саясаттың аса маңызды бөлігі ретінде қарастырылуға тиіс. Қазақстанда 123,1 миллиард киловатт-сағат көлемінде электр қуаты өндіріледі. Барлық жоспарымызды табысты орындауға бұл жеткіліксіз. Мен мұны Қауіпсіздік Кеңесінің жақында өткен отырысында нақты атап өттім. Басқаша айтсақ, біз еліміздің әлемдік бәсекедегі артықшылықтарын тиімді пайдалана алмай отырмыз.

Қазақстанның 33 миллиард тоннаға жуықтайтын орасан зор көмір қоры бар. Қазіргідей қарқынмен өндіре берсек те, көмірдің қоры 300 жылға жетеді. Елімізде жыл сайын 110 миллион

№8 (4906) 22/01/2026 Бейсенбі

АУҚЫМДЫ САЯСИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ

тоннадан астам көмір өндіріледі. Бұл көрсеткіш бойынша әлемде алдыңғы қатардағы мемлекеттердің қатарына кіреміз. Көмір – біздің стратегиялық активіміз. Оның қоршаған ортаға зиянын түгел жоятын заманауи технологияны қолданып, көмірді толық пайдалану керек. Президент Трамп «Маған жел емес, көмір ұнайды» деп дұрыс айтады. Мұнда ақиқат бар. Көмірмен қуат өндіру ісіне Ұлттық жоба мәртебесі берілуге тиіс. Үкіметке Ұлттық жобаны әзірлеп, 20 наурызға дейін қабылдауды тапсырамын.

Көкшетау, Семей және Өскемен қалаларындағы жылу электр орталықтарының құрылысын тездету қажет. Оның қай-қайсысы да – маңызды жобалар. Бұл мәселе шешімін таппай, тым созбалаңға түсіп кеткенін мойындау керек. Ал жұртшылық оны асыға күтіп отыр. Мен Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қорының жұмысына сын-ескертпе айтамын.

Курчатовтағы электр станциясы мен Екібастұздағы 2-ГРЭС-тің қосымша энергоблоктарын уақтылы іске қосу, 3-ГРЭС-тің құрылысын бастау қажет. Энергетика жүйесінің орнықты болуын қамтамасыз ету үшін теңгерімді қуат көздерін тезірек іске қосу қажет. Бұл – ең алдымен газдан қуат өндіруге қатысты мәселе. Жаңа кен орындарын іздеу арқылы табиғи газ өндіру ісінің әлеуетін арттыру керек. Өкінішке қарай, көгілдір отын өндірісі экономикамыздың күн өткен сайын өсіп бара жатқан сұранысын өтей алмай келеді. Былтырдың өзінде тауарлы газ импорты 18 пайызға өсіп, 4,5 миллиард текше метрге жетті. Соған қарамастан, жаңа газ кеніштерін ашу жұмыстары өте баяу жүріп жатыр. Бұл – тиімсіз жоспарлаудың тікелей салдары. Қазіргі ерекше жағдайда бұған мүлдем жол беруге болмайды. Мен QazaqGaz басшылығына жеке қаражат есебінен және инвесторларды тарту арқылы болашағы зор учаскелерді игеруге кірісуді тапсырдым.

Үкімет «Самұрық-Қазына» қорымен бірге геологиялық барлау жұмыстарын жандандырып, жаңа көмірсутегі кеніштерінің игерілуін қамтамасыз етуге тиіс. Газ өндеуге қатысты ірі жобалардың дер кезінде іске қосылуын қатаң бақылауға алған жөн. Бізге құр ниетті ғана танытатын құжаттар емес, нақты нәтижелер керек.

Энергетика жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ететін тағы бір маңызды резерв – еліміздің су ресурстары. Оның әлеуеті тиісті деңгейде пайдаланылмай отыр. Ашығын айтсақ, осы аса маңызды бағыттағы жұмыстар бей-берекет жүргізіліп жатыр. Еліміздің қолда бар су қорына шұғыл түрде нақты бағалау жасаған жөн. Өйткені кеңес заманынан қалған мәліметтер әлдеқашан ескірді. Ғылым академиясындағы ғалымдарымыз қайда? Олар неліктен осы уақытқа дейін еліміздің су қорына қатысты баға бермеген? Қазақстанның су-энергетика ресурстарын шынайы көрсететін карта әзірлеу қажет.

Уақыт күтіп тұрмайды. Бұл құжаттарды әзірлеу жұмыстары гидроэнергетиканы жедел дамытуға кедергі болмауға тиіс. Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қоры кейбір гидротехникалық нысандардың тиімділігін арттыру үшін оны сенімгерлік басқаруға беру мәселесін шешуі қажет.

Көлік-логистика кешеніне де баса назар аудару керек. Оны дұрыс дамытпасақ, ел экономикасын тұрақты өсіру мүмкін емес. Қазақстанның орасан зор транзиттік әлеуеті бар. Алайда, осы әлеуетті толық пайдалану үшін қыруар шаруа атқару керек.

Елімізде қызу жұмыс қолға алынды. Мыңдаған шақырымдық автокөлік жолдары мен темір жолдар салынып, жөнделіп жатыр. Басты бағыттардың талапқа сай емес тұстары ретке келтірілуде. Вокзалдар, теңіз және әуе порттары, сондай-ақ құрғақ порттар жаңғыртылып, кей жерде жаңадан салынып жатыр. Мультимодальды тасымал түрі де дамып келеді.

Автокөлік тасымалы саласы да аса маңызды. Елдегі автокөлік жолдарын халықаралық стандарттарға сай жаңғырту – айрықша маңызды міндет. Бұл, біріншіден, Қазақстанның батыс пен шығыс арасындағы транзит дәлізі ретіндегі рөлін арттыра түседі. Екіншіден, облыстар арасындағы көлік байланысын барынша жақсартады.

Жақында Қызылорда – Жезқазған жолының Қызылордаға тиесілі бөлігі салынып бітті. Жыл соңына дейін Ұлытау облысындағы бөлігінде көлік қозғалысы толық ашылады. Жолдың жалпы ұзындығы – шамамен 400 шақырым.

Ең бастысы, биыл елімізде бұрын-соңды болмаған ауқымды инфрақұрылымдық жобалар басталады. «Батыс Қытай – Батыс Еуропа» – Қазақстандағы ең негізгі жолдың бірі. Алайда, оның Қызылорда – Ақтөбе арасындағы бөлігі – тар, көлік апаттары жиі болып жатады. Мен осыған дейін бұл жолды кеңейту туралы тапсырма бердім. Биыл осы бағытта 4 жолақты жаңа күре жолдың құрылысы басталады.

Қазіргі жолдың көбі облыстардың ішкі жолы болып қала береді. Сондай-ақ мен былтырғы Жолдауымда «Бейнеу – Сексеуіл» жолының құрылысын тездетуді тапсырғанымды білесіздер. Ондағы жұмыстар да биыл басталмақ. Жоба жүзеге асқан соң «Орта дәліздің» қашықтығы 900 шақырымға қысқарады, яғни Ақтау, Құрық порттарына тура жол ашылады. Қарағанды – Жезқазған бағытындағы жол талай жылдан бері тозып тұр. Биыл ескі жолдың қапталына екі жолақты жаңа жол салуға кірісеміз. Кейін ескі жолды да жаңғыртып, төрт жолақ ету жоспарлануда. Бұдан бөлек, Сарыағаш маңындағы көлік қозғалысы да өте тығыз. Сондықтан осы жылы «Сарыағаш айналма жолының» құрылысы қолға алынады. Барлық жұмыстың сапалы әрі уақтылы орындалуын тікелей бақылауда ұстайтын боламын. Себебі бұл жобалар Қазақстанның халықаралық көлік-логистика орталығы ретіндегі әлеуетін мейлінше нығайта түседі.

Автокөлік жолдарымен қатар темір жол инфрақұрылымын да кеңейтіп, жақсарту жұмысын жалғастырған жөн. Бұл – тасымал жолдарының өзара байланысы тұрғысынан алғанда өте маңызды мәселе. Былтыр «Достық – Мойынты» теміржолының екінші желісі іске қосылды. Алматыны айналып өтетін теміржол құрылысы аяқталды. Мұның бәрі еліміздің транзиттік әлеуетін айтарлықтай көтерді. Биыл «Қызылжар – Мойынты» және «Дарбаза – Мақтаарал» теміржол желілері салынады. Сондай-ақ «Алтынкөл – Жетіген» және «Жезқазған – Сексеуіл» бағыттары бойынша теміржол учаскелері жаңғыртылады.

Әуе жолдарын дамыту ісі Қазақстан үшін өте маңызды. Жаңа халықаралық рейстерді іске қосу қажет. Бұл – экономикалық мәселе ғана емес, азаматтары әлемді емін-еркін аралайтын ашық қоғамы бар мемлекет екенімізді білдіретін қадам.

Еліміздің аумағында оннан астам халықаралық көлік дәлізі бар. Бұл – оң үрдіс, оны барынша дамыту керек. Дәл осы кезде Қазақстан өзін халықаралық көлік-транзит дәлізі ретінде танытуға тиіс. Жаһандық логистика картасынан лайықты орнымызды иелену үшін жүйелі жұмыс және айқын іс-қимыл стратегиясы керек.

Үкіметке авиация саласында, соның ішінде әуемен жүк тасымалдау ісінде нақты нәтижеге жету міндеті жүктелді. Меніңше, еліміздің әлі күнге дейін Еуразияның әуемен жүк тасымалдайтын орталығы бола алмай отырғаны – кешірілмейтін қателік, қарапайым тілмен айтсақ, бұл – нағыз абсурд. Үкімет жүк тасымалдайтын мемлекеттік әуе компаниясын құру барысында қате шешім қабылдады. Неге екені белгісіз, бұл міндетті «Қазақстан темір жолы» компаниясына жүктеді. Егер Үкімет тапсырманы орындауға қауқарсыз болса, бұл жұмысты жеке құрылымдарға өткізіп беріңіздер.

Таяуда өткен кеңейтілген кеңесте авиаотынның қымбаттығы осы саланың дамуына кедергі болып отырғаны айтылды. Оның бағасы тым қымбат, көрші елдердің әуежайларындағы бағамен бәсекелесе алмайды. Өзіміз 100 миллион тонна көлемінде шикі мұнай өндіретін ел бола тұра, қара алтыны жоқ мемлекеттермен авиакеросин бағасы жағынан таласқа түсе алмай отырмыз. Бұл ақылға сыймайды ғой?! Осы ретте, еліміздегі танымал экономистерге де, энергетиктерге де айтар қатаң сын-ескертпем бар. Кадрлық шешім қабылдау қажет болуы да мүмкін.

Біздің басты стратегиялық мақсатымыз – экономиканың сапалы өсу қарқынын бәсеңдетпеу. Сол үшін инфляцияны төмендетуге қатысты жұмыстар қолға алынды, жаңа инвестициялық кезең басталғаны жарияланды. Басқа да шешімдер қабылданды. Экономика және бизнес саласы жаңа салық режиміне көшіп жатыр. Үкімет пен жергілікті атқарушы органдар фискалдық жүйедегі өзгерістің елді дүрліктірмей, бірқалыпты жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге міндетті. Салық кодексін қолдануға қатысты жұртшылықтың ойға қонымды, сындарлы ұсыныстарын мұқият зерделеу керек. Қажет болса, түзетулер енгізген жөн. Түптің түбінде Салық кодексі қасиетті кітап емес.

Қоғамда өзгерістер жасаған кезде халықпен тиімді байланыс орнату аса маңызды. Азаматтардың өтініштеріне қатысты жүйелі жұмыс жүргізу халықтың тыныс-тіршілігінен хабардар болып, олардың талап-тілегіне уақтылы жауап беруге жол ашады.

Соңғы кезде маған жекеменшік мектептерді қаржыландыру тәсіліне қатысты шағымдар жиі келіп түсетін болды. Жуырда «Turkistan» газетіне берген сұхбатымда мен бұған қатысты өз ұстанымымды айттым. Білім саласын мемлекет тарапынан қаржыландырудың қазіргі тәртібі бұрмаланған. Бұл олқылықты уақыт оздырмай түзету қажет. Жекеменшік мектептерге жүргізілген аудит нәтижесінде заңсыз және негізсіз шығындарға байланысты құқық бұзушылықтар анықталды. Бұл түйткіл жан басына сәйкес қаржыландыру жүйесінің осалдығынан туындап отыр.

Үкіметке білім беру саласындағы мемлекеттік қаржыландыру жүйесін шұғыл түрде реформалау жүктелді. Қаржыландырудың нақты критерийлерін әзірлеу керек. Осы орайда, орта білім беру жүйесін дамыту ісінде бизнес саласы маңызды рөл атқаратынын ескерген жөн.

Мұндай, тіпті бұдан да зор мәселелер денсаулық сақтау саласында да туындап отыр. Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының жұмысын жан-жақты тексеру барысында көптеген заң бұзушылықтар мен қызмет бабын асыра пайдалану жайттары анықталды. Мемлекеттен қыруар қаржы жымқыру үшін көпе-көрнеу жалған деректер ұсынылған, өтірік мәліметтер енгізілген.

Бүкіл ел экономикамызды өркендетіп, инфрақұрылым жобаларын жүзеге асыру үшін бар күш-жігерін жұмылдырып, денсаулық сақтау саласын дамытуға қаржысын жұмсап жатса, әлеуметтік салаға бөлінген орасан зор қаражат талан-таражға түсуде. Медицина саласын дамытуға мемлекет 2024-2025 жылдардың өзінде 7,8 триллион теңге бөлді емес пе?! Түсінікті болуы үшін айтайын, бұл – 15,5 миллиард доллар деген сөз.

Мемлекеттің білім беру және денсаулық сақтау саласына жұмсап жатқан қаржысы, ең алдымен, азаматтарымыздың тұрмыс сапасын арттыруға арналатынын және Әділетті Қазақстанды құру стратегиясымен ұштасып жатқанын түсінген абзал.

Құқық қорғау органдарына сыбайлас жемқорлықтың қитұрқы амал-айласын тауып, пайдаға кенеліп жатқандарды анықтау тапсырылды. Мен Үкіметтің Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорын Қаржы министрлігіне беру туралы шешімін қолдаймын. Әлеуметтік сала басшыларының біліксіздігі мен мемлекет мүддесіне немқұрайлы қарауының салдарынан Қорда осындай жағдай орын алып отыр. Бұл жағдайда патриотизм туралы сөз қозғаудың өзі артық. Сондықтан шенеуніктер адал болуға тиіс деген талап жалпы мемлекеттік ауқымдағы өзекті міндет болып қала береді.

Шектен шыққан алаяқтар ұлттық қауіпсіздігімізге шындап қатер төндіруге айналды. Медициналық сақтандыру қорында қомақты қаржы қолды болса, сол уақытта «Жедел жәрдем» қызметкерлері мен фельдшерлер алаяқтардың арбауымен наразылық акциясына шығады, әлеуметтік талаптар қояды.

Біздің азаматтарымыз алаяқтардың құрбаны болып жатыр. Көптеген адам адал еңбекпен тапқан табысынан айырылуда. Алдауға сеніп, қылмыстық қаржы операцияларының қақпанына түсіп жатыр. Әлемде иммиграциялық алаяқтық та қатты ушығып тұр. Еуропа мен АҚШ-та не болып жатқанын баршаңыз көріп-біліп отырсыздар. Бұл мәселе біздің еліміз үшін де өзекті. Себебі уақыт өткен сайын Қазақстан шетелдіктердің жұмыс істеуіне және тұрақтап қалуына қолайлы елге айналып келеді. Құқық қорғау органдары Қазақстан аумағында шетелдіктердің тұрақты тұруын заңдастыру үшін заңсыз құжат әперумен айналысқан алаяқтардың қылмысын әшкereleді.

Экономикалық немесе әлеуметтік саладағы алаяқтық қылмыстарға қарсы күресті күшейту қажет. Сондай-ақ ұсақ бұзақылардан, вандалдар мен ұрылардан бастап, ұйымдасқан қылмыстық топ мүшелеріне және қоғамның тыныштығын бұзғысы келетін арандатушыларға дейін, қысқасы, заң мен тәртіпті бұзғандардың бәрін батыл түрде жауапкершілікке тарту қажет. Бұл – өте өзекті әрі ең басты міндеттің бірі.

Цифрландыру үдерісі барлық жерде жаппай жүргізіледі. Сондықтан дербес деректерді заңнамалық тұрғыдан қорғауға, азаматтардың қаржылық және цифрлық сауатын арттыруға ерекше көңіл бөлу керек.

Тағы бір өзекті мәселе – халықаралық ахуал шиеленісіп тұрған заманда стратегиялық экономикалық серіктестерімізбен тиімді байланыс орнату. Біздің ұстанымымыз айқын: Қазақстан экономикалық интеграцияны қолдайды, осы үдеріске белсене атсалысады. Бірақ бұл ықпалдастық біздің мүддеміз тұрғысынан қарағанда әділ болуы керек. Биыл Қазақстан Еуразиялық экономикалық одаққа төрағалық етеді. Біз еуразиялық ықпалдастықтың тиімділігін арттыру үшін жасанды интеллектіні енгізу мәселесіне басымдық береміз. Саудадағы кедергілерді жою, негізсіз протекционизмге қарсы күресу жұмыстары жалғаса береді. Мәселен, еліміздің ауыл шаруашылығы өнімдерін өндеу саласы орынсыз қысымға ұшырап отырғанын қалыпты жағдай деуге болмайды. Еуразиялық экономикалық одақ құрамындағы мемлекеттердің субсидия берілетін өнімдері көбейіп кеткендіктен, отандық тағам өнеркәсібінің өкілдері өнім өндіруді азайтуға мәжбүр. Ал бұл – біз үшін азық-түлік қауіпсіздігінің мәселесі. Сондықтан интеграцияның әділ жүргізілуі қажет екенін айтып отырмын.

Үкімет ұлт мүддесін қорғау үшін барынша белсенді жұмыс істеуге тиіс. Тараптардың мүддесі әділ ескерілетін орта тұсты тауып, Қазақстанның ұстанымын дәйекті, кәсіби түрде қорғау қажет. Сонда ғана экономикамызды халықаралық нарықтағы бәсекеге барынша қабілетті ете аламыз.

ҚЫМБАТТЫ ЖИЫНҒА ҚАТЫСУШЫЛАР!

Біз мүлде жаңа құбылыстардың пайда болғанына куә болып отырмыз. Өзіміз де, кейінгі ұрпақ та бұған бейімделуіне тура келеді. Басқаша айтсақ, бұрын мүмкін еместей немесе адам сенгісіз көрінетін нәрселер қазір қалыпты жағдайға айналуда. Халықаралық құқық көз алдымызда қадір-қасиетінен айрылып жатыр. Дүние жүзінде сенім дағдарысы күшейе түсті. Әлемде әскери шығындар рекордтық деңгейге жетіп, үш триллион долларға жуықтады. 2035 жылға қарай бұл көрсеткіш тағы еселеп өсуі мүмкін.

Күн өткен сайын өрши түскен милитаризация халықаралық қоғамның әлемде әділ тәртіп құруға бағытталған күш-жігерін жоққа шығарып жатыр. Осындай күрделі жағдайда сыртқы саясаттың мән-маңызы арта түседі. Ол барынша теңгерімді болып, мемлекеттің стратегиялық мүддесін қорғауға және ілгерілетуге бағытталуы керек.

Жалпы, дипломатияда бұрыс шешімнің салдары өте ауыр болады. Мемлекеттің ұзақ мерзімге арналған мүдделеріне орын толмас нұқсан келуі ықтимал. Бізге бұл жағдай жақсы таныс. Экономика саласында бір жоспарды немесе тұжырымдаманы басқа бір бағдарламалық құжатпен алмастыруға болады. Ал халықаралық шарттарға қол қойған соң одан бас тарта алмайсыз. Айтылған сөз – атылған оқ!

Біз дипломатияны халықаралық қақтығыс пен дау-дамайға апаратын жол емес, мәмілеге, келісімге келудің еш баламасы жоқ, ең маңызды құралы деп білеміз. Кәсіби ұстаным мен шынайы ниет болса, кез келген қақтығыстың түйінін тарқатуға болады.

Мен Ибраһим келісімдеріне қосылу туралы шешім қабылдадым. Президент Трамп тарихтың астарын және қазіргі саяси ахуалды терең түсіне отырып жасаған мұндай келісімдер дипломатиялық инновация деуге болады. Ол Таяу Шығыста бейбітшілікті мықтап орнатуға арналған Ибраһим келісімдеріне қосылу жөніндегі шешімінің дұрыс екеніне сенімді және оны жүзеге асыруға бар күшін салады. Бұл келісімнің түпкі мәнін түсіну үшін оның атауына назар аударуымыз керек. Авраам, яғни, Ибраһим дін тарихында иудаизм, христиан және ислам діндеріне ортақ пайғамбар болып есептеледі.

Еліміз бүкіл адамзатты біріктіретін құндылықтарға арқа сүйеуге тиіс. Біз түрлі халықтар мен дін өкілдері арасында татулық болғанын қалаймыз. Сол себепті, осы келісімге қосылғанымыздың мән-мағынасы ерекше, бұл шешім еліміздің халықаралық беделіне оң серпін береді.

Қазақстан – жауапкершілігі жоға-

ЖАҢА КЕЗЕҢІНЕ ҚАДАМ БАСТЫҚ

ры «орта держава» және жер көлемі бойынша ислам әлеміндегі аса ірі мемлекет. Біз баршаға түсінікті, яғни ақылға қонымды және әділ саясатты жақтаймыз, осы ұстанымды әрдайым сақтаймыз. Сыртқы саясаттағы іс-әрекеттіміздің бәрі бір ғана мақсатты көздейді. Ең бастысы, Қазақстанның жерінің тұтастығын, қауіпсіздігі мен егемендігін қамтамасыз етуіміз керек. Қазақ мемлекетінің басшысы ретінде мен үшін Тәуелсіздік – бәрінен қымбат! Бұл – мерейтой кезіндегі ұран емес, қазіргі дүрбелеңге толы заманда ұлттық стратегиямыздың негізгі қағидасы. Мен «Тәуелсіздік дегеніміз – ең алдымен, жалпыұлттық бірлік пен келісім» екенін үнемі айтып жүрмін. Біз ел бірлігін сақтап, өсіп-өркендеген, абырой-беделі жоғары әрі қуатты мемлекет құруды басты міндетіміз деп санауымыз қажет. Осы мақсатқа стратегиялық тұрғыдан қарап, парасатты, дана халық екенімізді көрсетуіміз керек.

Бұрын да айтқам, қазір де атап өткім келеді: біз «тарихи жарақат алған» ұлт психологиясынан біржола арылуымыз керек. Басқа түскен қайғы-қасіреттің бәрін өзге халықтардан көру, ұлтымыздың маңдайына жазылған ащы тағдыр туралы бітпейтін пікірталастар жүргізу – кешегі күнмен өмір сүру деген сөз.

Бүкіл әлем өзгеріп жатыр, бізге де өзгеретін уақыт келді. Біз – болашағы жарқын, жолы ашық жас мемлекетпіз. Сондықтан уақыт көшінен қалмай, тек алға қарай жүруіміз керек.

Әлем барлық салада бірдей үлкен өзгеріске ұшырайды. Саясат пен экономикадан бастап, климат пен технологияға дейін, бәрі өзгереді. Мұндай жағдайда біз де батыл әрі тосын инновациялық шешім қабылдай білуіміз, еш нәрседен қорықпауымыз керек. Мен Үкімет мүшелеріне «Егер әлдекімнен немесе әлденеден қорықсаңыздар, маған қызметтік хат жазыңыздар. Егер сіздер қабылдаған шешімнің, иә болмаса ұсыныстың пайдасы болатынын байқасам, оң резолюция қоямын. Бүкіл жауапкершілікті өзіме аламын» деп ескерттім. Осы үндеуді, ең алдымен, мемлекеттік қызметшілерге, кәсіпкерлер мен ғалымдарға қарата айтып отырмын. Үлкен әрі түбегейлі өзгерістер уақыты келе жатыр, тіпті, басталып кетті деуге болады. Еліміз жаңа тарихи әлемнен лайықты орнын иеленуі қажет.

ҚЫМБАТТЫ ДОСТАР!

Биыл Қазақстанның келешегіне тікелей ықпал ететін аса маңызды жыл болады. Мен мұны жақында «Turkistan» газетіне берген сұхбатымда атап өттім. Еліміз ауқымды саяси жаңғырудың жаңа кезеңіне қадам басқалы тұр. Алдағы парламенттік реформа осы өзгерістердің өзегі болатыны анық.

Жолдауымда бір палаталы Парламент құру туралы бастама көтергенімді білесіздер. Бұл аса маңызды мәселе қоғамда кеңінен талқыланды. Мен былтыр 8 қазанда Парламенттік реформа жөніндегі жұмыс тобын құру туралы өкімге қол қойдым. Оның құрамына белгілі заңгерлер, сарапшылар, саяси партиялар мен қоғамдық ұйымдардың өкілдері кірді. Елдік іске бей-жай қарамайтын басқа да азаматтарымыздың бұл талқылауға қатысуы өте маңызды. Сондықтан e-Otinish платформасы мен Egov порталында «Парламенттік реформа» деген арнайы бөлім ашылды. Азаматтарымыз осы мәселеге қатысты өздерінің ой-пікірін білдіріп, ұсыныстарын жолдады. Жұмыс тобы келіп түскен ұсыныстарды жинақтап, зерделеп, парламенттік реформаны барлық жағынан қарастырды, өте маңызды жұмыс атқарды. Бұл бағыттағы шаруаның бәрін өзім тікелей бақылауда ұстадым. Былтыр қазан айының ортасында Жұмыс тобының алғашқы отырысын өткіздім. Желтоқсанның 2-сі және 29-ы күндері тағы екі жиын болды. Жаңа жылдан бері Жұмыс тобының мүшелері 3 рет бас қосты. Соңғы отырыс күні кеше ғана Құрылтай қарсаңында өтті.

Бір сөзбен, конституциялық реформа туралы қызу талқылаулар жарты жылға жуық уақыт бойы жүріп жатыр. Бір палаталы Парламентке көшу туралы бастаманы халық қолдап отыр десек, ешқандай қате болмас. Қоғамдық пікірді білу үшін тұрақты түрде жүргізілген сауалнамалар және жұмыс тобының қорытындысы да осы пайымға келіп тоғысады. Депутаттар мен партия фракцияларының жетекшілері жақында аймақтарды аралап, сайлаушылармен кездесіп қайтты. Олар халықтың осы бастамадан хабардар екенін және реформаны қолдап отырғанын айтуда. Бұл жерде қандай да бір пікір қайшылығы жоқ.

Жалпы бағыт-бағдарымыз – айқын. Алдағы өзгерістерге қатысты ортақ мәміле бар. Жұмыс тобы барлығын жан-жақты сараптай отырып, нақты пайымдары мен ұсыныстарын ортаға салды. Негізгі пікірталас «Жаңа Парламент қандай болады, неше депутаттан тұрады? Құрылымы қандай болады және қалай жұмыс істейді?» деген сауалдар жөнінде өрбіді. Бұл терең зерделеп, жан-жақты сараптап, өлшеп, байыппен түпкілікті шешім қабылдайтын аса маңызды, тіпті, шешуші мәселе болды дер едім.

Қазір мен Ұлттық құрылтайдың төрінен сіздерге Жұмыс тобында талқыланған негізгі ұсыныстарды таныстырғым келеді. Ең алдымен, болашақ Парламенттің атауы бойынша пікірімді айтсам. Қысқаша айтқанда, Құрылтай деген атауды беру керек деп сенемін. Құрылтайдың тарихи аясы да, мағынасы да халқымызға түсінікті, жақын. Құрылтай отырыстарын жаңғырту бастамасын мен өзім 2022 жылы көтердім. Бұл баяндаманың басында Құрылтай жұмысының тиімділігі мен пайдасына ден қойдым. Жалпы, еліміздің саяси жүйесінде Құрылтай атауын аса маңызды мемлекеттік институттың символы ретінде сақтап қалуымыз керек деп ойлаймын.

Ал депутаттар санына келсек, бұл мәселе де қызу пікірталас туғызды. Ең көп пікір қайшылығы осы мәселеге қатысты болды. Бірінші тарап еліміздегі халық санына қарай пропорционалды уәкілдік идеясын ұсынды. Екінші тарап депутат санын 500-ге дейін арттыру қажет деді. Біздің негізгі мақсатымыз – шын мәнінде тиімді әрі кәсіби Парламент құру. Жаңа заң шығарушы орган елдегі ауқымды өзгерістерге заңнамалық тұрғыда барынша қолдау көрсетуге тиіс. Әлемдегі озық тәжірибелерге қарасақ, бұл үшін депутат санын көбейтудің еш қажеті жоқ. Сондықтан, мәселе – санда емес, сапада! Ең бастысы, Парламентте нағыз отаншыл азаматтар – білікті мамандар отыруға тиіс!

Жұмыс тобы азаматтардың ұсыныстарын мұқият зерделеп, қызу талқылады. Ақыр соңында Парламенттің мандат саны 145 болуы керек деген байламға келді. Жаңа Парламентте Төрағаның үш орынбасары болуы мүмкін. Ал комитет саны 8-ден аспауы керек.

Ұсыныстардың екінші бөлігі Парламенттің негізгі мемлекеттік органдардың құрамын жасақтау ісіндегі құзыреті туралы болды. Қазіргі Конституцияға сәйкес Конституциялық соттың, Жоғары аудиторлық палатаның және Орталық сайлау комиссиясының құрамын жасақтау құзыреті Мәжіліс, Сенат және Президент арасында теңдей бөлінген. Енді осы маңызды мемлекеттік құрылымдардың барлық мүшесі Парламенттің келісімімен ғана тағайындалуы қажет деген ұсыныс айтылды. Бұған қоса, Президенттің ұсынысы бойынша Жоғарғы соттың барлық судьяларын сайлау құзыретін жоғары өкілді орган депутаттарына беру ұсынылды. Бұл – билік тармақтары арасындағы тежемелік тепе-теңдік жүйесін нығайту және ұлттық парламентаризмді дамыту жолындағы маңызды қадам.

Ұсыныстардың үшінші бөлігі жаңа Парламентті жасақтау тәртібі туралы болды. Депутаттар енді пропорционалды жүйе қағидатымен сайланады. Мұндай тәсіл саяси партиялардың институционалдық рөлін күшейтеді. Сондай-ақ олардың қоғам алдындағы жауапкершілігін арттырады. Кейбір партиялар Парламентпен қатар барлық деңгейдегі мәслихаттарды пропорционалды жүйемен жасақтауды ұсынғанын білемін. Бірақ аймақтарда мажоритарлық жүйені сақтап қалу керек деп ойлаймын. Еліміздің өңірлерінде жергілікті азаматтардың дауыстары, пікірлері жақсы естілуі қажет. Бұл – мен үшін айқын ұстаным.

Талқылау кезінде маған Парламенттегі Президент квотасын қалдыру керек деген ұсыныс айтылды. Бірақ мен жаңа Парламент ешкімнің қамқорлығына, қадағалауына мұқтаж емес екеніне сенімдімін. Депутаттардың ішінде арнайы тағайындалған «таңдаулы тұлғалар» болмауы керек. Олар бәріне бірдей, ортақ тәртіппен сайлануға тиіс. Соған сәйкес Қазақстан халқы Ассамблеясының арнайы квотасы да алынып тасталады. Осы ұстаныммен жастарға, әйелдер мен ерекше қажеттілігі бар азаматтарға арналған квотаны қоса алып тастауды ұсынғандар болды. Бірақ бұл мүлде басқа мәселе. Бұл квота – әлеуметтік әділдік қағидатының айқын көрінісі, сондай-ақ еліміздегі барлық қоғамдық-саяси өкілдерді ескеретін маңызды талап. Сол себепті, осы квоталарды өзгеріссіз сақтап қалуды ұсынамын.

Бұған қоса, партиялардың Парламентке өту межесін қазіргі бес пайыздан жеті пайызға қайтару қажет деген пікір айтылды. Бұл ереже кезінде Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің бастамасымен қабылданған болатын. Бес жыл бұрын енгізілген осындай өзгерістер сайлау заңнамасын жақсартуға едәуір септігін тигізді. Межені төмендету арқылы Парламенттегі ірі саяси күштердің үстемдігін азайтып, партиялар арасындағы бәсекені күшейтуді мақсат тұтқан едік. Бүгінгі таңда осы норманың тиімділігіне көзіміз жетті. Ел тарихында алғаш рет Мәжіліске алты партияның өтуі – соның айқын дәлелі. Сондықтан мен бес пайыздық межені қалдырған жөн деп санаймын.

Ұсыныстардың төртінші бөлігі заң шығарушы органның жұмыс тәртібі мен рәсімдеріне қатысты болды. Жаңа Парламентте депутаттарды бес жылға сайлау көзделіп отыр. Заң қабылдаудың үш кезеңнен тұратын процедурасы ұсынылады. Депутаттар бірінші кезеңде заң жобасын жалпы мақұлдайды. Одан кейін өзгерістерді мақұлдайды, соңында заңды қабылдайды. Осылайша, біз Парламент қызметін түбегейлі қайта құру арқылы осыған дейін жүзеге асырылған саяси реформаларды одан әрі жалғастырамыз. Мемлекеттің институционалдық тұғырын нығайтып, «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидатына сәйкес орнықты саяси жүйе қалыптастырамыз. Басты мақсатымыз да – осы. Билік институттарының жаңа құрылымы баршаға бірдей мүмкіндік беретін әділетті қоғам құрудың мызғымас негізі болмақ.

Түптеп келгенде, біз бір қоғам болып қолға алған Парламенттік реформа еліміздің әлеуетін арттыратын болады. Сонымен қатар әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің қарқынын күшейтіп, сапасын жақсарта түседі. Мен Мемлекет басшысы ретінде бұған кәміл сенемін.

Мен реформалар қоғамның қажеттілігі мен мемлекеттің даму жоспарына сәйкес үздіксіз жалғаса беретін үдеріс екенін бұған дейін бірнеше рет айттым. Өзгеріс жасау мәселесі әбден пісіп-жетілгенін Жұмыс тобы аясында өткен талқылаулардың қорытындысынан анық байқауға болады. Біз заңгерлер мен сарапшылардан, қоғам белсенділерінен парламенттік реформаға қатысты бес жүзден астам ұсыныс алдық. Еліміздің жалпы конституциялық құрылымына қатысты ұсыныстар саны бұдан үш еседей көп болды. Оның ішінде Жұмыс тобының құзыретіне кірмесе де, нақты негіздемесі бар, мұқият қарастыруды қажет ететін мәселелер де болды. Мысалы, қоғамды өңірлер мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің мемлекеттік билік жүйесінде болуына қатысты жайттар алаңдатады. Бұл жайында депутат бүгін Пономарев баяндады. Мұның елеусіз қалдыруға болмайтын, маңызды мәселе екені сөзсіз. Сондықтан оған мемлекет мүддесін ескере отырып, зор жауапкершілікпен қарау қажет. Жоспарланған өзгерістің бәрі үйлесімді болып, бірін-бірі толықтырып отыруы керек, ешқашан өзара қайшылыққа әкеп соқтырмауға тиіс.

Қазақстандағы бірлік пен келісімнің бірегей үлгісі конституциялық қағидаттарға негізделген. Елімізде билік пен қоғам арасындағы қарым-қатынастың қалыптасқан дәстүрі бар. Менің мызғымас ұстанымым – осы құндылықтарды сақтап қана қоймай, нығайта түсу қажет.

Реформалардың жаңа кезеңінде қоғам дамуының барлық мәселесіне қатысты тұрақты жалпыұлттық диалог жүргізу үшін ауқымды платформа немесе биік мінбер қажет. Халқымыздың ынтымақ-бірлігін нығайтуға ықпал ететін негізгі қоғамдық-саяси бірлестіктер мен құрылымдар осы платформаға келіп тоғысуға тиіс. Бұл ретте, Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Ұлттық құрылтайдың тарихи мән-маңызы зор әрі айрықша жауапты миссиялары табысты аяқталды деп санауға болады. Енді жаңа институт ретінде Қазақстанның Халық Кеңесін құруды ұсынамын. Ассамблея мен Ұлттық құрылтайдың қазақ мемлекеттілігін және Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігін дәйекті түрде нығайту сияқты міндеттерін осы жаңа органға жүктей отырып, стратегиялық сабақтастықты сақтап қалу өте маңызды деп санаймын. Сонымен бірге, Халық Кеңесі басқа елдердегі консультативті құрылымдардың оң тәжірибелерін ескере отырып құрылатын жаңа мемлекеттік орган болмақ. Оның құрамына барлық этностың, түрлі санаттағы азаматтардың және аймақтардың өкілдері кіреді.

Қазақстанның Халық Кеңесі мемлекетіміздің жоғары консультативтік органы мәртебесіне ие болады. Кеңесті 126 адамнан жасақтап, оған этномәдени орталықтардың 42 өкілін, ірі қоғамдық бірлестіктердің 42 өкілін және мәслихаттар мен аймақтардағы қоғамдық кеңестердің 42 өкілін қосу ұсынылды. Халық Кеңесінің барлық мүшесін Президент тағайындайды. Ал төрағасын оның мүшелері сайлайды. Кеңес төрағасының қоғамдық негізде жұмыс істеп, ротация арқылы тағайындалатын екі орынбасары, сондай-ақ хатшылық меңгерушісі болады.

Халық Кеңесіне заң шығаруға бастамашылық ету құқығы берілуге тиіс. Бұл қадам оның мәртебесін айтарлықтай арттыратыны сөзсіз. Жылына кемінде бір рет шақырылатын сессия Халық Кеңесінің жоғары органы рөлін атқарады. Қазақстан халқы Ассамблеясының этносаралық және конфессияаралық келісім мәселелеріне қатысты негізгі қызметі Кеңеске беріледі. Ішкі саясатты жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеу жаңа органның негізгі міндетінің бірі болмақ. Бұл мекеме мемлекеттік идеологияға қатысты мәселелерді, сондай-ақ Конституцияның және еліміздегі өзге де аса маңызды құжаттардың ережелерін түсіндіріп, насихаттау жұмысымен айналысады. Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезін, мемлекеттік маңызы бар басқа да гуманитарлық форумдарды өткізу де Кеңестің құзыретіне кіреді. Халық Кеңесінің мәртебесі мен оны құру тәртібі Конституцияның арнайы бөлімімен және конституциялық заңмен реттеледі.

Кәсіби заңгерлер Ата заңның мәтініне қатысты пікірлерін білдірді. Олар Конституциямыздың кейбір тұстарын нақтылай түсу қажеттігіне назар аударды. Атап айтқанда, Мемлекет басшысын сайлау мәселесі бойынша маңызды ұсыныс бар. Қазіргі Ата заңға сәйкес Президент өз міндетін атқара алмайтындай оқыс жағдай туындаса, оның өкілеттігі қалған мерзімге Сенат төрағасына беріледі. Сенат төрағасының мемлекетті басқаруға мүмкіндігі болмаса, Президент өкілеттігі белгіленген тәртіпке сәйкес тиісті лауазым иелеріне өтеді. Бұл ретте, мәселенің бәрі «қалған мерзімге» деген сөзге келіп тіреледі, осы мәселені ерекше атап өткен жөн. Басқаша айтсақ, «қалған мерзім» 6 айға да, 6 жылға да созылуы мүмкін. Сондықтан Мемлекет басшысы мерзімінен бұрын қызметтен кетсе, екі айдың ішінде кезектен тыс Президент сайлауы өтеді деген норма негізгі заңда нақты белгіленуі қажет. Бұл қадам халықаралық озық тәжірибеге сай келеді.

Еліміздің кез келген басшысы билікке сайлау арқылы, яғни заңды түрде келуі керек. Бұл – мен үшін мызғымас ұстаным. Осы норма кейінгі мемлекет басшылары үшін де еш өзгермейтін қағида болуға тиіс! Сонымен қатар Конституциямыздың мәтінінде жекелеген қателер бары анықталды. Кезінде терминологиялық, стильдік кемшіліктерге жол берілген. Конституциялық реформа аясында осы олқылықты да түзеуіміз керек. Бұл жұмысқа заңгерлермен қатар, білікті тіл мамандары шақырылады. Тағы бір маңызды мәселе. Біз Ата заңның Преамбуласын ұлттық құндылықтарымызды айшықтап, қанша заман өтсе де, өзекті болып қала беретіндей етіп қайта жазуымыз керек. Онда қазақ жеріндегі өркениет пен мемлекеттіліктің тарихы терең екені нақты көрініс табуға тиіс. Сол арқылы біз Қазақстанның Ұлы даладағы ұлы мемлекеттердің мұрагері екенін паш етуіміз керек.

Бұдан бөлек, Конституциямызға «Біз бәріміз Әділетті Қазақстанды ең жоғары мақсат ретінде көздейміз және оған жетеміз» деген қағидатты енгізуіміз керек. Негізгі заңға, соның ішінде, Преамбуланың жаңа мәтініне құқықтық мемлекет құруға, сондай-ақ

№8 (4906) 22/01/2026 Бейсенбі

АУҚЫМДЫ САЯСИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢІНЕ ҚАДАМ БАСТЫҚ

табиғатты аялауға және қоршаған ортаны қорғауға қатысты қағидаттарды енгізу керек деп санаймын. Мемлекет құрылысына қатысты осы қағидаттың бәрі – ешқашан ескірмейтін, әрдайым өзекті болып қала беретін және қайта қарауға жатпайтын мызғымас қағидаттар. Біз Ата заңда еліміздің зайырлы мемлекет екенін әйгілейтін нормаларды сақтап, күшейте түсуіміз қажет. Конституциямыз заман талабына сай болуы керек.

XXI ғасырда цифрландыру үдерісі өте жылдам жүріп жатыр, тұрақты және аса қарқынды сипатқа ие болды. Жоғары технология адамның күнделікті өміріне, құқықтары мен бостандықтарына тікелей әсерін тигізе бастады. Болашақта бұл үрдіс үздіксіз жалғаса беретіні анық. Сондықтан еліміздегі цифрландыру үдерісінің институционалдық-құқықтық негізі Ата заңда міндетті түрде аталып өтуі қажет. Конституцияда азаматтардың дербес цифрлық деректері заңмен қорғалатыны нақты айтылуы керек деп санаймын.

Мен әзірге келіп түскен ұсыныстардың негізгі тұстарына тоқталып өттім. Осылайша, конституциялық реформаның жалпы сұлбасы шығып келеді. Жарты жыл бойы өткізілген пікірталастар мен талқылаулар кезінде алдағы реформаға қатысты басты ұстанымдар айқындалды. Бұл ұстанымдар бір-бірімен өзара тығыз байланысты. Тиісті байланыс арналары арқылы халықтан келіп түскен идеялар мұқият сараланды. Ойға қонымды бастамалар барынша ескерілді. Халықтың қолдауына ие болса, Қазақстанның мемлекеттік құрылысының жаңа кезеңі басталады.

ҚҰРМЕТТІ ҚҰРЫЛТАЙ МҮШЕЛЕРІ!

Сіздердің әрқайсыңыз ауқымды реформаларды жүзеге асыруға белсене атсалысып жүрсіздер. Елдегі өзгерістердің логикасын жақсы түсінесіздер. Саяси жаңғырудың басты мақсаты – Қазақстанның әлеуетін арттыру және мемлекеттілігіміздің қазіргі заманғы сын-қатерлерге дайындығын күшейту. Үстірт өзгерістер жасау маңызды емес. Мемлекеттік институттардың түпкі мәнін өзгерту және олардың өзара байланысын жақсарту маңызды.

2022 жылғы конституциялық реформалардың нәтижесінде біз саяси жүйені теңгерімді етуге және мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыруға арналған шаралар қабылдадық. Заң үстемдігін нығайтып, құқықтық мәдениетті орнықтыру үшін Конституциялық сот құрылды. Жаңа Әкімшілік рәсімдік-процестік кодекс қабылданған соң сот үкімдері азаматтар мен кәсіпкерлердің пайдасына көбірек шешіле бастады. Олардың өз заңды мүдделерін табысты қорғауына жол ашылды. Кассациялық соттардың құрылуы және Адам құқығы жөніндегі уәкілдің конституциялық мәртебеге ие болуы азаматтардың құқықтарын қорғау жүйесін нығайту жолындағы маңызды қадам болды.

Біз сайлау жүйесін және өкілді органдарды жасақтау тәртібін жетілдірдік, олардың саяси ықпалы мен құзыреттері едәуір күшейтілді. Жаңа сайлау моделі Парламентке және мәслихаттарға түрлі идеологиялық көзқарастағы адамдарға және саяси партиялар өкілдеріне жол ашып берді. Ауыл әкімдерін сайлау жүйесі енгізілгеннен кейін атқарушы билік тармағы жаппай жаңарды. Мемлекет басшысының туыстарына басқару жүйесіндегі жоғары әрі негізгі лауазымдарды иеленуге тыйым салынуы аса маңызды конституциялық жаңалық болды. Осылайша жан-жақты өзгерістер сот, заң шығару, атқару сияқты билік тармақтарының бәрін қамтыды. Бұл өзгерістер орталық деңгейде де, өңірлік деңгейде де болды. Бұдан бөлек, жоғарғы билік деңгейінде, яғни Президенттік институтта да елеулі өзгерістер жасалды.

Жүзеге асырылған және жоспарланып отырған өзгерістер асығыс қабылданған немесе белгілі бір жағдайға байланысты туындаған шешімдер емес. Мен бұл реформаның бәрін мемлекет мүддесінің сөзсіз басымдықтары мен халықтың игілігі тұрғысынан мұқият ойластырдым. Сондықтан бастамалардың бәрі елді жан-жақты жаңғыртудың ұзақ мерзімге арналған біртұтас стратегиясына тоғысып отыр. Оң әрі тұрақты нәтижеге жету үшін эволюциялық жолмен жүру, кезең-кезеңімен әрекет жасау, сондай-ақ қоғамды жаңа саяси және экономикалық ахуалға бейімдеу қажет екеніне сенімдімін. «Әр нәрсенің өз уақыты бар» деп халқымыз бекер айтпаған.

Ұлттық құрылтайдың бүгінгі қорытынды отырысында да осындай сәт туып тұр деп санаймын. Сол себепті жаңадан маңызды ұсыныс айтқым келеді. Мен ұсынатын жаңашылдықты біз бірнеше жыл бойы мұқият қалыптастырып келе жатқан саяси құрылымның үйлесімді түйіні деуге болады. Әңгіме Қазақстан Республикасының Вице-президенті институтын құру, тиісінше оны Конституцияда бекіту туралы болып отыр. Вице-президентті Мемлекет басшысы Парламент депутаттарының көпшілігінің келісімін ала отырып тағайындайды. Оның құзырет аясын Мемлекет басшысы өзі белгілейді.

Вице-президент Президенттің тапсырмасы бойынша:

– Халықаралық форумдарда және шет мемлекеттер делегацияларымен өткізілетін келіссөздерде Қазақстан Республикасының атынан өкілдік етеді;

– Парламентте Президенттің атынан өкілдік етеді;

– Еліміздің және шетелдердің қоғамдық-саяси, ғылыми және мәдени-ағартушылық ұйымдарымен қарым-қатынас орнатады;

– Президенттің басқа да тапсырмаларын орындайды.

Вице-президенттің қызметтік міндеттеріне қатысты осы негізгі ережелерді де Конституция мәтінінде көрсеткен жөн болар еді.

Қазіргі Парламенттің қызметін қамтамасыз етіп отырған аппараттық құрылымның бір бөлігі және Мемлекеттік кеңесші лауазымы қысқартылады. Президент Әкімшілігінің міндеттері мен құрылымы іс жүзіндегі қажеттілікке сәйкес реформаланады. Сіздер Вице-президент лауазымы бірқатар мемлекетте бар екенін білетін шығарсыздар. Біздің жағдайымызда бұл лауазымды енгізу мемлекетті басқару процесін тұрақтандырады. Сондай-ақ билік иерархиясын біржола айқындап береді. Осы конституциялық жаңашылдық Президент билігі институтының өзі әлсірейді дегенді білдірмейтінін атап өткім келеді. Керісінше, Президент лауазымы мемлекеттік жүйедегі басты лауазым болып қала береді. Қазақстанның Президенттік республика ретінде табысты дами беретініне сенімдімін. Өзінің тиімділігін көрсеткен осы саяси жүйеден бас тартуға болмайды. Халықаралық тәжірибе дәл осы таңдаудың дұрыс екенін айқын көрсетіп отыр. Мен ұсынған мемлекеттік билік реформалары, атап айтқанда, бір палаталы Парламент – Құрылтайға көшу, Халық Кеңесін құру, Вице-президент лауазымын енгізу еліміздің дамуына зор серпін береді, оның әлеуетін арттыра түседі деп сенемін.

2022 жылғы жүйелі өзгерістермен қатар алып қарағанда, алдымызда тұрған реформаларды жүзеге асыру – 1995 жылы осыдан отыз жылдан астам уақыт бұрын бекітілген үлгіден мүлде жаңа конституциялық үлгіге көшу деген сөз. Осы бастамалар жалпыхалықтық референдумда азаматтарымыз тарапынан қолдау тапқан жағдайда Қазақстанның мемлекеттілігі, еліміздің саяси жүйесі түбегейлі жаңғырып, еліміз жаңа тұрақтылық деңгейіне көтерілмек. Осылайша, біз бір ел, бір халық болып, қазіргі алмағайып заманның сын-қатерлеріне төтеп береміз, оларды еңсереміз.

Жалпы, бастапқыда Парламенттік реформа аясында Ата заңның 40-қа жуық бабын өзгерту жоспарланған еді. Алайда, жұмыс барысында түзетулер саны әлдеқайда көп екені белгілі болды. 2022 жылғы реформада Ата заңның 33 бабы жаңарғанын білесіздер. Ал ендігі өзгерістер одан да ауқымды. Біз, шын мәнінде, жаңа Конституция қабылдаумен пара-пар қадам жасағалы тұрмыз.

Сондықтан мен Конституциялық комиссия құру туралы шешім қабылдадым. Арнайы Жарлыққа ертең қол қоямын. Комиссия құрамына 100-ден астам азамат кіреді. Оның ішінде Ұлттық құрылтай мүшелері, белгілі заңгерлер, ақпарат құралдары басшылары, аймақтық мәслихат төрағалары мен қоғамдық кеңес өкілдері және басқа да білікті мамандар болады. Бұл жұмысқа Конституциялық соттың төрағасы жетекшілік етеді. Комиссия барлық ұсыныста сараптап, қорытып, нақты өзгерістердің жобасын әзірлейді. Содан соң жалпыхалықтық референдум өтетін уақытты белгілейміз.

Әлемдегі ахуал тым шиеленісіп тұрғанына қарамастан, біз елімізде күрделі әрі түбегейлі өзгерістерді жүзеге асырдық. 2022 жылғы конституциялық реформаға, одан кейін Атом электр станциясын салуға қатысты референдум кезінде халқымыздың басым көпшілігі мені қолдады. Мен әрбір шешімді елге қажеттігі тұрғысынан мұқият саралай отырып қабылдаймын. Азаматтардың әл-ауқатын жақсартуға бағытталған нақты жұмыспен айналысу мен үшін бәрінен маңызды. Халықтың қамы, ұлттың, мемлекеттің мүддесі – мен үшін баға жетпес құндылық. Алдағы уақытта да елімізді дамытып, Тәуелсіздігімізді нығайта түсу жолында бар күш-жігерімді салып еңбек ете беремін. Осы орайда, стратегиялық бағдарымды үнемі қолдап келе жатқан барша халыққа және осы залда отырған еліміздің лайықты азаматтарына шын жүректен ризашылығымды білдіремін және зор алғысымды айтамын.

ҚҰРМЕТТІ ҚАУЫМ!

Ұлттық құрылтай ел тарихында қалады. Біз аз ғана уақыт ішінде ауқымды жұмыс атқардық. Әділетті, Қуатты, Қауіпсіз әрі Таза Қазақстанның іргесін бірге қаладық. Сіздер еліміздің саяси-экономикалық, әлеуметтік және рухани болмысын өзгерту жолында зор еңбек еттіңіздер. Мемлекеттігімізді нығайтуға елеулі үлес қостыңыздар. Алдағы уақытта да біз бірге ел игілігіне қызмет ете береміз деп сенемін. Бізді әлі де көп жұмыс күтіп тұр.

Ұлт болашағын айқындайтын ең маңызды шаруалар енді басталды. Сондықтан қиындықтан жалтарып немесе табысқа тоқмейілсіп отыруға қақымыз жоқ, уақытымыз да жоқ. Бірлігімізді бекемдеп, білек сыбанып, іске кірісуіміз керек. Келесі Парламентіміз халқымыздың ұлттық санасында өзіндік орны бар ұғым, атына заты сай Құрылтай сөзімен аталса, мұны жақсы ырымға балауға болады деп сенемін.

Бүгін мен Ұлттық құрылтайдың қызметіне белсене атсалысып, реформалардың табысты жүзеге асырылуына елеулі үлес қосқан бір топ азаматты мемлекеттік наградамен марапаттау туралы шешім қабылдап, тиісті Жарлыққа қол қойдым.

Ғабит ТӘЖІМҰРАТОВ,
Астана қаласы мәслихатының депутаты:

СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАСЫМДЫҚТАР АЙҚЫНДАЛДЫ

– Ұлттық құрылтайда Президент Қасым-Жомарт Тоқаев елдің саяси, экономикалық және институционалдық дамуына қатысты маңызды бастамалар көтерді. Мемлекет басшысының сөзінде басқару жүйесін жаңғырту, халық өкілдігінің рөлін күшейту және ұзақмерзімді стратегиялық басымдықтарды айқындау мәселелері кеңінен қамтылды.

Саяси жүйені жаңарту аясында Президент Парламенттің атауын «Құрылтай» деп өзгерту мүмкіндігін ұсынып, бір палаталы, ықшам әрі тиімді заң шығару органын қалыптастыру қажеттігін атап өтті. Мұндай формат тарихи дәстүр мен қазіргі заман талаптарын ұштастыра отырып, халық пен билік арасындағы байланысты нығайтуға бағытталған. Сонымен қатар, Парламенттің өкілеттіктерін кеңейту, оның саяси салмағы мен жауапкершілігін арттыру мәселесі де күн тәртібіне шығарылды. Құрылтайдағы пікірталастар тек саяси реформалармен шектелмей, ел дамуының экономикалық және инфрақұрылымдық аспектілерін де қамтыды. Президент көлік саласының, соның ішінде азаматтық авиацияның стратегиялық маңызын ерекше атап өтті. Әуе қатынасының қолжетімділігі мен қауіпсіздігін арттыру, әуежай инфрақұрылымын жаңғырту, халықаралық бағыттарды дамыту және Қазақстанның транзиттік әлеуетін күшейту – мемлекеттің ұзақмерзімді экономикалық өсіміне тікелей әсер ететін факторлар ретінде қарастырылды. Сонымен қатар авиация саласын дамыту тек жолаушылар тасымалымен шектелмей, логистика мен жүк әуе тасымалының мүмкіндіктерін кеңейтуге де жол ашады.

Бұл Қазақстанды өңірлік деңгейде маңызды көлік-логистикалық хабқа айналдыруға, халықаралық сауда байланыстарын нығайтуға мүмкіндік береді. Мемлекет басшысы атап өткен бұл бағыттар жаһандық жеткізу тізбектеріндегі елдің орнын күшейтуге негіз қалайды. Жалпы алғанда, Ұлттық құрылтайда көтерілген бастамалар ашық басқару қағидаттарына, тиімді мемлекеттік институттарға және заманауи инфрақұрылымға сүйенген даму моделін қалыптастыруға бағытталған. Бұл ұсыныстар елдің тұрақты дамуына, экономикалық бәсекеге қабілеттілігіне және қоғам мен билік арасындағы сенімді нығайтуға арналған жүйелі қадамдар ретінде бағаланады.

Сындар ДАУЕШОВА,
Астана қаласы әкімдігінің «Әдістемелік орталығы» басшысы:

АДАЛ АЗАМАТ ТӘРБИЕЛЕУ – ОРТАҚ МІНДЕТІМІЗ

– Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың қатысуымен Ұлттық құрылтайда көтерілген ауқымды мәселелер еліміздің жаңа даму бағытын айқындап берді. Мемлекет басшысы ел дамуының стратегиялық бағыттарын белгілеп, қоғамды толғандырған өзекті мәселелерге тоқталды.

Әділетті Қазақстанды қалыптастыру, мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру, азаматтардың өмір сапасын жақсарту – ел дамуының басты мақсаттары ретінде айқындалды. Сонымен қатар білім мен ғылымның сапасын көтеру, ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие, жастардың қауіпсіздігі мен жауапкершілігі стратегиялық басымдықтар қатарында ерекше аталды.

«...Сондай-ақ Абай ілімі біздің ұлттық бірегейлігіміздің, ұлттық болмысымыздың өзегі болуға тиіс. Оның ой-толғамдары қанша заман өтсе де өзекті болып қала береді. Қазіргі «Адал азамат» тұжырымдамасы ұлы ойшылдың «Толық адам» идеясымен тығыз астасып жатыр. Біз Абайдың «Қара сөздерін» ЮНЕСКО-ның «Әлем жады» деректі мұралар тізіміне енгізуіміз керек» деген президентіміздің сөзі ел ертеңі жас ұрпақты тәрбиелеп отырған жалпы педагогтерге да жаңашыл талап қойып отыр. Педагогтер қауымы елін, жерін қадірлейтін, жанжақты білімді, парасатты адал азаматтарды тәрбиелеуде үлкен жауапкершілік жүктеліп отырғанын жақсы сезінеді. Мұның барлығы – Әділетті Қазақстан құрудағы батыл қадамдардың жемісі.

Бүгінде еліміздің әр өңірінде бой көтеріп жатқан келешек мектептері – жайлы мектептер осы сөзіміздің нақты дәлелі. Мемлекетіміздің білім беру саласына үлкен қаржы бөліп, қамқорлық танытып жатқаны, Әділетті Қазақстан құру стратегиясы екенін жақсы білеміз.

Жаңа Қазақстанның тірегі ең алдымен Отаншыл азаматтар екені анық. Президентіміздің шынайы Отаншылдық туралы ойлары баршамыздың көңілімізден шықты. Шындығында нағыз патриоттар жалған айқайшылар емес, өз ісін адал атқаратын, білікті мамандар, оның ішінде педагогтер екенін мақтанышпен айтуға болады. Барлық білім беру ұйымдарында Отаншылдық, мемлекеттік рәміздерді қадірлеу туралы жүйелі жұмыстар күн сайын жүзеге асып жатады.

ПРЕЗИДЕНТ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҮКІМЕТ ҚАЛАЙ ОРЫНДАЙДЫ?

Үкімет отырысында Премьер-министр Олжас Бектенов Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың 5-отырысында сөйлеген сөзінің қорытындысы бойынша бірқатар тапсырма берді. Онда жаңа Салық кодексінің нормаларын жетілдіру, ЖИ-ді енгізу және цифрландыру, энергетика мен мұнай-газ, көлік пен логистика, сауда, су ресурстары саласын, сондай-ақ қоғамдық қауіпсіздік, мәдениет, білім беру және денсаулық сақтау салаларын дамытуды қоса алғанда, басым бағыттарға назар аударылды.

«Күні кеше өткен Ұлттық құрылтайдың 5-отырысында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев бұған дейінгі ауқымды саяси реформаларының жалғасы болып табылатын бастамаларын жария етті. Парламент пен қоғамдық институттардың рөлін күшейту туралы ұсыныстар саяси жүйемен қатар, азаматтарымыздың мәдениетіне де демократиялық қағидаттарды біржолата орнықтыру процесі жүріп жатқанын білдіреді. Қазақстанның заманауи сын-тегеуріндерге қарсы тұруына кепілдік беретін аса маңызды идеологиялық тұжырымдар айқындалды. Бұлар – қоғамды ұйыстыру, отаншылдық, әділдік және «Заң мен Тәртіп» қағидаттарына деген мызғымас ұстаным. Ұлттық идеологиямыздың ажырамас бөлігіне айналған «Таза Қазақстан» да негізгі құндылықтардың қатарында тұр. Өз сөзінде Президент еліміздің одан әрі экономикалық дамуына қатысты негізгі міндеттерді алға қойды» деп атап өтті Премьер-министр.

Бұл ретте Мемлекет басшысы әрбір жауапты лауазымды тұлғаға батыл әрі тосын инновациялық шешімдер қабылдау қажеттігі туралы қатаң талаптар қойып отыр. Қойылған міндеттерді табысты жүзеге асыру үшін Премьер-министр мемлекеттік органдарға бірқатар тапсырма берді. Ұлттық экономика министрлігіне «Атамекен» ұлттық палатасының өкілдерін, сарапшыларды тарта отырып, жұртшылық пен бизнес тарапынан келіп түскен ұсыныстар жинақталып, мұқият талдау жүргізіледі.

Цифрландыру саласында цифрландыруды жедел дамыту мен жасанды интеллектіні енгізуге баса назар аударылды, елімізді жаһандық цифрлық экономиканың экожүйесіне кіріктіру міндеті қойылып отыр. Жасанды интеллект министрлігіне мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп, әзірленіп жатқан «Digital Qazaqstan» бағдарламасында цифрландырудың үздік тәжірибелерін енгізу арқылы мемлекеттік функцияларды оңтайландыруды қарастыру, сондай-ақ сенімді әрі қауіпсіз IT-инфрақұрылым құру тапсырылды. Екібастұзда деректерді өңдеу орталықтарының алқабын құру жобасын шұғыл түрде жүзеге асыру өз алдына бөлек атап өтілді. Премьер-министр жалпы алғанда цифрландыру бағытында науқаншылдыққа, көзбояушылыққа жол бермеуді, ал мемлекеттік органдардан нақты іс-әрекет пен нәтиже керектігін ерекше тапсырды.

Мемлекет басшысы көмір генерациясын дамытудың және жаңа ЖЭО жобаларын жүзеге асырудың маңызына назар аударғанын атап өтті. Осыған байланысты «Самұрық-Қазына» қорына Көкшетау, Семей және Өскемен қалаларында жаңа жылу электр орталықтарын салу жобаларын жүзеге асыруды жеделдету, 2-ГРЭС-ті кеңейту бойынша құрылыс барысын ерекше бақылауға алу, Курчатовтағы ЖЭО және Екібастұздағы 3-ГРЭС жобаларының техникалық құжаттамасын дайындауды аяқтау тапсырылды. Энергетика министрлігі бір ай мерзімде көмір генерациясын дамыту жөніндегі ұлттық жобаны әзірлеуі тиіс. Сонымен қатар елімізде энергия ресурстарына сұраныс өсіп отырған қазіргідей жағдайда геологиялық барлау жұмыстарын жандандыру, көмірсутектердің жаңа кен орындарын игеру және ірі газ өңдеу зауыттарын уақытылы іске қосуды қамтамасыз ету міндеті қойылды. Сондай-ақ Энергетика министрлігі «Самұрық-Қазына» қорымен бірлесіп, келешегі зор жаңа мұнай және газ кен орындарын игерудің егжей-тегжейлі жоспарын әзірлеп, қор газ өңдеу жобаларын жүзеге асыру кестесін қатаң бақылауда ұстауы қажет.

Көлік саласында салалық ведомствоға «Самұрық-Қазына» қорымен бірлесіп, бір апта мерзімде жаңа халықаралық әуе рейстерін іске қосу және ұлттық карго-тасымалдаушының алдағы қызметі жөнінде нақты ұсыныстар әзірлеу тапсырылды. Сонымен қатар Көлік және Энергетика министрліктері, «Қазмұнайгаз» компаниясы, мүдделі мемлекеттік органдар авиаотын бағасының және жалпы отандық әуежайлардың бәсекеге қабілетін арттыруға бағытталған шаралар кешенін жүзеге асырады. Теміржол саласында биыл «Қызылжар – Мойынты» және «Дарбаза – Мақтаарал», «Алтынкөл – Жетіген» және «Жезқазған – Сексеуіл» жобаларын аяқтау тапсырылды.

Сауда саласында Үкімет ЕАЭО шеңберінде қазақстандық тауар өндірушілерді қорғауды күшейтуде. Сауда және интеграция министрлігіне салалық ведомстволармен бірлесіп, екі апта мерзімде ішкі және сыртқы нарықтарда отандық өнімді кеңінен таныту бойынша жүйелі тәсілдерді әзірлеу тапсырылды.

Президент атап өткен Арал теңізі мәселелерін ескере отырып, су саласына қатысты тапсырмалар берілді. Су ресурстары министрлігі осы жылдың 30 маусымына дейін Солтүстік Арал теңізін сақтаудың екінші кезеңін дайындауды аяқтап, жыл соңына дейін қаржыландыру мәселесін, оның ішінде халықаралық ұйымдар есебінен қаржыландыруды шешуі қажет. Сондай-ақ Энергетика министрлігімен бірлесіп, биыл Қазақстанның су-энергетикалық ресурстары картасын әзірлеу тапсырылды. Мемлекет басшысының Біріккен Ұлттар Ұйымы алаңында Халықаралық су ұйымын құруға қатысты бастамасын одан әрі ілгерілету жөнінде шаралар қабылдау қажеттігі атап өтілді.

Президент экономиканың түрлі салаларын дамытуға ғылыми әлеуеттің толық пайдаланылмай отырғанын сынға алды. Осыған байланысты Үкімет экономиканың түрлі салаларын дамытуға қолда бар ғылыми әзірлемелерді тарту және өзекті зерттеулерге тапсырыстарды жедел қалыптастыру жұмысын күшейтеді. «Заң мен тәртіп» қағидаты шеңберінде Ішкі істер министрлігі 20 ақпанға дейін мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп, әлеуметтік, экономикалық және цифрлық салалардағы алаяқтық фактілер мен схемаларды анықтау, жолын кесу және ашу бойынша жүйелі шаралар әзірлеуі қажет. Сонымен қатар иммиграциялық алаяқтықтың, шетел азаматтарының заңсыз тұруын заңдастыру арналарының жолын кесу жөнінде қосымша шаралар әзірлеген жөн.

Заң үстемдігін және құқық бұзушылықтар үшін жазаның бұлтартпас қағидатын сақтау бойынша барлық деңгейде тұрақты жұмыс жүргізілуі тиіс екені атап өтілді. Президент дәстүрлі құндылықтарды қорғау, неке және отбасы институтын нығайту, зиянды нәрселерді, ерсі қылықтарды насихаттауға тосқауыл қою қажеттігін атап өтті. Осыған байланысты Әділет министрлігі мен барлық мүдделі мемлекеттік орган нормативтік құқықтық актілерге талдау жүргізіп, оларды жетілдіру бойынша ұсыныстар енгізуі тиіс.

Сондай-ақ Мемлекет басшысы мемлекеттік рәміздерге құрметпен қараудың маңызын атап өтті. Мәдениет министрлігіне мемлекеттік рәміздерді пайдалануды реттеуді жетілдіру мақсатында қолданыстағы нормативтік-құқықтық актілерге егжей-тегжейлі талдау жүргізу тапсырылды.

Мәдениет, Қаржы және Ұлттық экономика министрліктеріне бірқатар өңірдегі театр құрылысы мен реконструкциялау жұмыстарын қаржыландыруды, сондай-ақ Қазақстанның мәдени мұра нысандарын және Абайдың «Қара сөздерін» ЮНЕСКО тізіміне енгізу рәсімін сүйемелдеу тапсырылды.

Премьер-министр білім беру саласын мемлекеттік қаржыландыру тетігін реформалау, жаңадан ашылатын жекеменшік мектептерде мемлекеттік тапсырысты орналастыруға мораторий енгізуді және Оқу-ағарту министрлігіне бір ай ішінде жекеменшік оқу орындарына лицензиядан кейінгі бақылау жүргізуді тапсырды. Сонымен қатар Мемлекет басшысы Әлеуметтік-медициналық сақтандыру қорын Қаржы министрлігінің қарамағына беру туралы Үкіметтің шешімін қолдады. Бұрын жүргізілген ақпараттық медициналық жүйелерді талдау нәтижелері бойынша тиісті тексерулер басталып кетті, кінәлі тұлғалар жауапқа тартылады. Қаражатты пайдаланудың ашықтығы мен тиімділігін қамтамасыз ету үшін биылғы 1 шілдеге дейін МСӘҚ ақпараттық жүйесін Денсаулық сақтау министрлігі жүйесіне енгізу тапсырылды.

«Мемлекет басшысының барлық тапсырмасы елімізді ауқымды жаңғыртудың бірыңғай ұзақмерзімді стратегиясымен үндесіп жатыр. Оларды жүзеге асыру барлық құрылымның нақты әрі үйлесімді жұмысына байланысты. Әрбір басшы дербес жауапты болады» деп атап өтті Олжас Бектенов.

Премьер-министр Президент тапсырмаларының орындалуын тікелей өз бақылауына алатынын жеткізді.

ҚАУІПСІЗДІК РЕЙДТЕРІ КҮШЕЙТІЛДІ

Бас қалада қоғамдық тамақтану объектілерінде өрт қауіпсіздігі талаптарын сақтау бойынша көшпелі түсіндіру іс-шаралары жалғасуда. Сондай іс-шаралар Алматы және Есіл аудандарында өтті.

Өткен жылдың 27 желтоқсан айынан бастап елордада нысандарда өрт қауіпсіздігі талаптарын түсіндіру жұмыстары жүргізілуде. Бүгінгі таңда 270-ке жуық қоғамдық тамақтану орындары қамтылған. Кеше Алматы ауданында 10 нысан және Есіл ауданында да 10 нысан тексерілді. Негізгі мақсат – өрттің алдын алу және мекеме басшылары мен қызметкерлерге өрт қауіпсіздігі талаптарын түсіндіру. Рейдтер шеңберінде мамандар электр сымдары мен желдету жүйелерінің жай-күйін, сондай-ақ алғашқы өрт сөндіру құралдарының болуы мен жарамдылығын тексереді.

Бұдан басқа, кәсіпкерлер мен мекеме қызметкерлеріне электр желілері мен жабдықтарды қауіпсіз пайдалану тәртібі түсіндіріледі.

– 2025 жылы Астана қаласында қоғамдық тамақтандыру объектілерінде 50-ге жуық өрт тіркелді. Осыған байланысты профилактикалық жұмыстар күшейтілді. Рейдтер барысында өрт қауіпсіздігі талаптары, өрт туындаған кездегі іс-қимыл тәртібі, сондай-ақ өрт сөндіргіштерді қоса алғанда, алғашқы өрт сөндіру құралдарын пайдалану қағидалары түсіндіріледі. Бұл іс-шаралар күн сайын өтеді. Ауа райына және объектілердің жұмыс режиміне байланысты күніне 10-нан 20-ға дейін мекеме қамтылады, – деп атап өтті Астана қаласы Алматы ауданы ТЖД басқармасының бастығы Асхат Қабиденов.

Жұмыс барысында сору жүйелерінің жағдайына, электр жабдықтары мен электр сымдарының жарамдылығына, сондай-ақ оларды пайдалану ережелерін сақтауға ерекше назар аударылады. Өйткені көбіне дәл осы факторлар өрттің пайда болуына себеп. Алдын алу іс-шараларын жүргізу өрт қаупін азайтуға, келушілер мен қызметкерлердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ төтенше жағдайлардың алдын алуға бағытталған.

Дінмұхамед Қонаев атындағы №66 мектеп-лицейде «Нағыз азамат болу – намыс пен жауапкершілік» тақырыбында ашық диалог алаңы өтті. Аталған іс-шара республика көлеміндегі «Заң мен тәртіп» айлығы аясында және «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасы негізінде ұйымдастырылды.

АЗАМАТ БОЛУ – АБЫРОЙ

Шапағат ӘБДІР

Ашық диалогқа Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттары, Астана қаласы Есіл аудандық криминалдық полиция басқармасының өкілдері, мектеп әкімшілігі, сынып жетекшілері, педагог-психологтар, құқық қорғау органдарының қызметкерлері және 8-11-сынып оқушылары – ер балалар қатысты. Негізгі мақсат – жасөспірімдердің ер-азамат туралы түсінігін кеңейту, намыс пен жауапкершілік ұғымдарының маңызын ашу, адалдық, сабырлылық, азаматтық ұстаным мен құқықтық мәдениетті қалыптастыру, қоғамда өзін дұрыс ұстауға тәрбиелеу.

Ашық диалог барысында қонақтар жастармен еркін форматта пікір алмасып, азаматтық болмыс, заң мен тәртіпке құрмет, жеке жауапкершілік, қоғам алдындағы міндет және цифрлық кеңістіктегі қауіпсіздік мәселелері төңірегінде мазмұнды ойларымен бөлісті.

– Біз «Адал азамат» бағдарламасының бағытына сәйкес тәрбие жұмысын жүргізіп отырмыз. Мұндағы басты мақсат – оқушылардың нағыз ер-азаматқа тән қасиеттер туралы түсінігін қалыптастыру, намыс пен жауапкершіліктің мәнін терең ұғындыру, заң талаптарын сақтауға тәрбиелеу. Сондай-ақ жасөспірімдердің құқықтық сауатын арттыру, құқық бұзушылықтардың алдын алу және «Нөлдік төзімділік» қағидатын түсіндіру арқылы тәртіп пен қауіпсіздік мәдениетін нығайту, – деді мектеп директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасары Бақытгүл Қойшыбекқызы.

Іс-шара соңында қатысушылар мұндай кездесулердің жас ұрпақтың азаматтық көзқарасын қалыптастыруда, жауапты әрі саналы тұлға тәрбиелеуде маңызы зор екенін атап өтті.

№8 (4906) 22/01/2026 Бейсенбі

ҚАЙРАТКЕР. ТҰЛҒА. ЕЛШІ

24 қаңтар – сенбі күні елордадағы Нәзір Төреқұлов атындағы №35 мектеп-лицейде көрнекті қайраткердің мұражайы ашылып, кеуде мүсіні қойылады. Осыған орай қазақтан шыққан тұңғыш елшінің ғұмыр жолына үңілдік. Көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, дипломат, ғалым Нәзір Төреқұлов – өткен ғасырдың 20-жылдары жарқырап шыққан жас қазақ ұландарының шоғырындағы ең ірі тұлғалардың бірі.

Ол Түркістан өңіріндегі Қандөз ауылында туып, Ташкентте білім алып, Қоқанда мақта саудасымен айналысқан кәсіпкер Төреқұл деген қазақтың отбасында 1892 жылы дүниеге келген. Нәзір 1900-1903 жылдары Қоқандағы медреседе, 1903-1905 жылдары осындағы орыс-түзем мектебінде оқыған. 1905-1913 жылдары сондағы коммерция училищесін бітіріп, Мәскеудегі коммерция институтына оқуға түседі. Бірақ 1916 жылғы маусымның 25-індегі патша жарлығы бойынша майданның қара жұмысына алынған жерлестеріне көмек көрсету мақсатымен оқуын тастап, Батыс майданына барады. Минскіде Земство одағына нұсқаушы болып жұмысқа кіріп, тыл жұмысына алынғандарға тілмаштық қызмет көрсетіп, олардың мүддесін қорғау бағытындағы іс-шараларға белсене атсалысады. Сонда жүріп қазақ жастарының «Еркін дала» атты астыртын ұйымын құруға жетекшілік етеді. 1917 жылы Орынбордағы Бүкілқазақтық съезге Ферғанадан делегат болып қатысып, 1918 жылы Торғайда «Қазақ мұңы» газетінің редакторы, 1918-1919 жылдарда Ферғана облыстық ревком төрағасы болады. 1920 жылдың 20 наурызында Нәзір Төреқұлов оқу-ағарту комиссары болып тағайындалды. Нәзір Төреқұлұлы өте білімді, сирек болмысты тұлға еді. Нәзір аса үлкен лауазымдарда жүрген кезде де, іштей ұлт мүддесінің күрескері болып қала берді. Оны Нәзірдің Алаштың ұлы қайраткерлерімен тығыз достық байланыста болуынан аңғаруға болады. 1920 жылдың 19 шілдесінде Н.Төреқұловқа Түркістан компартиясының уақытша орталық комитетін басқару тапсырылады. Ал Шығыс халықтарының Бакуде өткен құрылтайынан оралысымен, 8 қыркүйекте Нәзірді Түркістан орталық атқару комитетінің төрағасы қызметіне сайлайды. Артынша Түркістан компартиясы орталық комитетінің төрағасы лауазымына ауысады. Ол «Қосшы» одағын құруда, үкімет басшысы ретінде жергілікті кадрларды тәрбиелеуде оларды Түркістанның жоғары оқу орындарында оқытуға жағдай жасады.

Түркістан Республикасы кеңесі ОАК төрағасы Нәзір Төреқұлов Түркістан Республикасының Маңғышлақ уезі мен Красновод уезінің №4, 5 Адай болыстарын Өзбекстан мен Түрікменстанның аумақтық бөлінісіне кіргелі тұрған жерінен тұрмыстық ерекшелігі мен этнографиялық құрамына қарай Қырғыз (Қазақ) Социалистік Кеңестік Республикасына беру керектігін дәлелдеп, 1920 жылдың 16 қазанында №341 декретімен Маңғышлақ уезі мен Адай болысын Қазақ Республикасына берілуі туралы қарарға қол қояды. Осылайша, тарихи құжатқа қол қойған Алаштың біртуар ұлының арқасында ел байлығының қомақты бөлігін иеленіп отырған кең байтақ қасиетті Маңғыстау жері бүгінде қазақтың бағына айналып отыр. Н.Төреқұлов Түркістан ОАК-нің төрағасы ретінде Түркістан халықтарының басын біріктірудегі тарихи еңбегі орасан зор. Осы кезеңде ол оқу-ағарту ісіне аса мән беріп, Ташкентте тұңғыш қазақ жоғары оқу орнын ашуға ұйытқы болды. Н.Төреқұлов жергілікті халықтардың тілдеріне мемлекеттік мәртебе берілуін, іс қағаздарының жергілікті халық тіліне көшуін, ұлттық мектептер мен кітап өнімдерінің, бұқаралық ақпарат құралдарының өсуін қолдап, бақылап отырды. Н.Төреқұлов көптеген мектептер, колледждер, газет-журналдар, жаңа баспаханалар ашуға атсалысты. Шаруаларға, дихандарға жер үлесі беріліп, ауыл шаруашылығын дамыту қолға алынды. Н.Төреқұлов ислам дінінің теориялық проблемаларын жетік білуінің арқасында мұсылман дінін ғайбаттаушыларға, кемсітушілерге дер кезінде жауап беріп, исламның халық өміріндегі беделінің сақталуына көп еңбек етті. Түркістан ОАК-нің төрағасы ретінде барлық мекемеде демалыс күнін жексенбіден жұмаға ауыстыру туралы және Құрбан айттың үш күнін демалыс күндері деп жариялау туралы қаулыларға қол қойды. 1921 жылы «Қызыл байрақ» журналында «Ислам және коммунизм» атты мақала жариялап, онда исламның қоғамдағы атқарып отырған рөліне оң баға берді. Сол заманда мұндай шараларға баруға түркі халықтары арасынан шыққан басшылардың біреуінің де жүрегі дауалаған емес. Н.Төреқұлов 1922-1928 жылдары Мәскеудегі Ұлттар комиссариаты жанындағы КСРО халықтарының орталық баспасын басқарды; шығыс еңбекшілерінің коммунистік университетінде дәріс оқыды; біраз уақыт осында проректорлық қызмет атқарды. Баспаны басқарған жылдары шығыс әдебиетінің асқан білгірі ретінде ғалымдық дарыны жарқырап көрінді. Н.Төреқұлов – қазақ, өзбек, тәжік тілдерін ана тілім деп білген, татар, башқұрт, қырғыз, әзербайжан тілдерінде оқыған, ағылшын, француз тілдерін білген, аз уақытта араб тілін меңгерген. 1926 жылы Бакуде өткен I түркологиялық конгреске арнайы қатысып, алфавит жайында баяндама жасады. Онда латын әліпбиін қолдады. Қазақ, өзбек, тәжік тілдерінде оқулық жазды.

Н.Төреқұлов ғалым ретінде отандық тіл білімі саласына үлкен үлес қосты. Оның «Жат сөздер», «Ұлт мәселесі және мектеп», «Қазақ-қырғыз үшін жаңа әліпби» сынды еңбектері мен өзге де мақалаларында емле, әліпби, терминология жүйесі ғылыми негізде талданады. Өмірінің соңында түрік тілдерін салыстыра морфологиялық зерттеу жүргізді. Түрік халықтары кіндік баспасы бас редакторы кезінде 12 тілде кітап ұйымдастырып, басып шығарып отырды. Ол 1923 жылдың ақпанында Ұлт істері халық комиссариатының жанынан құрылған Орта Азияда бірыңғай латын үлгісінде жаңа әліпби жасайтын топқа төраға болып бекітіліп, түркі тілдес халықтардың ортақ әліпбиін латын әліпбиіне көшуді жақтап, араб жазуынан латыншаға көшудің қажеттігін негіздеді. Қазақ тілінде «Темірқазақ» атты журнал шығаруды ұйымдастырып, оған Ә.Бөкейхан, А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев секілді қазақ зиялыларын тартты. Мағжан Мәскеуге келгенде Жоғары әдебиет және өнер институтына түсуіне ықпал жасап, баспаға қызметке алады. Ал Әлихан Бөкейханның баспада әдеби қызметкер болып жұмыс істеуіне қолдау көрсетеді.

1928 жылы маусымда Нәзір Төреқұлұлы Сауд Арабиясында КСРО Бас консулы – Сауд Арабиясында КСРО Төтенше елшісі және Өкілетті министрі болып тағайындалады. 1930 жылдың 26 ақпанында Нәзір Төреқұлұлы Мекке қаласында корольдің ұлы Фейсал ханзадаға сенім грамотасын табыстайды. Нәзір Төреқұлов жаңа қызметін тез арада меңгеріп, жергілікті саяси қайраткерлермен, ірі саудагерлермен өзара сенімді қатынастар орната алды. Бұрын араб тілін толық білмейтін Нәзір тез арада оны меңгеріп алып, арнайы ғұламалармен дін тақырыбында еркін сөз жарыстырып, салтанатты жиында корольмен, оның төңірегіндегілермен дипломатиялық корпус атынан араб тілінде көсіле сөйлейтін дәрежеге жетті. Араб тілін жетік білуі оны еуропалық дипломаттардан жоғары қойды. Н.Төреқұловтың 1932 жылы маусымда Сауд Арабиясы королінің мұрагері Фейсал әс-Саудтың КСРО-ға 10 күндік сапарын ұйымдастыруы елшілік қызметіндегі үлкен табысы, айрықша қайраткерлігі еді. Сонымен қатар Нәзір корольдің аса ықпалды тұлғасы, Қаржы министрі Абдулла Сүлейманды КСРО-мен сауда қатынасын жасауға көндірумен бірге, кеңес өкіметінің ресми сауда өкілдігіне қойылған тыйымдарды алып тастауға қол жеткізді. Сондай-ақ денсаулық сақтау саласында жергілікті халыққа айтулы жәрдем ұйымдастырды. Осы елдегі тұңғыш АТС байланысын жүзеге асырды. Елші Нәзір Төреқұлұлы Араб түбегіне келгенде, жергілікті саяси ахуал Англиямен барынша шиеленіскен кезең еді. Мұсылман дүниесінің жан сырына қанық, хас иманды, аузы уәлі елші ғаламдық дау-дамайға батыл араласты. Оның үстіне Нәзірдің дипкорпустың дуайены (ағаман) болып тағайындалуы ағылшындармен арадағы «тарихи тартысты» өз пайдасына шешкенінің нәтижесі еді. Бұл туралы Н.Төреқұлов былай дейді: «дипкорпустағы ағалық жол үшін ағылшындармен жүргізген «тарихи тартыс» біздің пайдамызға аяқталды деуге болады. Ресми салтанаттарда мен бірінші орынға, ағылшын, сэр Андрю Риан-екінші, француз сенімді өкілі мьсе Мегре-үшінші орынға жайғасатын болды». Осы қызметте жүріп, ол әлденеше рет үлкен және кіші қажылыққа барып, мұсылмандық парызын да өтейді. Сегіз тілді еркін меңгерген Н.Төреқұлұлының жастайынан қалыптасқан мәмілешіл, бітімгершіл қасиеті екі елдің арасындағы дипломатиялық қатынасты биік сатыға көтереді. Нәзір елшіліктен оралғаннан кейін, біржола ғылым жолын таңдады. Журналист кәсібін өте ұнатқан ол баспагер болумен қатар, ұстаздық етті.

1937 жылдың 3 қарашасында Мәскеуде жабық сот мәжілісінде Нәзір Төреқұлұлы пантүрікшіл диверсиялық террорлық ұйымның белсенді мүшесі, Түркияның тыңшысы деп айыпталып, ату жазасына үкім шығарылды. 1958 жылы қаңтардың 28-інде КСРО Жоғарғы соты Нәзір Төреқұловтың ісін қайта қарап, толық ақтады.

НӘЗІР ТӨРЕҚҰЛОВ МАҒЖАН МӘСКЕУГЕ КЕЛГЕНДЕ ЖОҒАРЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫНА ТҮСУІНЕ ЫҚПАЛ ЖАСАП, БАСПАҒА ҚЫЗМЕТКЕ АЛАДЫ. АЛ ӘЛИХАН БӨКЕЙХАННЫҢ БАСПАДА ӘДЕБИ ҚЫЗМЕТКЕР БОЛЫП ЖҰМЫС ІСТЕУІНЕ ҚОЛДАУ КӨРСЕТЕДІ

Қатыгез әділетсіздікке жол берген КСРО-ның басшыларына аса наразылық білдірген Сауд Арабияның корольдігі Кеңес Одағымен 50 жылдың шамасында дипломатиялық қатынасын үзді.

Өткен ғасырдың басында егемен ел болу үшін өлшеусіз еңбек еткен Нәзір Төреқұловты еліміз көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері ретінде тани бастады.

Белгілі ғалымдар Б.Кенжебаев, Т.Қожакеев, Р.Бердібай, С.Тілеуқұлов, жазушы-журналистер Ж.Арыстанов, Б.Сахабат, Ж.Әлмашұлы, т. б. Н.Төреқұловтың өмірі мен қызметі, шығармашылығы жайлы еңбектер жазды. 1994 жылы Түркістан қаласында ақын Н.Назаровтың басшылығымен алғаш рет «Нәзір» қоры құрылып, Нәзірдің аруағына арнап ас берілді. Исмаил Ыбырай қажының басшылығымен 1995 жылы халықаралық «Нәзір қоры» болып құрылған қор Н.Төреқұловтың қоғамдық-саяси қызметін, шығармашылық мұрасын зерттеудің бірден-бір орталығына айналып, айтарлықтай жұмыстар атқаруда. 2007 жылы ҚР Парламенті Сенатының төрағасы Қасым-Жомарт Тоқаев Түркістан қаласына арнайы барып, Н.Төреқұловтың мұражайын ашты.

Бүгінде Астана, Алматы, Шымкент, Қызылорда, Ақтау, Түркістан, Жетісай қалалары мен Шолаққорған ауылында көшелер мен мектептерге Н.Төреқұлов есімі берілген. Астана қаласындағы Н.Төреқұлов атындағы мектеп-лицейде оның мүсіні қойылып, мұражайы ашылады. Белгілі қоғам қайраткері, саясаттанушы-дипломат, ғалым Тайыр Мансұров Н.Төреқұловтың өмір жолын терең зерттеп, зерделеп, орыс, ағылшын, қазақ тілдерінде бірнеше кітап шығарды. 2004 жылы Тайыр Мансұровтың Мәскеудің «Молодая гвардия» баспасынан «ЖЗЛ» (Тамаша адамдар өмірі) сериясымен «Полпред Назир Турекулов» деген көлемді кітабы жарық көрді. Бұл жөнінде Ресейдің көрнекті мемлекет қайраткері, шығыстанушы, академик Е.Примаков былай деп баға береді: «Нәзір Төреқұлов сегіз жыл бойы (1928-1936) өз елінің Сауд Арабиясындағы лайықты өкілі бола білді, бұл – сол уақыттағы рекордтық мерзім... Н.Төреқұловтың еңбекқорлығы, батыл ойы, жергілікті шейхтермен қатар, «антагонистердің» – Англиядан, басқа да Батыс елдерінен келген дипломаттардың тілін тапқан шеберлігі қайран қалдырады. Өкілетті өкіл қорольмен, оның ұлдарымен де етене жақындасады. Ең ауыр тапсырманың өзін орындауға дайын тұру, туындайтын мәселелерді шын мәнінде мемлекеттік тұрғыда шешуге ұмтылу Н.Төреқұловты кеңестік «алғашқы толқын» дипломаттары арасындағы жарқын тұлғаның бірі деуге негіз береді». 2006 жылы Сауд Арабиясы Корольдігінің Сыртқы істер министрі Сауд әл-Фейсалдың бастама етуімен Мансұровтың Нәзір Төреқұлов туралы жазған кітабы араб тіліне аударылып, Корольдікте 10 мың тиражбен басылып шықты. 2014 жылы Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде дипломат Нәзір Төреқұлов және араб зерттеулері орталығы ашылды. Қазақстанда қазақ дипломатына, оның мұрасын зерттеуге арналған республикалық деңгейде ғылыми конференциялар, т. б. іс-шаралар өтіп тұрады.

Нәзір Төреқұловтың жарқын да жұлдызды ғұмыры болашақ ұрпағымыздың, ұлтымыздың рухани жетіліп, өркендеп өсуі үшін маңызы зор, тағылымы ерекше.

Қуаныш АЙТАХАНОВ,
Сенаторлар кеңесінің мүшесі

ҚАЗАҚЫ ҚАЛЖЫҢ ҚАЗІР ҚАЙДА ҚАЛДЫ?

Астана. Сықырлаған сары аяз. Қаңтар қаһарына мінген. Әлсін-әлсін ақ борандатып қояды. Көңілім алай-дүлей. Бір нәрсе жетпейтіндей көрінді. Көзіме түскен кофеханалардың біріне бас сұқтым. Кісі көп. Бірақ бәрі үнсіз. Қалта телефонына шұқшия қарағандардың көңілі солыңқы сияқты. «Астарың дәмді болсын, ағайын!» дегеніме, «Асымда шаруаң болмасын» дегендей, бір-екеуі ақия қарады. Үнсіздік. Жылылық болмаған жерде жүрекке күш түсетінін түсіндім де, кірген есігімнен кері шықтым.

Асантемір ҚАРШЫҒАҰЛЫ

Ұлы дала даңғылы. Бетімді желге тосып, келесі кофеханаға бет алдым. Қала іші қарбаласқа толы. Әрлі-берлі ағылған көліктің шуылы құлақты тұндырады. Жүріп келе жатып, кенеттен қатты күлдім. Күлкімді тыя алар емеспін. «Күлкі – арсыз» деген осы шығар. Астана көшесінде ойыма қайдан оралғанын білмеймін, өлкетанушы Өтепберген Әлімгереевтің бір қалжыңы есіме түсе кетті.

Бірде асханаға барған Өтекең тамақтанып отырған жігіттердің жанына жайғасыпты. Әлгілер «Келіншектер неге түнде босанады?» деген тақырыпта әңгіме айтып отырса керек. Сонда Өтекең жарықтық: «Түнде жасалған дүние түнде шықпай ма?» деген екен. Тағы бірде құда болып, қыз алуға барғанында асаба оның аты-жөнін шатастырып, «Бас құда Әлімгерейге сөз береміз» дейді. Сонда ортаға шыққан Өтекең: «Осыдан 25 жыл бұрын өмірден өткен Әлімгерей қарттың болмауына байланысты – ұлы мен, Өтепберген, құда болып келіп тұрмын» депті. Аяқ астынан сөз тауып кететін Өтекеңе тойшы қауым риза болыпты. Тапқырлық қой!

Қазір әлеуметтік желіге сағызша жабысып алған ағайын күлмейтін болған. Әлденеге бұрқылдайды да жүреді. Қоғам қатыгезденіп кеткендей...

Дастархан басына жинала қалсаң да сол. Саясатты сөз етіп, бәрі білгіштеніп шыға келеді. Жақында ақын Дәурен Берікқажыұлымен дәмдес болдық. Сол отырыста Дәукең: «Қазір қалжыңдаса алмайтын болдық» деп әңгіме тиегін ағытты. – Оған себеп – елдің көңілсізденіп кеткені, – деп жалғады сөзін.

– Жиын-тойларда қазақы қалжың айтылып, күлкіге қарық болушы едік. Қазір сол жоғалып бара жатыр. Кіммен кездессең де, мәселе айтып шыға келеді. Проблема деген таусылған ба өзі? Бірауық сол ойдың жетегінен шығып, неге жайраңдап отыра алмаймыз, ә? – деді.

Рас, сөзінің жаны бар. Өз көңіліңді өзің жадырата алмасаң, жаның қайдан тыншысын? Әрине, көрінген жерде күлегеш бол деуден аулақпыз. Алайда өз орнымен айтылған әзілге жететін не бар?

Бұрын нағашы мен жиен, қайын іні мен жеңге, жезде мен балдыз арасындағы қазақы қалжыңдар болушы еді. Қазір ұмытыла бастаған. Қазақ атамның қалжыңы о бастан қалтасында жүретін. Қай жерде түсіріп алғанын Құдай білсін, әйтеуір қазір қалжыңдасу дегенді ұмыттық-ау...

Бұған дейін де әдебиетсүйер қауымды тек қазақ тілінде ғана он рет басылым көрген «Өр Алтай, мен қайтейін биігіңді...» романымен тәнті еткен Әлібек Асқаровтың жаңа жинағы қолымызға тиген. Жинаққа жазушының аңшылыққа арналған төрт әңгімесі мен бір повесі еніпті. Әрдайым өзінің кестедей өрілген көркем тілімен, шуақты әзілімен тартымды шығармалар ұсынып жүрген қаламгер бұл жолы да туған жеріміздің, соның ішінде әсіресе ару Алтайдың таңғажайып табиғатын жырлағандай-ақ жырлапты. Біз жазушының «Қойға шапқан қара аю» деп аталған бұл жаңа жинағын да асқан қызығушылықпен оқып шықтық. Мұндағы әңгіменің бәрі де өмірде нақты болған деректі дүниелер екен. Жазушының өзі туып өскен Қатонқарағай жерінде, арғы-бергі қаламгерлер қауымы Өр Алтай, Төр Алтай, Ару Алтай, Алтын Алтай, Хан Алтай деп бейнелеп жататын таулы-тайгалы өңірде өткен алуан қызықты оқиғалар. Автор Алтайдың көркем табиғатымен қоса, ол жерді мекен еткен аң-құстар мен өсімдіктер дүниесін білгірлікпен сипаттай отырып, аңшылыққа қатысты танымдық мәні зор толғаныстарын енгізіпті.

Кітаптағы деректі туындылар шоғырының бас кейіпкері нақты бір адам екен. Ол қашанда тау мен таста жазушымен бірге саяхаттап, қарлы шыңдарға бірге шығып жүретін жан досы – «Қатонқарағай ауданының Құрметті азаматы», әйгілі аңшы, бүгінгі зейнеткер – Ерен Жұмағұлов. Бұл кейіпкерге арнайы мән беріп отырған себебіміз – Ерен шын мәнінде табиғатпен тел өскен, оның тыныс-тіршілігін бала кезден бойына сіңіріп ер жеткен ел азаматы. Кітапта баяндалатын оқиғалардың баршасы осы Ерен екеуінің тау мен тайгада бастан кешкен оқиғаларын баяндау мәнерінде немесе аңшы досының естеліктерінің желісінде жазылған.

Олай болатын жөні де бар. Жазушының өзі ғана емес, Ерекеңді жақыннан танитындардың бірі – мына біз де оны туған өлке табиғатының тамыршысы санаймыз. Алтайдың кейде кеңпейіл де жайдары, кейде қытымыр да шалт мінезін, жұмбағы мен жасырын сырын жатқа білетін маман деп біледі. Өйткені ол – көп жылдар бойы осы Қатонқарағай өңірінде «Аңшылар қоғамына» басшылық жасаған кәсіби аңшы. Өңірде Ұлттық парк құрылған кезде ол тоғыз жыл бойы сол мекеменің қалыптасып, жұмыс істеп кетуін қамтамасыз етті. Парктің тұңғыш бас директоры қызметін атқарды. Кейіннен біршама уақыт Берел мемлекеттік қорық-мұражайының жұмысына жетекшілік жасады. Басшы болғанда да, Ерекең жылы кабинеттен шықпай кресло тоздыратындардың санатынан емес-ті. Табиғи зеректігіне, іскерлігі мен ұйымдастырушылық қабілетіне қоса, ол күндіз-түні шапқылап, көздеген мақсатына қол жеткізгенше жаны тынбайтындардың сойынан саналады.

Сол жақын білетіндер Ерекеңді әйгілі роман кейіпкерінің атымен әзілі мен шынын араластырып – «қазақтың Дерсу Узаласы» деп те атап кетіпті. Осы кітапты оқу барысында бұл баламаға оқырмандардың өздерінің де көздері жетері даусыз.

Әрине, қай автор болмасын – шығармасына өзекті тақырып пен лайықты кейіпкерді таңдауы бар да, оны қалың оқырманға тартымды етіп, көркем тілмен жеткізе білуі бар. Осы тұрғыдан алғанда, қаламгер Асқаровтың бұл жолы да өз мақсатын ойдағыдай жүзеге асырғанын, оқырман қауымға тағы бір айтулы кітап ұсынғанын көріп отырмыз. Себебі кітапта аңшылыққа қатысты оқырманды өзіне жіпсіз байлап, еріксіз жетелеп отыратын қызғылықты оқиғалар жеткілікті, табиғаттың таңғаларлық тамаша көріністері молынан. Көркем тілмен өрілген жазбаларда сирек қолданылатын фразеологиялық тіркестер мен қазақтың бай тілінің құнарын одан әрі айшықтай түсетін тұстары жеткілікті. Жұртшылықтың бірі білсе, енді бірі біле бермейтін тосын мақал-мәтелдер де, сөйлемнің дәмін әрлеп тұрған бейнелі теңеулер де көптеп ұшырасады.

Мұндай көркемдіктің басты себебі де түсінікті... Асқаровтың өзі де Алтайдың баурайында туып-өскендіктен, оның табиғаты оған бала кезінен етене, жан-жүрегіне жақын. Оның үстіне, қаламгер кейбір замандастарымыз сияқты есейген соң туған топырағынан қол үзіп, тойған жерінен шықпай қоятындар легінен емес. Ол жыл сайын жаз айларында, қолы қалт етсе болды, қаламдас достарын ертіп туған топырағына тартып отыратынына бәріміз куәміз.

Жазушы бұл кітаптағы шығармаларында тау аралаған сәттерін, Алтайдың тамылжыған табиғатын кәсіби шеберлікпен, келістіре суреттейді. «Мен суретшімін ғой, – деп ағынан жарылыпты автор әңгімелерінің бірінде. – Әйтеуір, табиғаттың көркін қызықтаудан әсте жалыққан жан емеспін. Бұл жөнінде менде тойым жоқ, қанағатсызбын. Тіпті ешкімге ұқсамаған ашқарақпын десем де болады. Саяхаттап, қызықтап тау мен тасқа сіңіп кеткім келеді, басым ауған жаққа қаңғырып жүре бергім келеді». Әлекеңнің жан сыры, қалтқысыз шындығы осы тәрізді.

Әрине, оның бұл «қаңғырулары» ізсіз кеткен емес. Адамның өзі әділ болса, Жаратушымыз да оған әділ ғой. Сол белгісіз құдірет Асқаровтың жаны мен жүрегіне жаңа әсерлер сыйлап, тағы бір тың тақырыптар ұсынатын сияқты. Жазушының жүрдек қаламына көркем сөздермен өрнектелетін әсем картиналарды іліктіретін тәрізді.

«Қойға шапқан қара аю» деп аталатын беташар әңгімеде Алтайға аң аулауға келген Ян және Саския Снайдерс есімді голландиялық ерлі-зайыпты азаматтарға қатысты жағдаят баяндалады. Осы арада оқырманның көкейінде бірден: «Голландиялық аңшының біздің елге келіп аң аулайтыны несі? Бұл кітапта шетелдік аңшылардың Алтайда тайраңдауын қалай түсінуге болады?» деген сұрақтар туындауы әбден мүмкін. Сондықтан осы арада мына мәселенің басын ашып айта кеткен жөн. Кітаптағы оқиғалар ел тәуелсіздігінің сонау алғашқы қиын-қыстау жылдарында, мемлекет қоржынында қаражаттың тапшылығынан халық қиналысқа түскен тұста орын алған. Осындай себеппен Үкімет сол кезде мүмкін болатын түрлі жолдармен ел қазынасына азды-көпті қаражат тартуға тырысқан. «Ораза-намаз тоқтықта» дегендей, тәуелсіздіктің сонау таңғы шағында еріккен шетелдік қалталы аңшылардың аң аулауына лицензия сату әлгіндей амалсыз мәжбүрліктен туындаған. Мәселен, бір аю үшін шетелдік аңшыға берілетін лицензияның құны бес мың, таутеке мен бұғы үш мың АҚШ доллары болған. Бұл сол кез үшін расында да әжептәуір қаражат еді. Айтқандай, ниеттенген аңы табылмай, аңшы жорықтан құралақан оралатындай жағдайда, әлгі қаражаттың тең жартысы иесіне қайтарылып берілген. Сондықтан мұндайда шет елдерден аңшылар шақыру үшін ауданда «Интерохота» деп аталатын арнайы мекеме құрылған. Жергілікті азаматтар келген қонақтардың көңілін тауып, мақсаттарының жүзеге асуына, олардың құйған қаражатының түгелдей елде қалуы үшін барынша жағдай жасаған, тер төгіп тыраштанған. Ал кейіннен Қатонқарағай ұлттық паркі құрылған соң табиғатты қорғау жөнінде арнайы заң қабылданып, соған орай «Интурохота» ұйымы тарап, Алтайдағы аң-құстарды аулауға қатаң тыйым салыныпты.

> Әлібек Асқаровтың «Қойға шапқан қара аю» жинағы оқырман үшін жазушының Алтай табиғатының аясында өткен түрлі аңшылық оқиғалардан тұратын әсерлі әңгімелерімен тартымды. Маңызды деректерді арқау еткен ойлы толғамдарымен нәрлі, құнарлы сөздік қорымен бағалы

Алғашқы деректі әңгіменің мазмұнын барынша қысқаша баяндар болсақ, Ян мырза аңшылық барысында мүйізі қарағайдай таутекені атамын деп тауешкіні атып алады. Құдай Тағала көбею үшін жаратқан ұрғашы жануарды ату өзін кәсіби аңшы санайтын жандар үшін әлем бойынша ұят іс саналады екен. Олжалаған аңының ұрғашы екенін білген кезде жер түбінен жеткен қонақтың көңіл күйі түсіп-ақ кетеді. Амал жоқ, қонағының көңілін көтеруді ойлаған Ерекең егер қонақ тағы да тиісті қаражатты төлейтін болса, жергілікті әкімшілікпен келісіп, аю атуға қосымша лицензия алып беруді ұйғарады. Сөйтсе, ол Янды ертіп барған алыс тау қойнауында, іздегенге сұраған дегендей, бір алапат аю күн сайын шопандардың малын ұрлап, берекесін алып жатыр екен. Сондықтан малшы қауымы аю іздеп келіп қалған аңшыларды көргенде естері шыға қуанып, қойын сойып, қазан көтеріп, асты-үстеріне түсіп күтеді. Әлгі аңдыған аюлары түн қараңғысына қарай қойларға тағы да шабады. Жазушы әңгімесінде ол пәлекетті «Аю емес, түн қараңғысын жамылған сабалақ жүн дию ма дерсің» деп суреттепті.

Келісімшарт бойынша аюды қазынаға ақша құйып отырған тек Ян ғана атуы тиіс екен. Әлгі дүлей енді бір сәтте отарды тырқырата дүрліктіріп, бір қойды қолтығына қысқан бойы ылдидағы бұталы жынысқа қарай ұзай береді. Ал аюдың түрінен қатты шошынған Ян мырзамыз сындарлы сәтте аюды атудың орнына қозғала алмай, серейіп жатып қалыпты. Осылайша қойшылар қойынан да, әлгі алапаттан да көпе-көрінеу айырылады. Ерекең ренжиді, қойшылар тасталқан болып ашуланады, бірақ одан не пайда, аю кетті орманға сіңіп. Сөйтсе, кейіннен белгілі болғанындай, сол сәтте мылтығын ұстап етпеттеп жатқан Янымыз әлгіндей алапат аюдан шошып кеткені сондай, тіл-аузы байланып, дәрменсіз күйге түсіп, шалбарын дымқылдап алған екен...

Өмірде сирек те болса кездесетін, адам қатты шошыған кезде аяқ-қолы сіресіп қимылсыз қалатын, «медвежья болезнь» деп аталатын осындай ауру бар екен...

Ал «Баянқара оқиғасы» деп аталатын екінші эсседе Кацуо Мурасаки есімді жапондық аңшының қазақ еліне аюдың өтін іздеп келгендегі оқиғасы суреттеледі. Жапон елінде аю өтінен елде бір қымбат дәрі әзірленетін көрінеді. Мурасакиді орманға жергілікті егерь азаматтар бастап алып шығады. Ұзақ із шолудың нәтижесінде олар бұрқыратып жер қазып жатқан тұрпаты кішілеу аюды алыстан байқайды. Желсіз жақтан абайлап таяп барып, әлгі тарлан тайыншаны үш рет атып омақаса сұлатады. Қаламгердің жазуынша, ашулы аю бойынан жаны шығып өліп бара жатқан сәтте де қайыра атып тұруға қуат табады екен. Атып тұрып аңшыны пәршелеп тастауға оның қайраты да, күші де молынан жететін сияқты. Жазушы мұндайда ересек аю түгілі, қаршадай қонжықтың өзіне соқталдай еркектің күші жетпей қалатын жағдайлар да болатынын ескертеді.

Аңшылар «өлген шығар» деген оймен аюдың жанына барып, Ерікбай деген орманшы оны етігімен теуіп қалса – ол әлі тірі екен. Ерікбайдың тепкен аяғынан шап беріп ұстап, етігінің өкшесін жұлып, ұлтанын айырып жібереді. Абырой болғанда, жанындағы жігіттер сол сәтте қолдарындағы мылтықтарымен бытырлатып атқылап, аюды қайыра сұлатады. Орманшы жігіт Құдай сақтап осылайша аман қалады. Алайда сол жаудырған көп оқтың бірі аюдың өтін ағызып жіберіпті. Қонақтың іздегені осы өт еді ғой. Енді не істемек? Бұл тығырықтан қалай шығарын білмей қиналған аңшыларға Ерен көрші ауылдағы кержақ шалдан қажет затын алдырып, қонағын аман-есен еліне шығарып салыпты.

«Бұғы қуып, аю алған» деп аталатын кезекті шығармада италиялық Дино Мазарини есімді графты аю алуға жергілікті егерь Манарбек Омаровтың жол сілтеуімен Ерен Жұмағұлов бастықтың өзі ертіп шығады. Алайда олар көп іздегенмен, маймағы құрғыр оңайлықпен табыла қоймайды. Сондықтан олар жолай оқыс кезіккен бұғыны атуға мәжбүр болады. Мазаринидің аңшылығы да оншалықты асып тұрмаса керек, бұғы жарақат алып, әр жерге қанын тамшылата қашып, қалың орманға сіңіп жоғалады. Қансыраған бұғының бір жерге барып құларын болжаған аңшылар қараңғы түсе бастаған соң оны бұл күні іздемейді. Ертесінде әлгі бұғыны іздеуге шыққан кезде әлдебір сайда бүкшеңдеп жер қазып жатқан аюға кезігеді. Қараса, бұл аю кеше өздері жаралаған бұғының денесін бұрқыратып топырақпен көміп жатыр екен. Жақындап барып, ыңғайлы сәтті күтіп жатқан кезде граф Мазарини сабырсыздық танытып, әлгі аюды тарс еткізіп атып жібереді. Атқанымен аю жығылмай, өкірген күйі қалың жынысқа, одан әрі қара орманға сүңгіп жоғалады. Жалпы, аюдың жемтігіне жақын жүру адам үшін қауіпті. Сондықтан Ерекең қонағына шеткерілеу ашық жерге барып тұру керектігін түсіндіреді. Граф жартас жиегіне барып төмен етектегі табиғат панорамасын қызықтап тұрады. Ал айналаны барлап жүрген Ерекең енді бір сәтте, кенеттен, әлдебір ішкі түйсігімен граф Мазарини жаққа көз тастаса, оған қарай желке жүні жылт-жылт еткен қара тажалдың шауып бара жатқанын байқап қалады. Бұл тажал бағанағы жаралы аю болатын!

Ерекең жан дауысы шыға айғайлап, жарқабақтың ернеуінде қаперсіз тұрған графқа қарай жүгіреді. Айғайды естіп артына жалт бұрылған граф екпіндеп жетіп қалған аюды әйтеуір көріп үлгереді. Шошына баж етіп, оң жақ жамбасына қарай жалт бере ұшып түседі. Екпіндей жетіп қалған аю жартастың жиегіне тоқтай алмай, терең шатқалға құлап кете барады...

Кітаптағы «Аңшылық тауқыметтері» деп аталатын эсседе де аңдар мен адамдардың арақатынасына қатысты осы іспеттес қилы-қилы оқиғалар баршылық.

Біз бұл арада өмірде болған бірер әңгіменің ғана ұзын-ырғасын қысқаша баяндап отырмыз. Бір мақалада барлық оқиғаларды, қаламгердің тебіреніске толы ой-толғамдарын тізіп жату шарт емес шығар! Әдетте жақсы кітаптың рухани шапағатын, эстетикалық әсерін оның өзін толық оқығанда ғана сезіне аласың. Біздің бұл арада айтпағымыз: жалпы табиғат деген, оның жан-жануарлары мен өсімдіктер дүниесі деген, адамдардың табиғатпен қарым-қатынасы деген өзінше бір тұңғиық, терең сырлы әлем екендігі. Ал оны нағыз драмаға айналдырып, оқырман назарына жеткізе білу – тек шебер қаламгердің ғана қолынан келетін шетін шаруа. Ол үшін, бәлкім, Әлібек Асқаров сияқты ару Алтайдың баурайында туып-өсіп қана қоймай, ұдайы соның қыр-сырына үңіліп, өмірінің біраз бөлігін соған байсыбайлы арнауың да керек шығар. Оқырман ойынан шығатындай көркем де салиқалы дүниелер сонда ғана өмірге келеді деген ойдамыз.

Меніңше, Әлібек Асқаровтың «Қойға шапқан қара аю» жинағы оқырман үшін жазушының Алтай табиғатының аясында өткен түрлі аңшылық оқиғалардан тұратын әсерлі әңгімелерімен тартымды. Маңызды деректерді арқау еткен ойлы толғамдарымен нәрлі, құнарлы сөздік қорымен бағалы.

Бүгінде мерейлі 75 жастың биігіне көтеріліп отырған қаламгер алдағы кезде де өз оқырманын тұшымды туындыларымен қуанта береді деген үміттеміз.

Әбдімүтәл ӘЛІБЕКОВ,
журналист
Астана қаласы

№8 (4906) 22/01/2026 Бейсенбі

ДҮЙСЕНБІ
26 ҚАҢТАР

QAZAQSTAN

5:30 Әнұран
5:35 «Көңіл толқыны»
6:00 «Ауыл мұғалімі». Телехикая.
7:00 «TAŃSHOLPAN».
9:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». Телехикая.
10:10 «Бір сен үшін». Телехикая.
12:10 «Қызық екен...».
13:00 АҚПАРАТ
13:10 «Жат бауыр». Телехикая.
14:15 «Апта». Сараптамалық бағдарлама.
15:00 «Ақорда»
15:15 «Көңіл толқыны».
16:00 «Қыздың жолы». Телехикая.
17:00 АҚПАРАТ
17:20 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ».
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». Телехикая.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ». Телехикая.
21:25 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». Телехикая.
22:15 «АШЫҚ АЛАҢ».
23:05 ТҰСАУКЕСЕР! «ҚАРА БЕКІРЕ».
0:05 «Қыз тағдыры». Телехикая.
0:55 «Қазір айтайық».
2:10 «Ашық алаң».
3:00 «Қызық екен...».

05:00 Концерт. «Өз елім»
06:00 «7 күн»
06:40 Глобальные события
07:00 «Оян!»
09:00 «Дәстүр»
09:30 Телехикая «Шырмалған тағдыр»
11:30 «Қоғам пікірі» саяси ток-шоуы
12:30 «ОйнаIQ»
13:30 «Көзқарас»
14:30 Мультсериал «Турбозавры»
15:00 Телесериал «Моя прекрасная жизнь»
17:00 Телесериал. «Триггер»
19:00 Новости
19:30 Телехикая «Шырмалған тағдыр»
21:30 Жаңалықтар
22:00 Телехикая «Жолдар»
23:00 Телесериал. «Триггер»

ASTANA TV

05.50 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
07.20 «Простить нельзя расстаться»
09.00 «Үкім» телехикаясы
10.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
11.20 «Алпарслан» телехикаясы
13.40 «Зу-Зу Күлпәш» телехикаясы
16.00 «Искушение» телесериал
17.00 «Родительское право» телесериал
19.00 «Astanatimes»
20.00 «Үкім» телехикаясы
21.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
22.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
23.35 «Алпарслан» телехикаясы
01.00 «Искушение» телесериал

6:00 «П@UTINA» бағдарламасы
7:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
8:30 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «ПЕРВОКУРСНИЦА»
14:00 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
14:15 «НОВОСТИ»
14:30 «QOSLIKE» бағдарламасы
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 Многосерийный фильм «СТАЯ»
1:00 «ТАКСИ ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
2:40 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
2:55 «НОВОСТИ»
3:10 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
3:55 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
4:20 «П@UTINA» бағдарламасы

7:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
7:05 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»
7:20 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы.
10:30 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА»
13:30 «НАПЕРЕКОР СУДЬБЕ», мелодрама
15:40 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА»
18:30 «ОДНАЖДЫ В ЧУКУРОВА»
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
21:40 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА»
23:40 «ЗАКОН ТАЙГИ»
1:20 «НАПЕРЕКОР СУДЬБЕ»
3:00 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР»
6:00 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»
6:10 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)

06:00 «Әзіл студио»
07:00 «Time Vine»
07:30 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
09:00 Саумал
09:20 «TikTok show»
09:40 Мультсериал «Губка Боб»
11:10 «Пингвины Мадагаскара»
12:00 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
12:50 «Индиана Джонс» (повтор)
15:10 «2012» (повтор)
18:10 «Такси»
20:00 Информбюро (рус/каз)
21:00 «Миссия невыполнима»
23:10 «Миссия невыполнима 2»
01:30 «Ғажайыпсың» телехикаясы.
02:40 «Time Vine»
03:00 «TikTok show» ойын-сауық бағдарламасы
04:20 «1001 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
04:30 Телевикторина «BALA BATLLE»
05:00 «What's up?» ойын-сауық бағдарламасы
05:20 «Ризамын» ойын-сауық бағдарламасы

6:00 Әнұран
6:02 Алдараспан
6:30 «В гостях у смеха»
8:00 «Ғаламат ғасыр. Хюррем» телехикая
10:00 «Черная любовь» телесериал
10:50 «Ветреный» телесериал
12:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
13:30 «Тақиясыз періште» телехикая
14:20 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
14:40 «Бэмби 2» мультсериал
15:50 «Воды слонам» к/ф
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ»
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
0:10 «МЕСТЬ ЖЕНЩИНЫ» телесериал
1:00 Әзілің жарасса
1:30 «11 метр» телехикая
3:20 Япырай
4:50 «Өсекшілер» телехикая

НТК

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 Телехикая «МЕЗГІЛСІЗ СЕЗІМ» (каз.)
08.10 Телехикая «Достық 99» (каз.)
08.30 «INSTA LIKE» (каз.)
09.00 «ЩЕНЯЧИЙ ПАТРУЛЬ» (мультсериал)
10.00 «ЩЕНЯЧИЙ ПАТРУЛЬ: МЕГАФИЛЬМ»
11.30 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
12.00 «СЕЗІМ БАҒЫ» (каз.)
16.00 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
17.00 Телехикая «Күйеу балам депутат»
17.40 «РЕВЮ» (каз.)
18.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД»
19.00 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «ОТЕЛЬ МУМБАИ»
22.50 «1992»
00.20 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
01.10 «Қызық Live» (каз.)
01.50 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)
02.30 Телехикая «Достық 99» (каз.)
03.00 «INSTA TV» (каз.)

СЕЙСЕНБІ
27 ҚАҢТАР

QAZAQSTAN

5:30 ӘНҰРАН
5:35 АҚПАРАТ
6:10 «АУЫЛ МҰҒАЛІМІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
7:00 «TAŃSHOLPAN».
9:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
10:00 АҚПАРАТ
10:10 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
12:10 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
13:00 АҚПАРАТ
13:10 «ЖАТ БАУЫР». ТЕЛЕХИКАЯ.
14:15 «АҚСАУЫТ».
14:35 «ҚОС ПАЛАТА»
14:55 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ».
16:00 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
17:00 АҚПАРАТ
17:20 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ».
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
21:25 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
22:15 «АШЫҚ АЛАҢ».
23:05 «ҚАРА БЕКІРЕ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:05 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:55 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ».
2:10 «АШЫҚ АЛАҢ».

06:00 «Әзіл студио»
06:30 «Ризамын»
07:10 Информбюро (рус/каз)
08:00 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
09:00 Саумал
09:20 «TikTok show»
09:40 Мультсериал «Губка Боб»
10:30 «Пингвины Мадагаскара»
11:20 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
12:10 «Стюарт Литтл» (повтор)
14:00 «Планета обезьян» (повтор)
16:20 «Такси» (повтор)
18:10 «Такси 2»
20:00 Информбюро (рус/каз)
21:00 «Миссия невыполнима 3»
23:30 «Паранойя»
01:30 «Ғажайыпсың» телехикаясы.
02:30 «Time Vine» ойын-сауық бағдарламасы

05:00 КОНЦЕРТ «МЕН...»
06:30 ЖАҢАЛЫҚТАР
07:00 «ОЯН!»
09:00 ЖЕР-ЖАҺАН
09:10 «ХАҚЫҢ БАР»
09:30 ТЕЛЕХИКАЯ «ШЫРМАЛҒАН ТАҒДЫР»
11:30 ТЕЛЕХИКАЯ «ЖОЛДАР»
12:30 «ОЙНАIQ»
13:30 «ӨЗЕКТІ»
14:00 «ӘЛЕУМЕТ»
14:20 ПУЛЬС ПЛАНЕТЫ
14:30 МУЛЬТСЕРИАЛ «ТУРБОЗАВРЫ»
15:00 «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ ЖИЗНЬ»
17:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. «ТРИГГЕР НОВЫЙ»
19:00 НОВОСТИ
19:30 ТЕЛЕХИКАЯ «ШЫРМАЛҒАН ТАҒДЫР»
21:30 ЖАҢАЛЫҚТАР
22:00 ТЕЛЕХИКАЯ «ЖОЛДАР»
23:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. «ТРИГГЕР НОВЫЙ»

ASTANA TV

05.50 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
07.20 ««Родительское право» телесериал
09.00 «Үкім» телехикаясы
10.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
11.20 «Алпарслан» телехикаясы
13.40 «Зу-Зу Күлпәш» телехикаясы
16.00 «Искушение» телесериал
17.00 «Родительское право» телесериал
19.00 «Astanatimes»
20.00 «Үкім» телехикаясы
21.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
22.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
23.35 «Алпарслан» телехикаясы
01.00 «Искушение» телесериал

6:00 «П@UTINA» бағдарламасы
7:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
8:30 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
10:50 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
11:50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
12:45 Даниил Страхов в многосерийном фильме «ЗНАХАРЬ»
14:00 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
14:15 «НОВОСТИ»
14:30 «QOSLIKE» бағдарламасы
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 Многосерийный фильм «СТАЯ»
1:00 Ночной кинотеатр. Многосерийный фильм «ТАКСИ ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
2:40 «ЖАҢАЛЫҚТАР»

7:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
7:05 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)
7:25 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ», ойын-сауық бағдарламасы
7:30 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы.
9:20 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ (повтор)
10:00 «ЗАКОН ТАЙГИ», криминальный боевик (повтор)
11:50 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА», мелодрама (повтор)
13:50 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ», мелодрама
15:40 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА», реалити-шоу.
18:30 «ОДНАЖДЫ В ЧУКУРОВА», турецкая мелодрама.
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:40 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА», мелодрама.
23:40 «ЗАКОН ТАЙГИ», криминальный боевик
1:20 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ», мелодрама (повтор)
2:40 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)

03:00 «TikTok show» ойын-сауық бағдарламасы
04:20 «1001 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
04:30 Телевикторина «BALA BATLLE»
05:00 «What's up?» ойын-сауық бағдарламасы
05:20 «Ризамын» ойын-сауық бағдарламасы

6:00 Әнұран
7:00 «ШӨЛ МЕН ШАЙҚАС» телехикая
8:00 «Ғаламат ғасыр. Хюррем» телехикая
9:00 «ПОРОРО» мультхикая
9:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
10:00 «Черная любовь» телесериал
10:50 «Ветреный» телесериал
12:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
13:00 ЖАҢАЛЫҚТАР
13:30 «Тақиясыз періште» телехикая
15:20 «КЕК ҚҰҒАН СҰЛУ» телехикая
16:10 «УЧИТЕЛЬ» телесериал
17:00 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ»
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
0:10 «МЕСТЬ ЖЕНЩИНЫ» телесериал
1:00 Әзілің жарасса
1:30 «11 метр» телехикая
3:30 Япырай
5:00 «Өсекшілер» телехикая

НТК

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 Телехикая «МЕЗГІЛСІЗ СЕЗІМ» (каз.)
08.10 Телехикая «Достық 99» (каз.)
08.30 «INSTA LIKE» (каз.)
09.00 «ЩЕНЯЧИЙ ПАТРУЛЬ» (мультсериал)
09.50 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
10.20 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
11.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД» (трэвел-шоу)
12.00 «СЕЗІМ БАҒЫ» (каз.)
16.00 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
17.00 Телехикая «Күйеу балам депутат» (каз.)
17.40 «РЕВЮ» (каз.)
18.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД» (трэвел-шоу)
19.00 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «ДОЧЬ БОЛОТНОГО ЦАРЯ» (драматический триллер, Дэйзи Ридли, Бен Мендельсон, Гаррет Хедлунг)
22.20 «ПРОФЕССИОНАЛ» (криминальная драма, Лиам Нисон, Рон Перлман)
00.20 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
01.10 «Қызық Live» (каз.)
01.50 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)
02.30-03.00 «INSTA TV» (каз.)

СӘРСЕНБІ
28 ҚАҢТАР

QAZAQSTAN

ПРОФИЛАКТИКА ЖҰМЫСТАРЫ
16:50 ӘНҰРАН
17:00 АҚПАРАТ
17:20 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ». ӘЛЕУМЕТТІК ТОК-ШОУ. ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
21:25 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
22:15 «АШЫҚ АЛАҢ». ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ТОК-ШОУ.
23:05 «ҚАРА БЕКІРЕ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:00 АҚПАРАТ
0:25 ФУТБОЛ. МАТЧ ҚАРСАҢЫНДА (СТУДИЯЛЫҚ БАҒДАРЛАМА)
0:50 ФУТБОЛ. УЕФА ЧЕМПИОНДАР ЛИГАСЫ. ЖАЛПЫ КЕЗЕҢ. «АРСЕНАЛ» (АНГЛИЯ) – «ҚАЙРАТ» (ҚАЗАҚСТАН). ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
3:00 «АШЫҚ АЛАҢ». ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ТОК-ШОУ.

ТЕХНИКАЛЫҚ ҮЗІЛІС
17:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. «ТРИГГЕР НОВЫЙ»
19:00 НОВОСТИ
19:30 ТЕЛЕХИКАЯ «ШЫРМАЛҒАН ТАҒДЫР»
21:30 ЖАҢАЛЫҚТАР
22:00 ТЕЛЕХИКАЯ «ЖОЛДАР»
23:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. «ТРИГГЕР НОВЫЙ»

ASTANA TV

ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ РАБОТЫ
17.00 «РОДИТЕЛЬСКОЕ ПРАВО» ТЕЛЕСЕРИАЛ
19.00 «ASTANATIMES»
20.00 «ҮКІМ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
21.00 «ҚОРҒАНСЫЗДАР» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
22.00 «СӨНБЕГЕН ЖАЛЫН» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
23.35 «АЛПАРСЛАН» ТЕЛЕХИКАЯСЫ
01.00 «ИСКУШЕНИЕ» ТЕЛЕСЕРИАЛ

ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ РАБОТЫ
17:00 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMIZ-ШОУ» БАҒДАРЛАМАСЫ
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 МНОГОСЕРИЙНЫЙ ФИЛЬМ «СТАЯ»
1:00 НОЧНОЙ КИНОТЕАТР. МНОГОСЕРИЙНЫЙ ФИЛЬМ «ТАКСИ ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
2:40 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
3:10 «KÖREMIZ-ШОУ» БАҒДАРЛАМАСЫ
3:55 «П@UTINA» БАҒДАРЛАМАСЫ

ПРОФИЛАКТИКА
17:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
17:05 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ», ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
17:40 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА», РЕАЛИТИ-ШОУ.
18:30 «ОДНАЖДЫ В ЧУКУРОВА», ТУРЕЦКАЯ МЕЛОДРАМА.
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:40 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА», МЕЛОДРАМА.
23:40 «ЗАКОН ТАЙГИ», КРИМИНАЛЬНЫЙ БОЕВИК
1:30 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ», МЕЛОДРАМА (ПОВТОР)
3:00 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», ӨЗБЕК ТЕЛЕХИКАЯСЫ (ҚАЙТАЛАУ)
6:00 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ», ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ (ҚАЙТАЛАУ)
6:10 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (ҚАЙТАЛАУ)

17:00 «31 ӘЗІЛ» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
17:30 КИНО. ТОМ КРУЗ В БОЕВИКЕ «МИССИЯ НЕВЫПОЛНИМА 2» (ПОВТОР)
20:00 ИНФОРМБЮРО (РУС/КАЗ)
21:00 КИНО. САМИ НАСЕРИ В БОЕВИКЕ «ТАКСИ 3»
22:40 КИНО. СЭМ УОРТИНГТОН В ФАНТАСТИЧЕСКОМ БОЕВИКЕ «ТЕРМИНАТОР: ДА ПРИДЁТ СПАСИТЕЛЬ»
00:50 «ҒАЖАЙЫПСЫҢ» ТЕЛЕХИКАЯСЫ. 15 БӨЛІМ
02:00 «TIME VINE» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
03:00 «TIKTOK SHOW» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
03:20 «WHAT'S UP?» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
04:00 «ӘЗІЛ СТУДИО» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
04:20 «1001 ӘЗІЛ» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
04:30 ТЕЛЕВИКТОРИНА «BALA BATLLE»
05:00 «WHAT'S UP?» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
05:20 «РИЗАМЫН» ОЙЫН-САУЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

6:00 Әнұран
6:02 Жаңалықтар
6:30 Новости
7:00 «ШӨЛ МЕН ШАЙҚАС» телехикая
8:00 «Ғаламат ғасыр. Хюррем» телехикая
9:00 «ПОРОРО» мультхикая
9:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
10:00 «Черная любовь» телесериал
10:50 «Ветреный» телесериал
12:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
13:30 «Тақиясыз періште» телехикая
15:20 «КЕК ҚҰҒАН СҰЛУ» телехикая
16:10 «УЧИТЕЛЬ» телесериал
17:00 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ»
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
0:10 «МЕСТЬ ЖЕНЩИНЫ» телесериал
1:00 Әзілің жарасса
1:30 «11 метр» телехикая
3:30 Япырай
5:00 «Өсекшілер» телехикая

НТК

ПРОФИЛАКТИКА
17.05 Телехикая «Күйеу балам депутат» (каз.)
17.40 «РЕВЮ» (каз.)
18.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД» (трэвел-шоу)
19.00 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «ГЕМИНИ» (фантастический боевик, Уилл Смит, Клайв Оуэн)
22.30 «ПРЕДАТЕЛЬ» (боевик, Дон Чидл, Гай Пирс)
00.30 «Қызық Live» (каз.)
01.10 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)
02.30 Телехикая «Достық 99» (каз.)
03.10 «INSTA TV» (каз.)
04.00-05.00 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Екі езу» (каз.)

БЕЙСЕНБІ
29 ҚАҢТАР

QAZAQSTAN

5:30 ӘНҰРАН
5:35 АҚПАРАТ
6:10 «АУЫЛ МҰҒАЛІМІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
7:00 «TAŃSHOLPAN».
9:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
10:00 АҚПАРАТ
10:10 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
12:10 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
13:00 АҚПАРАТ
13:10 «ЖАТ БАУЫР». ТЕЛЕХИКАЯ.
14:10 «ТҮНГІ РИТМ». ДЕРЕКТІ ФИЛЬМ
14:25 «БІРЕГЕЙ». ДЕРЕКТІ ФИЛЬМ
15:10 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ».
16:00 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
17:20 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ».
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:00 АҚПАРАТ
20:30 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ».
21:25 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
22:15 «АШЫҚ АЛАҢ».
23:05 «ҚАРА БЕКІРЕ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:50 ФУТБОЛ. УЕФА ЕУРОПА ЛИГАСЫ. ЖАЛПЫ КЕЗЕҢ. «БЕТИС» (ИСПАНИЯ) – «ФЕЙЕНООРД» (НИДЕРЛАНД). ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
3:00 АҚПАРАТ

05:00 Концерт «Қазақтың жігіттері» Ернар Айдардың шығармашылық ән кеші
06:00 Новости
06:30 Жаңалықтар
07:00 «Оян!»
09:00 Жер-жаһан
09:10 «Біздің назарда»
09:30 Телехикая «Шырмалған тағдыр»
11:30 Телехикая «Жолдар»
12:30 «ОйнаIQ»
13:30 «Өзекті»
14:00 «Культурный контекст»
14:20 Пульс планеты
14:30 Мультсериал «Турбозавры»
15:00 Телесериал «Моя прекрасная жизнь»
17:00 Телесериал. «Триггер новый»
19:00 Новости
19:30 Телехикая «Шырмалған тағдыр»
21:30 Жаңалықтар
22:00 Телехикая «Жолдар»
23:00 Телесериал. «Триггер новый»

ASTANA TV

05.30 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
06.20 «Родительское право» телесериал
08.10 «Үкім» телехикаясы
10.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
12.15 «Алпарслан» телехикаясы
14.35 «Зу-Зу Күлпәш» телехикаясы
16.00 «Искушение» телесериал
17.00 «Родительское право» телесериал
19.00 «Astanatimes»
20.00 «Үкім» телехикаясы
21.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
22.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
23.35 «Алпарслан» телехикаясы
01.00 «Искушение» телесериал

ҚАТТАҚОРҒАН ТЕАТРЫ – АСТАНАДА

Өткен жылы елорданың «Жастар» театры Өзбекстан елінде гастрольдік сапармен болды. Сол елдің астанасы Ташкенттен бастап бірнеше қаласында, соның ішінде Қаттақорған шаһарында қойылымдарын қойды. Енді Астанаға Қаттақорғанның қалалық театры келіп отыр.

Бұл сапар халықаралық мәдени байланыстар аясында ұйымдастырылды. Қаттақорғандықтар елордаға «Ерте қайтқан тырналар» спектаклін әкелді. Қырғыз классигі Шыңғыс Айтматовтың шығармасы желісімен сахналанған туындыда Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарында тылдағы өмір, тіршілік үшін арпалыс, ерен еңбек суреттеледі. Әкелері майданда жүрген, соғыс ерте есейткен балалардың ауыр тіршілігі сипатталады. Қойылымда басты кейіпкерлердің бірін Өзбекстанның еңбек сіңірген әртісі Гүлбахор Мамедова сомдайды. Қоюшы режиссері – Ғафур Марданов. Инсценировкасын Сардор Хамроев жасады. Қойылымды бүгін «Жастар» театрының сахнасынан тамашалауға болады.

«Ерте қайтқан тырналар» спектаклінің Қаттақорған қалалық театрында сахналанғанына бірнеше жыл болды. Бұл қойылымды өнер ошағы Шыңғыс Айтматовтың отаны Қырғыз Республикасының астанасы Бішкекке апарып, елдің ықыласына бөленгені де бар.

Аталмыш шығарма желісімен 1979 жылы көркем фильм түсірілгенін де айта кетейік. Қырғыздың белгілі режиссері Болотбек Шәмшиев түсірген кинотуындыда сол елдің белгілі әртістері Еміл Борончиев, Сүйменқұл Чоқморов кейіпкерлерді сомдайды. Сондай-ақ шығыс шынары, біздің батыр қызымыз Әлия Молдағұлова бейнесін кинода қалдырған Айтұрған Темірова, Дулат Исабековтің шығармасы желісімен түсірілген Шәріп Бейсенбаевтың «Гауһартас» фильмінде Салтанатты ойнаған өзіміздің Жанна Қуанышева көрінеді.

6:00 «П@UTINA» бағдарламасы
7:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
8:30 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
10:50 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
11:50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
12:45 «ЗНАХАРЬ»
14:30 «QOSLIKE» бағдарламасы
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 Многосерийный фильм «СТАЯ»
1:00 «ТАКСИ ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
3:10 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
4:20 «П@UTINA» бағдарламасы

7:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
7:25 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»
7:35 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР»
9:20 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ (повтор)
10:00 «ЗАКОН ТАЙГИ»
12:00 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА»
13:50 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ»
15:40 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА»
18:30 «ОДНАЖДЫ В ЧУКУРОВА»
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:40 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА»
23:40 «ЗАКОН ТАЙГИ»
1:30 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ»
3:00 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР»
6:00 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»

06:00 «Әзіл студио»
06:50 Информбюро (рус/каз)
08:00 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
09:00 Саумал
09:20 «TikTok show»
09:50 Мультсериал «Губка Боб»
10:40 «Пингвины Мадагаскара»
11:30 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
12:20 «Терминатор» (повтор)
14:30 «Такси 2» (повтор)
16:20 «Такси 3» (повтор)
18:10 «Такси 4»
20:00 Информбюро (рус/каз)
21:00 «Пиксели»
23:00 «Другой мир: Войны крови»
00:50 «Фажайыпсың» телехикаясы.
01:50 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
02:50 «Time Vine»
04:20 «1001 әзіл»
04:30 Телевикторина «BALA BATLLE»
05:20 «Ризамын»

6:00 Әнұран
7:00 «ШӨЛ МЕН ШАЙҚАС» телехикая
8:00 «Ғаламат ғасыр. Хюррем» телехикая
9:00 «ПОРОРО» мультхикая
9:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
10:00 «Черная любовь» телесериал
10:50 «Ветреный» телесериал
12:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
13:00 ЖАҢАЛЫҚТАР
13:30 «Тақиясыз періште» телехикая
15:20 «КЕК ҚҰҒАН СҰЛУ» телехикая
16:10 «УЧИТЕЛЬ» телесериал
17:00 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ»
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
0:10 «МЕСТЬ ЖЕНЩИНЫ» телесериал
1:00 Әзілің жарасса
2:00 Жаңалықтар
2:25 Новости
2:50 Әйгерім Сейфолланың сырласуы
3:40 Япырай
5:00 «Өсекшілер» телехикая

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 Телехикая «МЕЗГІЛСІЗ СЕЗІМ» (каз.)
08.10 Телехикая «Достық 99» (каз.)
08.30 «INSTA LIKE» (каз.)
09.00 «ЩЕНЯЧИЙ ПАТРУЛЬ» (мультсериал)
09.50 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
10.20 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
11.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД»
12.00 «СЕЗІМ БАҒЫ» (каз.)
16.00 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
17.00 Телехикая «Күйеу балам депутат»
17.40 «РЕВЮ» (каз.)
18.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД»
19.00 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
19.30 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
20.30 «ТЕРМИНАТОР: ГЕНЕЗИС»
22.40 «БЕСКОНЕЧНОСТЬ»
00.20 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
01.10 «Қызық Live» (каз.)
01.50 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)

02.30 Телехикая «Достық 99» (каз.)
02.50 «INSTA TV» (каз.)
04.00-05.00 «Екі езу» (каз.)

ЖҰМА
30 ҚАҢТАР

5:30 ӘНҰРАН
6:10 «АУЫЛ МҰҒАЛІМІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
7:00 «TAŃSHOLPAN».
9:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
10:10 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
12:10 «ҚЫЗЫҚ ЕКЕН...».
13:10 «ЖАТ БАУЫР». ТЕЛЕХИКАЯ.
14:10 АРНАЙЫ ЖОБА
14:35 «ТҰЛҒА». ДЕРЕКТІ ФИЛЬМ
15:10 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ».
16:00 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
17:20 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ».
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:30 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
21:25 «ҚЫЗДЫҢ ЖОЛЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
22:15 «АШЫҚ АЛАҢ».
23:05 «ҚАРА БЕКІРЕ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:05 «ПАРАСАТ МАЙДАНЫ».
0:40 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
1:30 «ҚАЗІР АЙТАЙЫҚ».
3:30 «АУЫЛДАСТАР».

05:00 КОНЦЕРТ «ӘДЕМІСІҢ»
07:00 «ОЯН!»
09:00 ЖЕР-ЖАҺАН
09:10 «АРНАЙЫ РЕПОРТАЖ»
09:30 «ШЫРМАЛҒАН ТАҒДЫР»
11:30 ТЕЛЕХИКАЯ «ЖОЛДАР»
12:30 «ОЙНАIQ»
13:30 «ӨЗЕКТІ»
14:00 «НАРОДНЫЙ КОНТРОЛЬ»
14:20 ПУЛЬС ПЛАНЕТЫ
14:30 МУЛЬТСЕРИАЛ «ТУРБОЗАВРЫ»
15:00 «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ ЖИЗНЬ»
17:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. «ТРИГГЕР НОВЫЙ»
19:30 «ШЫРМАЛҒАН ТАҒДЫР»
22:00 «ҚОҒАМ ПІКІРІ» САЯСИ ТОК-ШОУЫ
23:00 ТЕЛЕСЕРИАЛ. «ТРИГГЕР НОВЫЙ»

05.50 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
07.20 ««Родительское право» телесериал
09.00 «Үкім» телехикаясы
10.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
11.20 «Алпарслан» телехикаясы
13.40 «Қолтаңба» бағдарламасы
14.00 «Зу-Зу Күлпәш» телехикаясы
16.00 «Искушение» телесериал
17.00 «Бишарашки» к/ф
19.00 «Astanatimes»
20.00 «Үкім» телехикаясы
21.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
22.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
23.35 «Алпарслан» телехикаясы
01.00 «Искушение» телесериал

6:00 «П@UTINA» бағдарламасы
7:00 «ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, ҚАЗАҚСТАН!»
8:30 «ДОБРОЕ УТРО, КАЗАХСТАН!»
10:00 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
10:50 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
11:50 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
12:45 «ЗНАХАРЬ»
14:00 «ЖАҢАЛЫҚТАР»
14:15 «НОВОСТИ»
14:30 «QOSLIKE» бағдарламасы
18:30 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
19:00 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20:30 «ПАРЛАМЕНТ ONLINE»
20:55 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
22:10 «СТАЯ». Заключительные серии
2:45 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
4:00 «П@UTINA» бағдарламасы

7:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
7:05 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)
7:25 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»
7:35 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы.
9:20 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ (повтор)
10:00 «ЗАКОН ТАЙГИ»
12:00 «ГРОМ СРЕДИ ЯСНОГО НЕБА»
13:50 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ»
15:40 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА»
18:30 «ОДНАЖДЫ В ЧУКУРОВА»
20:35 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР
21:00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21:40 «ПОДРАЖАТЕЛЬ», мелодрама
1:30 «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ»
3:00 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР»
6:00 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»
6:10 КЕШКІ ЖАҢАЛЫҚТАР (қайталау)

06:00 «Әзіл студио»
07:00 Информбюро (рус/каз)
08:00 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
09:00 Саумал
09:20 «TikTok show»
09:30 Мультсериал «Губка Боб»
10:00 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10:50 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
11:40 «Пиксели» (повтор)
13:40 «Миссия невыполнима 3» (повтор)
16:10 «Такси 4» (повтор)
18:00 «Такси 5»
20:00 Информбюро (рус/каз)
21:00 Криминальный город
23:00 «Остров фантазий»
01:10 «Шулама»
02:50 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
03:20 «Time Vine»
04:20 «1001 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
04:30 Телевикторина «BALA BATLLE»
05:20 «Ризамын»

6:00 Әнұран
7:00 «ШӨЛ МЕН ШАЙҚАС» телехикая
8:00 «Ғаламат ғасыр. Хюррем» телехикая
9:00 «ПОРОРО» мультхикая
9:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
10:00 «Черная любовь» телесериал
10:50 «Ветреный» телесериал
12:30 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
13:30 «Тақиясыз періште» телехикая
15:20 «КЕК ҚҰҒАН СҰЛУ» телехикая
16:10 «УЧИТЕЛЬ» телесериал
17:00 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
18:00 ЖАҢАЛЫҚТАР. ТІКЕЛЕЙ ЭФИР
18:30 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ»
19:30 НОВОСТИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
0:10 Әзілің жарасса
2:00 Әйгерім Сейфолланың сырласуы
2:50 Япырай
4:40 «Өсекшілер» телехикая

07.00 «Разминка» (каз/рус)
07.15 Телехикая «МЕЗГІЛСІЗ СЕЗІМ»
08.10 Телехикая «Достық 99» (каз.)
08.30 «INSTA LIKE» (каз.)
09.00 «ЩЕНЯЧИЙ ПАТРУЛЬ»
09.50 «УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ. СМЕХБУК»
10.20 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
11.00 «ОРЁЛ И РЕШКА. РАЙ И АД»
12.00 «СЕЗІМ БАҒЫ» (каз.)
16.00 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
17.00 Телехикая «Күйеу балам депутат»
17.35 «OZMZ ғой» (каз.)
18.00 «ТЕРМИНАТОР: ГЕНЕЗИС»
20.10 «БРОСОК КОБРЫ»
22.10 «РЭД» (боевик, Брюс Уиллис, Морган Фриман, Джон Малкович)
00.10 «АЛАРУМ» (боевик, Сильвестр Сталлоне, Скотт Иствуд, Майкл Колтер)
01.40 Сериал «ДВА ЛИЦА СТАМБУЛА»
02.30 «Қызық Live» (каз.)
03.10 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)
03.50 Телехикая «Достық 99» (каз.)
04.10 «INSTA TV» (каз.)
04.30-05.00 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Екі езу» (каз.)

СЕНБІ
31 ҚАҢТАР

5:30 Әнұран
5:35 АҚПАРАТ
6:05 «Ауылдастар».
6:40 «Бір шаңырақ астында». Телехикая.
7:40 «Көңіл толқыны»
9:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». Телехикая.
10:00 «Бір сен үшін». Телехикая.
12:00 «Біздің елдің жігіттері».
13:45 «Бәрекелді»
14:55 «БІР ШАҢЫРАҚ АСТЫНДА».
16:10 Дисней ұсынады: «Жан».
17:40 «ҚОС ПАЛАТА».
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». Телехикая.
20:00 АҚПАРАТ
20:10 «ӘЛЕМ ЖӘНЕ БІЗ».
20:30 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ». Телехикая.
21:25 «ӨЗ ЕЛІМ». Нұрғиса Тілендиевті еске алу кеші
22:50 «ҚАРА БЕКІРЕ». Телехикая.
23:50 «Қыз тағдыры». Телехикая.
0:40 АҚПАРАТ
0:50 «Қос палата».
1:10 «Әлем және біз».
1:30 «Бәрекелді»
2:35 «Бір шаңырақ астында». Телехикая.

05:00 «ЖЕТІ ҚАЗЫНА»
07:00 «АЛҒАШҚЫ»
08:00 КОНЦЕРТ «ЖҰЛДЫЗЫМ»
10:00 «КРОЛЕЦЫП И ХОМЯК ТЬМЫ»
11:20 МУЛЬТСЕРИАЛ «ТУРБОЗАВРЫ»
12:00 «ОЧЕНЬ ОПАСНАЯ ШТУЧКА»
13:30 ӘСЕМ ӘНДЕР
14:00 «ЖЕКПЕ-ЖЕК АЙТЫС»
15:30 «ҚЫЗЫҚ TIMES»
16:45 ТЕЛЕХИКАЯ. «КЕЛІНЖАН 5»
17:45 ТЕЛЕХИКАЯ «ЖОЛДАР» МАРАФОН
19:00 «7 КҮН»
19:40 ЖҰМЫР ЖЕР
20:00 «COVER SHOW»
22:00 БОЕВИК «ВЗРЫВ»
00:00 КОНЦЕРТ KALIFARNIYA

06.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
07.40 «Бажа 2» телехикаясы
09.00 «Үкім» телехикаясы
10.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
11.20 «Зу-Зу Күлпәш» телехикаясы
12.40 «Бизнес по-казахски в Африке» к/ф
15.00 «Бизнес по-казахски в Корее» к/ф
17.00 «Saraptimes»
18.00 «Жеті гүл» к/ф
20.00 «Үкім» телехикаясы
21.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
22.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
23.35 «Өмір» телехикаясы

6:00 «ТАМАША CITY» бағдарламасы
7:30 «П@UTINA» бағдарламасы
9:05 «ЗОЛОТАЯ КОЛЛЕКЦИЯ»
10:30 «ҚАЙМАҚ»
11:05 «ДЕЛА ЖИТЕЙСКИЕ 5»
15:00 «НЕВЕСТА ИЗ МОСКВЫ»
19:00 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
20:00 «АСАУ ЖАҢАЛЫҚТАР»
20:35 «ЗАҢ МЕН ЕЛ» бағдарламасы
21:00 Многосерийный фильм
1:00 «БУДЬ СО МНОЙ»
2:10 «KÖREMIZ-ШОУ» бағдарламасы
3:00 «П@UTINA» бағдарламасы

7:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
7:05 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»
7:30 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы.
10:20 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ (повтор)
11:00 «ПОДРАЖАТЕЛЬ»
14:50 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА»
17:40 «ҚАРАПАЙЫМ ХАНШАЙЫМ»
18:30 «СЕНІ ҒАНА»
21:00 «ПОДРАЖАТЕЛЬ», мелодрама
0:50 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР»
3:20 «ҚАРАПАЙЫМ ХАНШАЙЫМ»
4:10 «СЕНІ ҒАНА»
6:20 «ӘНІМ СЕН ЕДІҢ»

06:00 «Әзіл студио»
07:00 «Күліп All»
07:30 «Тәтті шоу»
08:00 Мультсериал «Губка Боб»
09:10 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
10:00 «Готовим с Адель»
10:30 «Шымкент шоу»
11:00 Саумал
11:20 «Шымкент шоу»
12:20 «Танцор диско»
15:10 «Лови волну!»
16:50 Анимационный фильм «Вверх»
18:40 «Перси Джексон и море чудовищ»
20:40 «Человек-муравей и Оса»
22:50 «Ангелы Чарли»
01:10 «Bizdin show»
03:00 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
03:30 «Тамаша Live»
05:30 «What's up?»

6:00 Әнұран
6:02 «Зың-зың Күлпәш» телехикая
6:40 Цифрлық гигиена
6:50 Жұлдыздар шеруі
7:30 «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО» мультсериал
8:20 «НУ, ПОГОДИ!» мультсериал
9:10 JAHANKEZ. Бағдарлама
10:00 «Черная любовь» телесериал
13:00 «Ветреный» телесериал
14:40 «СТАРИКИ-РАЗБОЙНИКИ» к/ф
16:30 «КОРПОРАЦИЯ МОНСТРОВ»
18:00 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ»
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
23:10 «ИНТУИЦИЯ» музыкалық шоу
1:10 «Құтқару қызметі»
2:10 Жұлдызды шаңырақта

07:00 «Екі езу» (каз.)
07.20 Телехикая «МЕЗГІЛСІЗ СЕЗІМ» (каз.)
08.00 Телехикая «Ауылдастар» (каз.)
08.30 «INSTA LIKE» (каз.)
09.00 «ВСПЫШ И ЧУДО-МАШИНКИ»
09.20 «РАСЩЕПЛЕНИЕ АДАМА»
11.00 «ТРИ КОТА И МОРЕ ПРИКЛЮЧЕНИЙ»
12.10 «МОНСТРЫ НА КАНИКУЛАХ 2»
13.40 «ДОРА И ЗАТЕРЯННЫЙ ГОРОД»
15.30 «ГАРОЛЬД И ВОЛШЕБНЫЙ МЕЛОК»
17.10 «БРОСОК КОБРЫ»
19.10 «РЭД»
21.10 «ТЕРРИТОРИЯ ЗЛА»
23.10 «ПРОРОК»
01.10 «Қызық Live» (каз.)
01.50 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)
02.30 «TABOO» (каз.)
03.50 «INSTA TV» (каз.)
04.10-05.00 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Екі езу» (каз.)

ЖЕКСЕНБІ
1 АҚПАН

5:30 ӘНҰРАН
5:45 «АУЫЛДАСТАР».
6:15 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ»
6:40 «БІР ШАҢЫРАҚ АСТЫНДА».
7:45 АРНАЙЫ ЖОБА
8:10 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ»
9:00 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
10:00 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
12:00 «ӨЗ ЕЛІМ».
13:25 ДИСНЕЙ ҰСЫНАДЫ: «ЖАН».
14:55 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ»
15:30 «АРЫСТАН». КӨРКЕМ ФИЛЬМ
17:40 «АҚОРДА»
18:00 «БІР СЕН ҮШІН». ТЕЛЕХИКАЯ.
20:00 «АПТА».
20:40 «МАХАББАТ ЕРТЕГІСІ». ТЕЛЕХИКАЯ.
21:30 «БӘРЕКЕЛДІ»
22:50 «ҚАРА БЕКІРЕ». ТЕЛЕХИКАЯ.
23:50 «ҚЫЗ ТАҒДЫРЫ». ТЕЛЕХИКАЯ.
0:40 «АПТА».
1:20 «АҚОРДА»
1:35 АРНАЙЫ ЖОБА
2:00 «КӨҢІЛ ТОЛҚЫНЫ»

05:00 «Жеті қазына»
07:00 «Алғашқы»
08:00 «Әпке» Роза Әлқожа мен Әбдіжаппар Әлқожаның ән кеші
10:00 Мультфильм «Повелитель драконов»
11:25 Мультсериал «Турбозавры»
12:00 Боевик «Взрыв»
14:00 «Өмір өрнегі»
15:15 Телехикая. «Келінжан 5»
17:45 Телехикая «Жолдар» марафон
19:00 «7 күн»
19:40 Глобальные события
20:00 «Қызық times»
21:15 Комедия. «Очень опасная штучка»
22:45 Әсем әндер
23:15 Концерт «Jan syrym» Құрмаш Махановтың ән кеші

06.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
07.40 «Бажа 2» телехикаясы
09.00 «Үкім» телехикаясы
10.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
11.20 «Маленький свидетель» к/ф
14.20 «Менің туған күнім ғой!» Ақбота Керімбекованың ән кеші
16.50 «Өмір» телехикаясы
20.00 «Үкім» телехикаясы
21.00 «Қорғансыздар» телехикаясы
22.00 «Сөнбеген жалын» телехикаясы
23.35 «Өмір» телехикаясы

6:00 «ТАМАША CITY» бағдарламасы
7:00 «П@UTINA» бағдарламасы
8:45 «ПОВАРА НА КОЛЕСАХ»
9:35 «СЕРДЦЕ НЕ ОБМАНЕТ, СЕРДЦЕ НЕ ПРЕДАСТ». Многосерийный фильм
13:25 «ТРИ АККОРДА»
15:25 Многосерийный фильм «ПИТЕР – МОСКВА»
20:00 «АНАЛИТИКА»
20:50 Александр Устюгов, Галина Сумина в многосерийном фильме «ЛУЧИК»
1:10 Ночной кинотеатр. Кирилл Жандаров, Софья Лебедева в фильме «ЗАБЫТОЕ ПРЕСТУПЛЕНИЕ»
2:35 «П@UTINA» бағдарламасы
3:20 «ТАМАША CITY» бағдарламасы

7:00 ҚР ӘНҰРАНЫ
7:05 «СЕНІ ҒАНА», Қажымұрат Шешенқұлдың ән кеші! (қайталау)
7:35 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы.
10:00 «ПОДРАЖАТЕЛЬ», мелодрама
13:50 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА»
16:40 «ҚАРАПАЙЫМ ХАНШАЙЫМ»
18:20 «ШАНШАР», әзіл мен ән думан кеші
21:00 «ПОРТРЕТ НЕДЕЛИ»
22:00 «БЫЛО ДЕЛО»
22:40 «РЕАЛЬНАЯ МИСТИКА», реалити-шоу
1:30 «ҚАРАПАЙЫМ ХАНШАЙЫМ», докудрама.
2:10 «ПУТЬ К СЕБЕ. НУРЛАН КОЯНБАЕВ»
2:50 «ҚАРАЛЫ ЖЕСІР», өзбек телехикаясы
5:00 «ШАНШАР», әзіл мен ән думан кеші (қайталау)

06:00 «Әзіл студио» ойын-сауық бағдарламасы
07:00 «Күліп All» ойын-сауық бағдарламасы
07:30 «Тәтті шоу» ойын-сауық бағдарламасы
08:00 Анимационный фильм «Лови волну!» (повтор)
09:30 Кулинарная программа «Готовим с Адель»
10:00 Телевикторина «TeleBingo»
10:30 Реалити-шоу «New me»
11:00 Саумал
11:20 КИНО. Хью Лори в фэнтези «Стюарт Литтл 2»
13:00 Анимационный фильм «Вверх»
14:50 КИНО. Логан Лерман в фэнтези «Перси Джексон и море чудовищ»
16:50 КИНО. Пол Радд в фантастическом боевике «Человек-муравей и Оса»
19:00 «Король Артур»
21:30 «Восстание планеты Обезьян»
23:30 «Робокоп»
01:30 Реалити-шоу «New me» (повтор)
01:50 «31 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
03:00 «TikTok show» ойын-сауық бағдарламасы
03:30 «Time Vine» ойын-сауық бағдарламасы
03:50 «1001 әзіл» ойын-сауық бағдарламасы
04:00 Телевикторина «BALA BATLLE»
05:30 «Ризамын» ойын-сауық бағдарламасы

6:00 Әнұран
6:02 «Зың-зың Күлпәш» телехикая
7:30 Цифрлық гигиена
7:40 Доктор Тажина. 14-выпуск
8:20 «Старики-разбойники» к/ф
10:00 «Черная любовь» телесериал
13:00 «Ветреный» телесериал
14:50 «Корпорация монстров» мультфильм
16:20 «УНИВЕРСИТЕТ МОНСТРОВ»
18:00 «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ВЕК. ХЮРРЕМ» телесериал
20:00 «ЧЕРНАЯ ЛЮБОВЬ» телесериал
20:50 «ВЕТРЕНЫЙ» телесериал
22:20 «ҮЗІЛГЕН ЖАПЫРАҚТАР» телехикая
23:10 «ДВА БИЛЕТА ДОМОЙ»
0:50 «Құтқару қызметі»
1:50 Жұлдызды шаңырақта
2:50 Қызықты weekend
4:10 «Япырай» телехикая
5:10 «Өсекшілер» телехикая

07.00 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Екі езу»
07.20 Телехикая «МЕЗГІЛСІЗ СЕЗІМ» (каз.)
08.00 Телехикая «Ауылдастар» (каз.)
08.30 «INSTA LIKE» (каз.)
09.00 «ВСПЫШ И ЧУДО-МАШИНКИ»
09.30 «МОНСТРЫ НА КАНИКУЛАХ 2»
11.00 «ДОРА И ЗАТЕРЯННЫЙ ГОРОД»
12.50 «ВИЛЛИ И КРУТЫЕ ТАЧКИ»
14.30 «ПОЖАРНЫЙ ПЁС»
16.40 «МОНСТР-ТРАКИ» (семейное фэнтэзи, Лукас Тилл, Джейн Леви, Дэнни Гловер)
18.40 «ТЕРРИТОРИЯ ЗЛА»
20.30 «ГОРОД ТАЙН: ИСЧЕЗНУВШАЯ» (детективный триллер, Эрик Бана, Анна Торв, Ричард Роксбург)
22.40 «ПАЦАН ПРОТИВ ВСЕХ» (комедийный боевик, Билл Скарсгард, Эндрю Кодзи, Джессика Рот)
00.20 «Қызық Live» (каз.)
01.00 «Ұ-NIGHT SHOW» (каз.)
01.40 «Талантым – таңдырым» (каз.)
03.00 «INSTA TV» (каз.)
04.00-05.00 Әзіл-күлкі бағдарламасы «Екі езу» (каз

САЛЫҚ РЕЖИМІН ҚАЛАЙ ТАҢДАУҒА БОЛАДЫ?

2026 жылғы 1 қаңтардан бастап елімізде жаңа Салық кодексі қолданысқа енгізілді. Соған сәйкес Астана қаласы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті осы мерзімнен бастап Қазақстанда арнайы салық режимдерінің үш түрі қолданылатынын хабарлайды.

Салық төлеушілер 2026 жылғы 1 наурызға дейін төмендегі режимдердің бірін: өзін-өзі жұмыспен қамтығандарға арналған арнайы салық режимін; оңайлатылған декларация негізіндегі арнайы салық режимін; шаруа немесе фермер қожалықтарына арналған арнайы салық режимін таңдауы қажет.

Оңайлатылған декларация негізіндегі арнайы салық режимін қолдануды жоспарлаған салық төлеушілер 2026 жылғы 1 наурызға дейін қолданылатын салық режимі туралы хабарламаны ұсынуы тиіс. Егер хабарлама белгіленген мерзімде ұсынылмаса, салық төлеуші автоматты түрде 2026 жылдың 1 қаңтардан бастап жалпыға бірдей белгіленген салық салу тәртібіне ауыстырылады.

ХАБАРЛАМАНЫ КЕЛЕСІ ТӘСІЛДЕРМЕН ҰСЫНУҒА БОЛАДЫ:

– Салық төлеуші кабинеті арқылы (СӘИЖ АЖ «Құжаттарды ұсыну» – «Қолданылатын салық салу режимі туралы хабарлама» бөлімі);

– e-Salyq Business арнаулы мобильді қосымшасы арқылы («Сервис» – «Жеке кәсіпкердің салық режимін ауыстыру»);

– орналасқан жері бойынша Мемлекеттік кірістер басқармасына қағаз түрінде;

– банктердің мобильді қосымшалары арқылы.

САЛЫҚ ТӨЛЕУШІЛЕРДІҢ НАЗАРЫНА!

2025 жылдың соңында қолданылатын салық салу режимі туралы хабарламаны «көшу» себебімен қате ұсынған салық төлеушілер үшін хабарлаймыз.

2026 жылғы 12 қаңтардан бастап ақпараттық жүйеде «көшу» себебімен қолданылатын салық салу режимі туралы хабарламаны қайта ұсыну мүмкіндігі қолжетімді. Осыған байланысты 2025 жылдың соңында қолданылатын салық салу режимі туралы хабарламаны қате түрде ұсынған салық төлеушілерге жаңа хабарламаны қайта ұсыну қажет.

ӨЗІН-ӨЗІ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТЫҒАНДАР ҮШІН АРНАЙЫ САЛЫҚ РЕЖИМІ

2026 жылғы 1 наурызда салық органдары 2025 жылы патент негізіндегі АСР-ін немесе арнаулы мобильді қосымшаны пайдалана отырып АСР-ін қолданған салық төлеушілерді жеке кәсіпкер ретінде есептен автоматты түрде шығарады.

Есептен шығару күні 2026 жылғы 1 қаңтар болып есептеледі, бұл ретте салық төлеушінің өз бетінше есептен шығу туралы өтініш беру құқығы сақталады.

Ескерту: егер салық төлеуші қолданылатын салық салу режимі туралы хабарлама ұсынып, басқа режимді таңдаса, автоматты түрде есептен шығару жүргізілмейді. Бұл ретте өзін-өзі жұмыспен қамтығандар үшін арнаулы салық режимін қолданудың басталу күні – «E-Salyq Business» мобильді қосымшасында алғашқы чектің қалыптасқан күні.

ШАРУА (ФЕРМЕР) ҚОЖАЛЫҚТАРЫ ҮШІН АРНАЙЫ САЛЫҚ РЕЖИМІ

Шаруа (фермер) қожалықтары үшін арнаулы салық режиміне көшу 2026 жылғы 1 наурызға дейін салық органдары арқылы автоматты түрде жүзеге асырылады және салық төлеушілерден хабарлама ұсынуды талап етпейді.

Астана қаласы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті салық төлеушілерге қолайлы салық режимін алдын ала анықтауды ұсынады.

Толығырақ ақпаратты 1414/3 нөміріне хабарласу арқылы немесе @astana_mkd_dgd_astana Instagram парақшасынан алуға болады.

Қымбат ИСЕНОВА,
Астана қаласы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті түсіндіру жұмысы басқармасының басшысы

№8 (4906) 22/01/2026 Бейсенбі

«ТАҢ ШОЛПАННЫҢ» ТУЫНДЫЛАРЫ

Ұлттық музейде «Таң шолпан» халықаралық тәуелсіз әйел суретшілер қорының 25 жылдық мерейтойына арналған «Сенім» атты көрме ашылды.

Аманғали ҚАЛЖАНОВ

Көрменің басты мақсаты – отандық және халықаралық өнер кеңістігінде әртүрлі бағыт пен жанрда еңбек етіп жүрген, өзіндік қолтаңбасы бар, инновациялық идеяларымен ерекшеленетін, жоғары кәсіби деңгейдегі дарынды әрі креативті әйел суретшілердің шығармашылығын кеңінен насихаттау. Ашылу салтанатында Мәдениет және ақпарат министрлігі Мәдениет комитетінің төрағасы Ерлан Дәкенов Премьер-министрдің орынбасары – Мәдениет және ақпарат министрі Аида Балаеваның құттықтау хатын оқып, әйел суретшілердің өнердегі орнына айрықша тоқталды. Парламент Сенатының депутаты Жанна Асанова, мүсінші, зергер, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Естай Дәубаев жылы лебіздері мен тілектерін жеткізді. Көрмеге 150-ден астам шебер ханымдардың қолынан шыққан ұлттық қолөнер бұйымдары, зергерлік әшекейлер, сәндік заттар мен түрлі кәдесыйлар қойылды. Көрме екі айға жалғасады.

КЛАССИКАЛЫҚ ӨНЕР МЕН ЦИФРЛАНДЫРУ

Биыл Қазақстанда Цифрландыру және жасанды интеллект жылы жарияланды. 4 ақпан күні «Астана Опера» театры «Бақшасарай бұрқағы» спектаклі арқылы классикалық өнер цифрландыру дәуірімен қалай ұштасатынын көрсетеді.

Жалпы бұл өнер ошағында сәулелі партитура мен бейне-контенттен бастап дыбыс режиссерлерінің, реквизиторлар мен костюмерлік цех жұмысына дейін барлығы цифрландырылған. Театр директорының орынбасары Виктор Караренің айтуынша, мұның бәрі сахнаның орталық компьютерінің көмегімен сақталып, қолданылады. Күрделі спектакльдер соның көмегімен өтеді. Бұл механизм тіпті инженерлік желілерді қамтып, көрермендер залындағы қолайлы температураны да ұстап тұрады. Цифрландыру – декорацияларды монтаждаудан бастап дайындықтар мен көрсетілімдерге дейін барлық қызметті үйлестіреді және жоспарлайды, логистиканы жақсартатын кешенді ақпараттық жүйелерді енгізеді.

Арнайы әсерлер өнер өрлеуінің жарқын көрінісіне айналды. Егер бұған дейін сахнада өртті көрсету үшін жел көмегімен көтерілетін қызғылт-сары мата қолданылса, қазір күрделі цифрлық жүйелер пайдаланылады. Енді түтінді немесе пиротехника әсерін сахнадан 50 метр жерде орналасқан пульттің көмегімен іске қосуға болады.

Театрда мұндай технологиялар қолданылған алғашқы спектакльдердің бірі – Б.Асафьевтің «Бақшасарай бұрқағы» балеті. Қазіргі таңда театрдың құрал-жабдығы едәуір кеңейді. Бұл қатарға 3D-проекциялар, фронталды бейне мэппинг, LED-экрандар, күрделі көтергіш механизмдері мен пневматика қосылды. Мұның бәрі цифрлық жүйелермен басқарылады. Қазіргі кездегі заманауи технологиялар ең көп қолданылатын спектакльдердің бірі – «Турандот» операсы. Мұнда көрермендер табиғи жауынды, Турандот ханшайымның жердің астынан, ал әртістердің айдаһардың басынан шығатын сәтін көре алады.

«Цифрлық технологиялар көрермендер тамашалайтын дүниені де, сондай-ақ шымылдықтың арғы жағындағы көзге көрінбейтін жұмысты да түбегейлі өзгертеді. Цифрландыру барлық алаңдағы әрбір құрылымдық бөлімшенің жұмысын өте жақсы жоспарлауға және ұйымдастыруға мүмкіндік береді» дейді Виктор Караре.

Ол Цифрландыру және жасанды интеллект жылы қағаз жүзінде емес, нақты істе көрініс тауып жатқанын атап өтті. Бұрын сценография жобалары мен қойылым жұмыстарын іске асыру департаменті сызбаларды қағазда салса, қазір барлығы электрондық форматқа көшірілген. Цифрландыру театрға уақыт сұранысына сай қадам басуға, ауқымды да әсерлі спектакльдерді қоюға мүмкіндік берді. Күнделікті істелетін жұмысты жеңілдетіп, қызметкерлер мен әртістердің шаруаларын азайтты.

АТАЛАР МЕН БАЛАЛАР ЖАРЫСЫ

Астанада Сарыарқа ауданы бойынша Белсенді ұзақ өмір сүру орталығында «Ұрпақтар сабақтастығы» жобасы аясында зейнеткерлер мен оқушылар арасында шахматтан жолдастық турнир ұйымдастырылды. Зияткерлік сайысқа Ғ.Қайырбеков атындағы №2 мектеп-гимназияның оқушылары мен орталықтың белсенді зейнеткерлері қатысты.

Шапағат ӘБДІР

Аталған іс-шараның негізгі мақсаты – ұрпақтар арасындағы байланысты нығайту, жас буын мен аға буын өкілдері арасында өзара тәжірибе алмасуға мүмкіндік жасау, салауатты өмір салтын насихаттау және шахмат ойыны арқылы логикалық ойлау мен зияткерлік қабілетті дамыту. Жалпы Сарыарқа ауданында шахмат үйірмесі жүйелі түрде жұмыс істеп келеді. Ауданның белсенді шахматшы-зейнеткерлері Бекболат Махметов пен Сағындық Айтпаев, Арик Қасенов күн сайын жаттығуларға қатысып, турнирлерді жібермей, жастарға үлгі болып жүр. Ойын барысында қатысушылар өздерінің жақсы дайындығын, стратегиялық ойлау қабілетін және ойынға деген үлкен қызығушылығын көрсетті. Жарыс қорытындысы бойынша мектеп оқушылары арасында I орынды – Азат Маратов, II орынды – Нұрислам Махмұт, Рома Проценко және Ералы Айбек, III орынды Әлтайыр Асқаров алды. Оқушылар Сабыр Абдығалиев, Ғалым Нұрымов, Ақпар Машанлы, Мұхтар Ахметов және Шалқарбек Тыштыбаев орталықтың зейнеткерлерімен бірге тартысты әрі мазмұнды ойын өрнегін көрсетті. Соңында қатысушылар дипломмен, медальмен және естелік сыйлықпен марапатталды.

БИЫЛ ҚАЙ ҚАЛАМГЕРДІ ОҚИМЫЗ?

«Бір ел – бір кітап» республикалық шарасы аясында биыл жыл бойы қай қаламгерлердің шығармаларын оқимыз? Мұны 28 қаңтар күні білеміз. Сол күні тиісті комиссияның қорытынды отырысы өтеді.

Бұл акция 2007 жылдан бері Ұлттық академиялық кітапхана бастамасымен, Мәдениет және ақпарат министрлігі қолдауымен өтіп келеді. Мақсаты – қазақ әдебиетінің туындыларын насихаттау, оқу мәдениетін қалыптастыру және дамыту, жастардың оқуға қызығушылығын арттыру. Биылға дейін ол 19 рет ұйымдастырылды. Соның аясында ел көлемінде 100 мыңнан аса іс-шара өтіп, миллиондаған аудитория жиналды. Осы аралықта 53 автордың шығармалары, соның ішінде былтыр көрнекті ақын, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Жұмекен Нәжімеденов пен қабырғалы қаламгер Тәкен Әлімқұловтың шығармалары оқылды.

Қазір Ұлттық академиялық кітапхана осы жылы қандай қаламгерлерді оқимыз тақырыбында сауалнама жүргізіп жатыр. Өңірлік кітапханалар мен оқырмандар ұсыныстары негізінде бірқатар автор ірікteлді. Бұл қатарда Қабдеш Жұмаділовтің «Тағдыр», Таласбек Әсемқұловтың «Талтүс» пен «Тәттімбет сері», Светқали Нұржанның «Ай таранған түн», Ғалымбек Елубайдың «Жүз жетінші көктем» кітаптары, Медеу Сәрсеке, Олжас Сүлейменов, Қастек Баянбай, Кеңшілік Мырзабеков секілді ақын-жазушылардың шығармалары ұсынылды. Аталған авторлар мен кітаптардан бөлек, оқырмандарға өз нұсқасын да ұсынуға болады.

Редакция қолжазба иелерінің пікірлері мен көзқарасын бөлісуі шарт емес.

ELORDA AQPARAT

Газет ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 23.05.2018 ж. тіркеліп, №17120-Г куәлігі берілген. Меншік иесі: «Elorda Aqparat» ЖШС

Директор – **Олжас СЫДЫҚБЕК**

Бас редактор – **Еркін ҚЫДЫР**

Бас редактордың орынбасары – **Ғалым ҚОЖАБЕКОВ**

Газетте жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Газет сейсенбі, бейсенбі және сенбі күндері шығады.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауап береді.

Газет «ASTANA AQSHAMY» газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды.

Тираж – 5 100. Апталық таралымы – 15 300

Тапсырыс №8

Баспахана: Астана қаласы, Сілеті көшесі, 30-үй «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС

Редакция мекенжайы: 010000, Астана қаласы, Достық көшесі, 13, «Нұрсая-2» ТК

Va-reklama@mail.ru
aqsham1990@mail.ru

Кезекші редактор – **Төлен ТІЛЕУБАЙ**